

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi

TEMEL HAKLAR PERSPEKTİFİNDEN
AFET RİSKLERİNİN AZALTILMASI
ULUSLARARASI VE ULUSAL POLİTİKALARIN, STRATEJİLERİN,
KURUMSAL GÖREV VE SORUMLULUK ALANLARININ
GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

HARİTALAMA ÇALIŞMASI RAPORU

Mayıs, 2024
Ankara

WEglobal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bu doküman Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle üretilmiştir. Bu dokümanın içeriğinden sadece WEglobal Danışmanlık A.Ş. liderliğindeki konsorsiyum sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği veya T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı'nın görüşlerini yansıttığı şekilde yorumlanamaz.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İçindekiler

Kısaltmalar	6
Tanımlar	7
ÇALIŞMA HAKKINDA	8
YÖNETİCİ ÖZETİ	10
A. AFET RİSK AZALTMA ve KIRILGAN GRUPLAR İLİŞKİSİ	13
1. Afet Yönetimi ve Afet Risk Azaltma.....	13
2. Afet Risk Azaltma ve Temel Haklar İlişkisi.....	14
3. Toplum Temelli Afet Risk Azaltma.....	17
B. AFET RİSK AZALTMA ULUSLARARASI PAYDAŞLAR	19
4. Avrupa'daki Bölgesel Yapılar- İlgili Kurumlar.....	19
4.1. Avrupa Konseyi.....	19
4.2. AB Sivil Koruma Mekanizması.....	19
5. Birleşmiş Milletler- İlgili Kurumlar.....	20
5.1. Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR).....	20
5.2. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) - Afet Ortaklık Ofisi.....	20
5.3. Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA).....	21
5.4. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF).....	22
5.5. Birleşmiş Millet Nüfus Fonu (UNFPA).....	22
5.6. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women).....	23
6. Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketi.....	23
6.1. Uluslararası Kızılhaç Kızılay Federasyonu (IFRC).....	23
6.2. Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC).....	24
7. Uluslararası Ortaklıklar.....	24
7.1. Kurumlar Arası Daimî Komite (IASC).....	24
7.2. İnsani Standartlar Ortaklığı (HSP).....	25
7.3. EUR-OPA Büyük Afetler/Tehditler Anlaşması.....	26
C. ULUSLARARASI AFET RİSK AZALTMA YAKLAŞIM ve STANDARTLARI	27
8. Afet Risklerinin Azaltılması için Sendai Çerçevesi (2015-2030).....	27
9. Uluslararası İlkeler, Prensipler ve Standartlar.....	28
9.1. Avrupa Konseyi "Afet Risklerinin Azaltılması ve Dirençli Topluluklar- Etik Prensipler".....	28
9.2. SPHERE - İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar.....	30
9.3. İnsani Yardımda Cinsiyet El Kitabı.....	33
9.4. İnsani Yardımda Çocuk Koruma için Asgari Standartlar.....	34
9.5. Yaşlı ve Engelli Bireyler için İnsani Yardıma Katılım Standartları.....	38
9.6. Eğitim için Asgari Standartlar: Hazırlık, Müdahale, İyileştirme.....	39
10. Uluslararası Örnek Uygulama Yaklaşımları.....	42

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

10.1. Acil Durumlarda Koruma, Cinsiyet ve Kapsayıcılık İçin Asgari Standartlar	42
10.2. Afet Risk Azaltmanın Cinsiyete Duyarlı Hale Getirilmesi Politika ve Uygulama Kılavuzu	43
10.3. Deprem Bölgelerinde Cinsiyet Analizi: Kadınların Adalete ve Adli Yardıma Erişimi	44
10.4. IASC Temel İşleyiş Yönergeleri	44
10.5. Afet Riskinin Azaltılması ve İklim Değişikliğine Uyumun Ana Akımlaştırılması Rehberi	45
10.6. Acil Durumlarda Ruh Sağlığı ve Psikolojik Destek Kılavuzu	46
10.7. Afet Zararlarının Azaltılmasında Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlendirilmesi	47
10.8. Toplum Temelli Geliştirilmiş Kırılğanlık ve Kapasite Analizi	48
D. KIRILGAN GRUPLAR PERSPEKTİFİNDEN ULUSAL PAYDAŞ HARİTALAMA	49
11. Haritalama Metodolojisi	49
11.1. Paydaş Analizi ve Haritalama Yöntemi	49
11.2 Veri Toplama Prosedürleri	50
11.3 Haritalama Çalışması Kapsamındaki Ana Paydaşlar	50
11.4 Sınırlamalar ve Kısıtlamalar	51
12. Ulusal Politika Belgeleri, Yasal Çerçeve ve Planlar	52
12.1. Ulusal Afet Yönetim Planları (TARAP – TAMP)	52
12.2. On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)	55
12.3 İlgili Kurumların Stratejik Planları	57
12.4. Kırılğan Gruplara Yönelik Strateji ve Eylem Planları	59
13. Kırılğan Gruplar Perspektifinden Ulusal Çerçevenin İncelenmesi	63
13.1 Afet Öncesi Dönem	63
13.2 Afet Müdahale Dönemi (Afet Sırası)	65
13.3 Ön İyileştirme ve İyileştirme Dönemi (Afet Sonrası)	66
SONUÇ	68
EKLER	69

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ek Listesi

EK 1 Referans Belgeler ve Okuma Önerileri

EK 2 On İkinci Kalkınma Planında Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Politika ve Tedbirler

EK 3 Türkiye Risk Azaltma Planında (TARAP) Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Hedef ve Tedbirler

EK 4 Türkiye Afet Müdahale Planında (TAMP) Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Faaliyetler

EK 5 Ulusal Çerçeve Çalışma Alanları, Paydaş Roller ve Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Konular Tabloları

Tablo ve Şekil Listesi

Tablo 1 Avrupa Konseyi Etik Prensipler- Risk Azaltma Faaliyetlerinde Dikkat Edilmesi Gereken Prensipler ve Haklar.....	28
Tablo 2 Sphere Ana Alanlarda Dikkat Edilmesi Gereken Haklar ve Prensipler Özet Tablo	30
Tablo 3 CPMS - Temel Prensipler ve Standartlar Özet Tablo	35
Tablo 4 HIS Temel Prensipler ve Standartlar Özet Tablo	38
Tablo 5 INEE Standartlar Özet Tablo.....	39
Tablo 6 TARAP Özet Tablo	52
Tablo 7 TAMP Özet Tablo	54
Şekil 1 Afet Yönetim Aşamaları.....	13
Şekil 2 Haritalama Metodolojisi.....	50

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Kısaltmalar

AA	Anadolu Ajansı		(International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies)
AB	Avrupa Birliği	INEE	Acil Durumlarda Eğitim için Kurumlar Arası Ağ (The Inter-agency Network for Education in Emergencies)
AdB	Adalet Bakanlığı		
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı		
AFEM	Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi	ISDR	Uluslararası Afet Risk Azaltma Stratejisi- Sendai Çerçevesi
ARAS	Afet Risk Analiz Sistemi		
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı		
AYDES	Afet Yönetim Karar Destek Sistemi		
BM	Birleşmiş Milletler	JGK	Jandarma Genel Komutanlığı
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)	KP	Kalkınma Planı
		KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
		LEGS	Hayvan Acil Durum Kılavuzu ve Standartları (Livestock Emergency Guidelines and Standards)
CİB	Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
CHS	Temel İnsani Standart (Core Humanitarian Standard)	MERS	Ekonomik Kurtarma İçin Asgari Standartlar (Minimum Economic Recovery Standards)
CPMS	İnsani Eylemde Çocuk Koruma İçin Asgari Standartlar (Minimum Standards for Child Protection in Humanitarian Action)	MISMA	Pazar Analizi İçin Asgari Standart (Minimum Standard for Market Analysis)
		MİT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
		MSB	Millî Savunma Bakanlığı
CRC	Çocuk Hakları Sözleşmesi (Convention on the Rights of the Child)	MSCM	Kamp Yönetimi İçin Asgari Standartlar (Minimum Standards for Camp Management)
CRPD	Engelli Hakları Sözleşmesi (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)	PCM	Proje Döngüsü Yönetimi (Project Cycle Management)
		SB	Sağlık Bakanlığı
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	SEADS	Acil Durumlarda Tarımsal Geçimleri Destekleme Standartları (Standards for Emergency Agricultural Livelihoods Support)
ÇŞİDB	Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı		
DB	Dışişleri Bakanlığı		
DG ECHO	AB Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü (Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations)	SPHERE	İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar (Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response)
DİB	Diyabet İşleri Başkanlığı		
DRR	Afet Risk Azaltma (Disaster Risk Reduction)	SSB	Savunma Sanayii Başkanlığı
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü	TAMP	Türkiye Afet Müdahale Planı
ETKB	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	TARAP	Türkiye Afet Risk Azaltma Planı
EUCPM	AB Sivil Koruma Mekanizması (EU Civil Protection Mechanism)	TOB	Tarım ve Orman Bakanlığı
		TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
EUR-OPA	Avrupa ve Akdeniz Ülkeleri Büyük Afetler/Tehditler Anlaşması (European and Mediterranean Major Hazards Agreement)	UAB	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
		UNWomen	Birleşmiş Milletler– BM Kadın Birimi (United Nations Entity for Gender Equality and Women’s Empowerment)
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı		
HBM	Halkla İlişkiler ve Basın Müşavirliği	UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme)
HIS	Yaşlılar ve Engelliler İçin İnsani Katılım Standartları (Humanitarian Inclusion Standards for Older People and People with Disabilities)	UNDRR	Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi (United Nations Office for Disaster Risk Reduction)
		UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (United Nations Population Fund)
HPS	İnsani Standartlar Ortaklığı (Humanitarian Standards Partnership)	UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Acil Yardım Fonu (United Nations International Children’s Emergency Fund)
İB	İçişleri Bakanlığı		
IASC	Kurumlar Arası Daimî Komite (Inter-Agency Standing Committee)	UNOCHA	Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)
ICRC	Uluslararası Kızılhaç Komitesi (International Committee of the Red Cross)		
IFRC	Uluslararası Kızılhaç Kızılay Dernekleri Federasyonu	YÖK	Yükseköğretim Kurulu

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Tanımlar

Afet: Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olayların doğurduğu sonuç (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Acil Durum: Büyük, fakat genellikle yerel imkânlarla baş edilebilen çapta, toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayların oluşturduğu kriz hâli (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Afet Risklerinin Azaltılması: Afet risklerinin azaltılması kavramı ve uygulaması, afetlerin nedenlerini analiz etmek ve yönetmek için sistematik çabalar aracılığıyla, tehlikelere maruz kalma riskinin azaltılması, insanların ve malın savunmasızlığının azaltılması, arazi ve çevrenin bilgece yönetimi ve olumsuz olaylara karşı hazırlıkların artırılması yoluyla gerçekleştirilen süreç (UNISDR-DRR Terminology)

Afet Risk Yönetimi: Ülke, bölge, kent veya yerleşme birimi ölçeğinde tehlike ve riskin belirlenmesi, analizi, riskin azaltılabilmesi için imkân, kaynak ve önceliklerin belirlenmesi, politika ve stratejik plan ve eylem planlarının hazırlanması ve yaşama geçirilmesi süreci (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Afet Yönetimi: Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele süreci (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

İnsani Yardım: Doğal kaynaklı afetler, insan kaynaklı savaşlar, kuraklık ve toplumsal çatışmalar sonucunda can güvenliği, açlık, susuzluk, kıtlık, barınma sorunları gibi ihtiyaçlarla karşı karşıya kalan bölgelere yönelik uluslararası toplumun istikrarını sağlamak adına siyasi, ekonomik ve askeri amaçlardan bağımsız olarak yapılan arama kurtarma, acil sağlık hizmetleri, beslenme ve barınma gibi yardım veya yardımlar (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

İyileşme: Afetlerden etkilenmiş olan toplulukların ihtiyaçlarının en akılcı yol ve yöntemlerle karşılanması, hayatın bir an önce normale dönmesi, muhtemel afetlerle baş edebilme imkânlarının geliştirilmesi ve en az zarar görmelerini sağlayacak daha güvenli bir yaşam çevresi oluşturulması için yapılması gereken yasal, kurumsal, fiziksel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin tümünü kapsayan süreç (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Kırılğan (Zarar görebilir) Gruplar: Sosyo-ekonomik durum, yaş, engellilik, sağlık durumu, coğrafi konum veya azınlıkta olma statüsü gibi çeşitli faktörler nedeniyle olumsuz sonuçlar veya zarar riski altında olan belirli nüfus kesimleri (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Ön İyileşme: Afet ve acil durumların neden olduğu bozulan yaşam koşullarının düzeltilmesine yönelik, olayın hemen ardından başlatılan kısa vadeli iyileştirme faaliyetleri (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Paydaş: Kurumlardan bireylere, insani müdahalelere doğrudan veya dolaylı olarak katılan, ilgi gösteren ve bu uygulamaların sonuçlarından doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen kişiler, kurumlar veya kuruluşlar

Risk: Belirli bir olay, belirli koşullar ve ortamlarda can, mal, ekonomik ve çevresel değerlerde kayıpların gerçekleşme olasılığı (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Tehlike: Belirli bir zamanda veya coğrafyada ortaya çıkarak yaşamı tehdit eden, toplumun sosyoekonomik düzenini ve etkinliklerini, doğal çevreyi, doğal, tarihi ve kültürel kaynakları etkileyebilecek doğal, teknolojik veya insani kaynaklı fiziksel olaylar ve olgular (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Temel Haklar: Bireylerin doğuştan sahip olduğu, devlet tarafından tanınan, korunan ve insanca yaşaması için gerekli olan yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı, hak arama hürriyeti gibi vazgeçilmez haklar (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu)

Toplumsal Dayanıklılık: Bireylerin, toplulukların, organizasyonların veya ülkelerin uzun dönemli beklentilerini tehlikeye atmayacak şekilde afet, kriz, şok ve streslerle baş etme ve etkilerini azaltma ve iyileşme yeteneği (IFRC Toplumsal Dayanıklılık Çerçevesi)

Toplum Temelli Yaklaşım: Toplumda hem çocukların hem de yetişkinlerin kendi ihtiyaçlarını ifade etmelerine, kendi geleceğine karar vermelerine ve bu ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayabilmeleri için güçlenmelerini teşvik eden katılımcı ve kapsayıcı süreç (IFRC Toplumsal Dayanıklılık Yol Haritası)

Zarar Azaltma: Doğal, teknolojik ve insan kaynaklı tehlikelerle, çevresel bozulmaların afet sonucunu doğurmasını önlemek veya etkilerini azaltmak amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken yapısal veya yapısal olmayan önlem ve faaliyetlerin tümü (AFAD Açıklamalı Afet Yönetim Sözlüğü)

Zarar azaltma, risk azaltma stratejilerinin bir parçası olabilir ancak ikisi farklı odaklara sahiptir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ÇALIŞMA HAKKINDA

Bu çalışma, “Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi” teknik destek projesi kapsamında elde edilen kazanımların; afetlere hazırlık, afetlerin yönetimi ve afet sonrası rehabilitasyon çalışmalarına katkı sunmasını teminen, başta **kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar olmak üzere kırılgan gruplara ve temel haklara duyarlı afet yönetimi ve afet risklerinin azaltılması** çerçevesine katkı sunmak için yürütülmüştür. Haritalandırma çalışmasının ana amacı uluslararası ve ulusal çerçevede afet risk azaltma ve afet yönetim süreçlerinde kırılgan gruplar başta olmak üzere temel hakların ve cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılmasıdır. Ayrıca çalışma, konu ile ilgili uluslararası prensip ve standartları da geniş kapsamlı ele alması dolayısı ile ilgili paydaşlar için bir kapasite geliştirme aracı olarak da kullanılabilir.

Afet Risk Azaltma ve Kırılgan Gruplar bölümünde afet yönetimi ve afet risk azaltma konusunda genel çerçeve ve afet risk azaltma ve kırılgan gruplar ilişkisi ele alınmıştır. Afet risk azaltmada toplumu merkeze alan ve tüm aşamalarda dahil eden “Toplum Temelli Afet Risk Azaltma” yaklaşımı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Bu bölümün amacı çalışmanın genel çerçevesi ile ilgili teorik bilgi sunmaktır.

Afet Risk Azaltma Konusunda Çalışan Uluslararası Paydaşlar bölümünde bu alanda çalışan önemli paydaşlar ve çalışma alanları hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümün amacı çalışma konuları doğrultusunda uluslararası önemli paydaşları görev ve sorumluluk alanlarına göre haritalayarak; aynı zamanda ihtiyaç duyulan konularda iş birliği geliştirebilecek kurumları ve çalışma alanlarını belirlemektir. Çalışmada yer verilen kurum ve kuruluşlar şunlardır;

<u>Avrupa'daki Mekanizmalar¹</u>	<u>BM Kurumları</u>	<u>Kızılay Kızılhaç Hareketi</u>	<u>Ortaklıklar</u>
<ul style="list-style-type: none"> Avrupa Konseyi AB Sivil Koruma Mekanizması	<ul style="list-style-type: none"> Afet Risk Azaltma Ofisi Kalkınma Programı- Afet Ortaklık Ofisi İnsani İşler Koordinasyon Ofisi Çocuklara Yardım Fonu Nüfus Fonu BM Kadın Birimi	<ul style="list-style-type: none"> Uluslararası Kızılhaç Kızılay Federasyonu Uluslararası Kızılhaç Komitesi	<ul style="list-style-type: none"> Kurumlararası Daimi Komite İnsani Standartlar Ortaklığı EUR-OPA Büyük Afetler/Tehditler Antlaşması

Uluslararası Yaklaşım ve Standartlar bölümünde uluslararası afet risk azaltma çerçevesi olan Sendai çerçevesinin yanı sıra kırılgan gruplar açısından afetin her aşamasında yol gösterici olarak kullanılacak önemli prensip ve standartlar analiz edilmiştir. Ayrıca uluslararası örnek uygulama yaklaşımlarına yönelik rapor ve rehberler ele alınmıştır. Bu bölüm kapsamındaki konularda politika geliştirme ve uygulamaya yönelik planlar da rehber olarak kullanılabilir. Bölümde analiz edilen standartlar ve örnek uygulama yaklaşımları şunlardır;

<u>Uluslararası İlke, Prensip ve Standartlar</u>	<u>Örnek Uygulama Yaklaşımları</u>
<ul style="list-style-type: none"> Avrupa Konseyi “Afet Risklerinin Azaltılması ve Dirençli Toplular- Etik Prensipler” SPHERE- İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar İnsani Yardımda Çocuk Koruması için Asgari Standartlar Yaşlı ve Engelli Bireyler için İnsani Yardıma Katılım Standartları Eğitim için Asgari Standartlar: Hazırlık, Müdahale, İyileştirme	<ul style="list-style-type: none"> Acil Durumlarda Koruma, Cinsiyet ve Kapsayıcılık İçin Asgari Standartlar – IFRC Afet Risk Azaltmanın Cinsiyete Duyarlı Hale Getirilmesi Politika ve Uygulama Kılavuzu – UNDRR Deprem Bölgelerinde Cinsiyet Analizi: Kadınların Adalete ve Adli Yardıma Erişimi – Avrupa Komisyonu Afet Riskinin Azaltılması ve İklim Değişikliğine Uyumun Ana Akımlaştırılması Rehberi – IFRC IASC Temel İşleyiş Yönergeleri Acil Durumlarda Ruh Sağlığı ve Psikolojik Destek Kılavuzu – IASC Afet Zararlarının Azaltılmasında Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlendirilmesi – BM Toplum Temelli Geliştirilmiş Kırılganlık ve Kapasite Analizi -IFRC

Kırılgan Gruplar Perspektifinden Ulusal Politika Belgeleri, Yasal Çerçeve ve Planlar bölümünde, Türkiye bütünleşik afet yönetim planları, On İkinci Kalkınma Planı, kurum stratejik planları ve kırılgan gruplara yönelik

¹ Avrupa'daki Mekanizmalar hem AB ve hem de Avrupa Konseyi bünyesindeki mekanizmaları ifade etmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

eylem planları analiz edilmiştir. Bu planlarda tanımlı çalışma alanları ve faaliyetler doğrultusunda kırılgan gruplar özelinde dikkat edilmesi gereken hususlar ulusal politikalar ve uluslararası standartlar doğrultusunda haritalandırılmıştır. Bu kısım Rehber ve Kontrol Listesinin temelini oluşturmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Kırılgan gruplar, genellikle yüksek zarar görebilirlikleri ve görece düşük kapasiteleri sebebi ile afetlerde daha büyük risk altındadır ve afetlerden etkilenme oranları daha yüksektir. Kırılgan grupların özel risk tehditleri, zarar görebilirlikleri, ihtiyaçları, kapasite ve kaynakları göz önünde bulundurularak yapılacak afet risk azaltma çalışmaları, kırılgan gruplar açısından hayati öneme sahiptir. Afetin tüm dönemlerinde kırılgan grupların temel haklara erişiminin sağlanması ve güçlendirilmesi, insan hakları ve adalet ilkeleri açısından öncelikli ve vazgeçilmez bir konudur. Bu açıdan, afet yönetimi ve afet risk azaltma çalışmaları, kırılgan gruplar açısından hem afet öncesi hazırlık hem de afet sırasında ve sonrasında özel yaklaşımlar ve müdahale mekanizmalarını içermeyi gerektirir.

Kırılgan gruplar perspektifinden afet yönetimi ve risk azaltma çalışmaları, afet öncesi kırılgan grupların risklerini analiz edip önlem alınmasını sağlayarak, afet sırasında kırılgan gruplara hızlı ve etkili yardım ulaştırmayı ve afet sonrasında kırılgan grupların iyileşme sürecine destek olmayı amaçlar. Aynı zamanda bu grupların temel haklarına saygı gösterilmesi, toplumun adil, eşitlikçi, afetlere ve acil durumlara müdahale etme kapasitesini artırır. Kırılgan grupların korunması ve desteklenmesi sağlanarak, toplumun bütününe afetlere karşı daha güvenli ve dayanıklı hale gelmesi amaçlanır.

Afetlerde kırılgan grupların temel haklara erişimi, doğrudan bireysel ve toplumsal dayanıklılıkla ilişkili olması nedeniyle insani yardım ve kalkınma konusunda çalışan bütün uluslararası, ulusal ve yerel aktörlerin çalışma alanını kapsamaktadır. Afet yönetimi, afet risk azaltma ve insani yardım çalışmalarına yol gösterici olması amacı ile insan hakları sözleşmeleri başta olmak üzere uluslararası sözleşmelerin dayandığı bazı temel prensipler ve standartlar oluşturulmuştur. Konu ile ilgili önemli sözleşmeler ve uygulama standartlarının bazıları şunlardır;

Uluslararası Sözleşmeler

- √ Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi
- √ Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)
- √ Çocuk Hakları Sözleşmesi (CRC)
- √ Engelli Hakları Sözleşmesi (CRPD)
- √ Afet Risklerinin Azaltılması için Sendai Çerçevesi 2015 – 2030

Uygulamaya Yönelik Standartlar

- √ Sphere; İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar,
- √ Temel Kalite ve Hesap Verebilirlik İnsani Yardım Standardı
- √ Afet Risklerinin Azaltılması ve Dirençli Toplular – Etik Prensipler
- √ İnsani Eylemde Çocuk Koruması İçin Asgari Standartlar
- √ Yaşlı ve Engelli Bireyler İçin İnsani Yardıma Katılım Standartları
- √ Eğitim İçin Asgari Standartlar: Hazırlık, Müdahale, İyileştirme

Uluslararası standartların afet ve acil dönemlerde kırılgan grupların temel haklara erişimi konusunda ortak vurgu yaptığı hususlar şunlardır;

- √ İnsan onuruna saygı
- √ Daha fazla zarar vermeme
- √ Hakların korunması ve geliştirilmesi
- √ Koruma ve güvenlik
- √ Adil, tarafsız ve ayrımcılık yapmadan yardım
- √ Erişim ve erişebilirlik
- √ Kapsayıcılık
- √ Ayrıştırılmış veri yönetimi
- √ Kırılgan gruplara özel stratejiler ve müdahaleler geliştirilmesi
- √ Toplum katılımı ve güçlendirme
- √ Toplumsal farkındalık, eğitim ve bilgilendirme

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afetler ve Kadın

Kadınlar artan ekonomik, kültürel ve sosyal zarar görebilirlikleri nedeniyle afetlere karşı erkeklere oranla daha savunmasızdır. Afetin yıkıcı etkileri dışında, afet ve acil durumlar genellikle zarar görebilir durumda olan kadınların koruma ve güvenlikleri ile ilgili ciddi tehditleri ortaya çıkardığı gibi cinsiyete dayalı şiddette de artışa neden olurlar.

Afet öncesinde kadınların güçlendirilmesi ile zarar görebilirlikleri azaltılırken kapasitelerinin artırılması sağlanır. Böylelikle kadınların afet durumunda maruz kalabileceği risklerin önemli ölçüde azaltılması sağlanabilir. Güçlendirmenin yanı sıra kadınların karşılaşacağı **özel risklerin belirlenmesi** ve bu risklere özel yerel kapasite ile uyumlu **cinsiyete duyarlı risk azaltma planları** yapılması gerekmektedir. Bu planlar yapılırken **kadınların katılımı** için mekanizmaların kurulup işletilmesi gerekir. Bu planlar hakkında kadınların hassasiyetlerine uygun **eğitim ve farkındalık çalışmaları**, bilgilendirilmeleri de afet risklerinin azaltılmasında önemli bir husustur. Cinsiyet ve kadınlara özel zarar görebilirliğe göre **ayrıştırılmış veri yönetiminin** oluşturulmasının yanında kadınların hassasiyetleri ve temel haklara erişimi konusunda afet **çalışanlarının ve kurumlarının kapasitesinin** geliştirilmesi gereklidir. Ayrıca, **kadın hassasiyetlerine ve sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarına** yönelik **mekânsal planlama ve şehirleşmenin** sağlanması, kentsel altyapı ve mekânsal planlar hakkında kadınların bilgiye erişiminin sağlanması, kadınların fiziksel, sosyal ve psikolojik iyilik hallerini destekleyecek güvenli konutlara erişiminin sağlanması ve **şiddet, istismar, sömürü ve diğer koruma risklerine** yönelik tüm önleyici nitelikte ve müdahale tedbirlerinin alınması risk azaltmaya yönelik stratejilerdendir. Kadınların **izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımı** sağlanarak risk azaltma müdahalelerinin sürekli iyileştirilmesi sağlanır.

Afet müdahalesi sırasında, kadınların özel ihtiyaç ve hassasiyetlerine yönelik uygun **müdahaleye erişebilmelerinin** sağlanması en önemli unsurdur. Bunun sağlanabilmesi için **kadınlara özel ihtiyaçlar** afet bölgesinin **kültürel ve sosyal normları dahilinde değerlendirilmelidir**. Afet **müdahalede kadın personelin çalıştırılması** afetten etkilenen kadınların ihtiyaçlarının daha kolay anlaşılabilmesi ve kadınlarla etkili iletişim kurulabilmesi açısından önemlidir. Etkili iletişim, **kadınların yardıma erişim ve katılımlarının** desteklenmesini de sağlar. Müdahale çalışmalarında **kadınların mahremiyetine saygı** duyulması, cinsiyete dayalı şiddet, istismar ve diğer **koruma risklerine karşı güvenliğinin** sağlanması ve zarar görebilirlik kriterleri dikkate alınarak **özel müdahalelerin** yapılması gerekir.

Ön iyileşme ve iyileşme çalışmalarında kadınların özel ihtiyaçları ile uyumlu, **insanlık onuruna yakışır** şekilde güvenli **yardıma erişimleri** sağlanmalıdır. Afet sonrası süreçlerde kadınların **artan bakım yüklerine** yönelik düzenlemeler yapılmalı, barınma ihtiyaçları yeni koruma riskleri yaratmayacak şekilde planlanmalıdır. **Kadınların hassasiyetleri ve riskleri doğrultusunda sektörel program** ve müdahalelerin tasarlanması ve uygulanması gerekir. İyileştirme çalışmalarında kadınların güçlendirilmesi odağında **katılımcı, kapsayıcı ve cinsiyete duyarlı faaliyetler** planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Afetler ve Çocuk

Çocuklar, afetlerde fiziksel yaralanma, ayrılma, kayıp, travma, cinsel istismar ve sömürü gibi risklerle karşı karşıya kalabilirler. Bu ve benzeri nedenlerle özel korumaya ihtiyaçları vardır. Ayrıca, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanabilirler ve hijyen, beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlara erişimleri sınırlanabilir. Bu nedenle, afet yönetimi ve acil müdahale planları, çocukların **korunması ve ihtiyaçlarının karşılanması için özel önlemleri içermelidir**. Çocuklar için **güvenli** alanlar oluşturulmalı, ihtiyaçlarına uygun **yardım ve desteğe erişimleri** sağlanmalı ve çocukların **aileleriyle bir araya gelmeleri** kolaylaştırılmalıdır. Ayrıca Çocukların **katılımı ve seslerinin duyulması**, afetlerle başa çıkma sürecinde önemli bir unsurdur.

Çocukların ve yaşlarına **uygun eğitim ve farkındalık çalışmaları** ile afet riskleri hakkında bilgilendirilmesi ve afet sırasında ve sonrasında yapmaları gerekenleri öğrenmeleri afet risklerinin azaltılmasında ve zararların önlenmesinde diğer bir önemli husustur. Aileler de afet bilinci eğitimlerinde çocuklarına yönelik özel tedbirleri öğrenmeli ve uygulamalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afet sonrasında çocuklara yönelik beslenme, barınma, eğitim, sağlık gibi sektörel program ve müdahalelerde **çocuğun üstün yararı** gözetilmelidir. Çocukların yeterli, güvenli, uygun beslenme, su sanitasyon ve hijyen, psikolojik destek, sağlık ve uygun barınma yerlerine erişimi, ihtiyaçların ve korunma gereksinimlerinin **daha fazla zarar vermeme** ilkesi doğrultusunda uygulanması **çocuk dostu** bir yaklaşımla karşılanabilir.

Çocuk koruma ve güvenliğinin sağlanması için bakım verenlerin de dahil olduğu önleme, tespit ve müdahale çalışmalarının planlanması ve uygulanması gereklidir. Şiddet, istismar, taciz ve çocuklara özel diğer koruma tehditleri özenle ele alınmalı, bu risklere yönelik önleyici tedbirler yerel koşullar doğrultusunda önceliklendirilmelidir. Bu gibi durumlarla karşılaşılması halinde **vaka bazlı, çocuk dostu müdahaleler** geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. **Refakatsiz çocukların** tespiti hızlıca yapılmalı ve bu çocuklara yönelik özelleştirilmiş bakım ve koruma hizmetleri sunulmalıdır.

Afet sonrası çocukların normal hayatlarına dönmelerindeki en önemli faktör eğitime başlayabilmeleridir. Afetlerden etkilenen bölgelerde **eğitimin sürekliliği** için tedbirlerin alınması ve uygun eğitim ortamının oluşturulması gereklidir. Afet sonrasında eğitimin sürdürülebilmesi önceliklendirilmeli ve çocuk güvenliğini ön planda tutan bir yaklaşımla uygulanmalıdır.

Afetler ve Engelli Bireyler - Yaşlı Bireyler

Fiziksel zorluklar, sağlık sorunları ve hareket kabiliyetinde azalma gibi faktörler, yaşlı bireyleri afetlerde daha savunmasız hale getirir. Yaşlılık döneminde artan kronik hastalıklar, yaşanan fizyolojik, duyuşsal ve bilişsel değişimler kırılganlıkları artırır. Ancak deneyim ve bilgi birikimleri ile yaşlıların kapasiteleri de her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Fiziksel, duyuşsal ve sosyal engelleri nedeniyle engelli bireyler de yaşlı bireyler gibi afetler sırasında risk altında bulunan bir diğer gruptur.

Afet risk azaltma stratejileri ve afet müdahale planları, hedef kırılgan grubun özel ihtiyaçlarını dikkate almalı, onların korunması ve güvenliği için gerekli önlemleri içermelidir. Afetlere yönelik hedef kırılgan grubun karşılaşacağı **özel risklerin belirlenmesi** ve bu risklere özel, yerel kapasite ile uyumlu **kapsayıcı risk azaltma planları** yapılması gerekmektedir. Bu planlar yapılırken **engelli/yaşlı bireylerin uygun katılımlarının sağlanması gerekir**. Risk azaltma planları hakkında engelli/yaşlı bireylere uygun **eğitim ve farkındalık çalışmaları** yapılması gereklidir. Engelliliğe göre ve **ayrıştırılmış veri yönetimi** yapılarak, verilerle uyumlu planlamalar yapılmalıdır. Engelli ve yaşlı bireylere yönelik afet öncesi, sırası ve sonrasında temel hak ve hizmetlere erişimin sağlanması alanında çalışan paydaşların **kapasitesinin** geliştirilmesi gerekir. Ayrıca, afet risklerini azaltmak için **engelli/yaşlı dostu mekânsal planlama ve şehirleşmenin** sağlanması, kentsel altyapı ve mekânsal planlar hakkında engelli/yaşlı bireylerin **bilgiye erişiminin** sağlanması önemlidir. **Engelli/yaşlı dostu güvenli konutlara erişiminin** sağlanması gibi konular engelli/yaşlı bireylerin fiziksel, sosyal ve psikolojik iyilik hallerinin desteklenmesi ve risk azaltma konusunda öncelikli konular arasındadır. Engelli/yaşlı bireylerin **izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımı** sağlanarak risk azaltma müdahalelerinin sürekli iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

Ön iyileşme ve iyileşme çalışmalarında engelli/yaşlı bireylerin özel ihtiyaçları ile uyumlu, **insanlık onuruna yakışır** şekilde güvenli **yardıma erişmeleri** sağlanmalıdır. **Koruma risklerine karşı güvenliğinin** sağlanması, **özel müdahalelerin planlanması ve uygulanması** gerekir. **Özel hassasiyetleri ve riskleri doğrultusunda sektörel program** ve müdahalelerin tasarlanması ve uygulanması için iyileşme çalışmalarında hedef grubun **güçlenmesine** yönelik **kapsayıcı bir yaklaşım** benimsenmelidir.

Ayrıca kapasiteleri göz ardı edilmeyerek tüm afet risk azaltma çalışmalarında yaşlı ve engelli bireylere istihdam ve gönüllülük için eşit fırsatlar sağlanmalıdır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

A. AFET RİSK AZALTMA ve KIRILGAN GRUPLAR İLİŞKİSİ

1. Afet Yönetimi ve Afet Risk Azaltma

Afet, en genel anlamı ile insanları, varlıkları ve çevreyi olumsuz etkileyecek olayların (tehlike) doğurduğu sonuçlardır. Bir tehlikenin afete dönüşmemesi veya etkilerinin en aza indirilmesi için tüm kaynakların ve faaliyetlerin en etkin şekilde yönetilmesi gerekmektedir.

Afet yönetimi, afetin etkilerini asgariye indirmek için hazırlık, müdahale ve iyileşme faaliyetlerinin ve kaynaklarının organizasyonu, planlanması ve uygulanmasını kapsayan bütüncül bir süreci tarif eder. Çok sayıda paydaşın dahil olduğu birçok farklı alan ve sektörü kapsayan karmaşık bir yönetim sürecidir. Afet yönetimi döngüsü (1) önleme ve zarar azaltma, (2) hazırlık, (3) müdahale ve (4) iyileşme olmak üzere dört temel aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar, afetlerle başa çıkmak ve afetler karşısında güçlü kalabilmek için bireyler, topluluklar ve devletler tarafından izlenen genel bir planlamayı temsil eder.²

Önleme ve Zarar Azaltma: Önleme ve zarar azaltma aşaması, afet risklerini azaltarak afetin sebep olacağı olası zararları önlemek, bireyler ve toplum için güvenli ve afete dayanıklı bir çevre oluşturmak için yapılan faaliyetleri kapsar. Bu aşamada yapılan faaliyetlerden bazıları şunlardır;

- Risk analizleri ve risk haritalarının oluşturulması,
- Afete dayanıklı altyapı inşası/güçlendirmesi,
- Kentsel dönüşüm ve güvenli konut projeleri,
- İklim değişikliği azaltım faaliyetleri ve önlenebilir tehditler
- Afet tehlikesi önleme çalışmaları.

Hazırlık Aşaması: Hazırlık aşaması olası bir afete en etkin şekilde müdahale edebilmek amacı ile tüm kaynakların hazır edilmesi ve planlanması için yapılan çalışmaları kapsar. Bu aşamada yapılan faaliyetlerden bazıları şunlardır;

- Acil durum planlarının hazırlanması,
- Toplumsal farkındalık ve kapasitenin geliştirilmesi,
- Acil iletişim ve tahliye planlarının yapılması,
- Ekipman ve insan kaynağı dahil gerekli olabilecek tüm kaynakların planlanması, hazır edilmesi
- İş birliği, koordinasyon mekanizmalarının oluşturulması

Müdahale Aşaması: Bir afet veya acil durum sırasında ve hemen sonrasında hayat kurtarmak, insan ıstırabını en aza indirmek ve etkilenen topluluğu korumak amacı ile yapılan hızlı ve koordineli yardım faaliyetlerinin tümünü kapsar. Bu aşamada yapılan faaliyetlerden bazıları şunlardır

- Arama kurtarma, tahliye çalışmaları,
- Acil sağlık ve ilk yardım hizmetleri,
- Güvenlik, gıda ve barınma gibi temel ihtiyaç destekleri,
- Elektrik, su sanitasyon gibi acil ihtiyaç duyulan altyapının onarımı ya da geçici tesisi

İyileştirme Aşaması: Afetten etkilenen birey ve toplulukların bir an önce normal hayatına dönebilmesi amacı ile fiziksel, psikolojik ve sosyo-ekonomik iyilik hallerinin sağlanması ve altyapının yeniden işler hale getirilmesine yönelik yapılan faaliyetlerin tümünü kapsar.

Şekil 1 Afet Yönetim Aşamaları

² <https://www.undrr.org/terminology/disaster-management>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afet risk azaltma afet yönetiminin tüm aşamalarında ve tüm çalışma alanlarında ortaya çıkabilecek tüm risklerin ortadan kaldırılması veya etkilerinin azaltılmasına yönelik yapılan faaliyetlerin tümünü ifade eder. Risk azaltma aşamaları genellikle dört temel süreçte ele alınır ve bu süreçler, risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması için rehberlik sağlar. Afet risk yönetimi genel olarak aşağıdaki aşamalarda gerçekleştirilir;

Risk Analizi ve Değerlendirme: Bu aşamada, potansiyel afet tehlikeleri belirlenir, belirlenen tehlikelerin etkileri değerlendirilir, hangi alanların daha fazla risk altında olduğu belirlenir ve risk türüne ve bölgenin özelliklerine bağlı olarak analiz yapılır.

Risk Azaltma Stratejilerinin Geliştirilmesi: Analiz sonuçlarına dayanarak, afet risklerini azaltmak için stratejiler geliştirilir, yapısal (binaların yeniden inşaatı ya da güçlendirilmesi ve altyapının güçlendirilmesi gibi fiziksel müdahaleler) ve yapısal olmayan önlemler (erken uyarı sistemleri eğitim, toplum bilinci artırma faaliyetleri) belirlenir.

Uygulama ve İzleme: Geliştirilen stratejiler uygulanır ve izlenir, belirlenen stratejilerin etkinliği değerlendirilir, gerekli güncellemeler yapılır ve toplumun bu stratejilere uyumunu sağlamak için afet riskleri sürekli olarak değerlendirilir.

Eğitim ve Farkındalık: Toplum afetlere karşı bilinçlendirilir ve eğitim programları hazırlanır ve uygulanır, acil durum hazırlığı, tahliye prosedürleri duyurulur.

Afet terimi genellikle doğal veya insan kaynaklı tehlikelerle ilişkilendirilir. Bununla birlikte, afetler sıklıkla tehlikelerin etkili bir şekilde yönetilememesinin sonucudur. Deprem, su baskını, orman yangınları, seller ve kuraklık gibi doğal olaylar, potansiyel tehlikeler arasında yer alır, ancak bunlar doğrudan bir afete yol açmazlar. Örneğin, okyanusun derinliklerinde veya çöl ortasında meydana gelen bir deprem, doğrudan bir afete dönüşmez; bu bölgelerde nüfus yoğunluğunun ve yapılaşmanın olmaması ya da az olması, depremin doğa ve insanlar üzerindeki etkisini sınırlar. Bir tehlikenin afete dönüşmesi, o tehlikeye karşı hazırlıklı olunup olunmadığı ve risk azaltma planlarının kapsamıyla doğrudan ilişkilidir.

Tehlikelerin, özellikle de doğal tehlikelerin ortadan kaldırılması her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle odaklanılması gereken konu, risklerin azaltılmasıdır. Tehlikelere maruz kalma ihtimalini azaltmak, örneğin kentsel planlamanın ilke ve esaslarına uygun gelişimi ve yerleşimi desteklemek; zarar görme olasılığını düşürmek, örneğin kentsel altyapıların güçlendirilmesi veya toplumsal direnç ve kapasitenin artırılması, afet bilincinin farklı araçlar yoluyla artırılması, kampanya ve eğitimler düzenlenmesi, alınması gereken afet risk azaltma adımlarıdır.

2. Afet Risk Azaltma ve Temel Haklar İlişkisi

Afet risk azaltma çalışmalarına temel haklar perspektifinin entegre edilmesi özellikle kırılgan gruplar da dahil olmak üzere tüm bireylerin insanlık onurunun ve iyilik hallerinin gözetilmesini sağlar. Aynı zamanda bireylerin

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

afet öncesi, sırası ve sonrası dönemde yaşama, barınma, sağlık, gıda gibi temel hak ve hizmetlerin korunmasını destekler.

Afet risklerinin azaltılması ve temel hakların korunması, devletin acil durum yönetimi ve insani yardım süreçlerinde kritik bir rol oynar. Bu nedenle afet risklerini azaltma ve temel hakları koruma çabaları, şeffaf, adil ve etkili bir şekilde yürütülmesi gereken önemli bir süreçtir. Devletin temel hakları merkeze alan müdahalesi, afetlerin etkilerini en aza indirme, insan hayatını koruma ve toplumun dayanıklılığını artırma yönünde önemli bir etkiye sahiptir.

Afetlerde temel hakların korunmasına yönelik politikalar, afetlerin etkilerini en aza indirme, toplumların dirençlerini artırma ve etkilenen bireylerin temel haklarını koruma amacını taşımaktadır. Aşağıda afet yönetiminin çeşitli alanlarının temel haklar ile ilişkisi örneklendirilmiştir.

Barınma ve Yerleşim: Afetlerden etkilenen kişiler için barınma ve yerleşimin en temel ihtiyaçlardan birisi olarak ele alınması yaşamsaldır. Ayrıca, gıda dışı kalemler olarak ifade edilen temel ihtiyaç malzemelerinin sağlanması da elzemdir; battaniye, mat, giysi, ısınma ve basit pişirme malzemeleri, vb.

Gıda Güvencesi ve Beslenme: Gıda güvencesi, afetten etkilenen kişilere yeterli miktarda besleyici ve uygun gıdanın sağlanması anlamına gelir. Beslenme ise kişilerin günlük olarak ihtiyaç duydukları temel besin maddelerini ve asgari miktarlarını tanımlar.

Sağlık Hizmetleri: Afetlerde sağlık hizmetlerinin etkili bir şekilde sağlanması önemlidir. Hem müdahale hem de afet sonrası iyileşme sürecinde sağlığa erişim etkin bir biçimde sağlanır. Etkin sağlık müdahalesi dışında koruyucu sağlık tedbirlerinin alınması da gereklidir. Afet durumlarında içme ve kullanma suyu temini, hijyen uygulamaları ve sanitasyon, insanların yaşam-barınma koşullarını iyileştirmek, hastalıkların yayılmasını engellemek için önemlidir.

Eğitim: Afetler sonrasında eğitim hakkının korunması ve hızlıca normal hayat akışına dönülmesi amacıyla çocukların eğitime devam edebilmeleri için gerekli önlemler alınır. Geçici eğitim merkezleri ve diğer kaynaklarla çocukların eğitim haklarına özen gösterilir.

Afet Bilinci Eğitimleri ve Farkındalık: Toplumun afetlere karşı hazırlıklı olması eğitim ve farkındalık çalışmaları ile sağlanır. Afet bilinci eğitimleri toplumların afetlere hazırlık ve müdahale kapasitesini artırarak, afet durumlarında daha etkili bir şekilde hareket etmelerini sağlar. Toplumun afetlere hazırlamak devletin temel görevlerinden biri olarak kabul edilir.

Sivil Toplum Katılımı: Afet yönetimi süreçlerinde sivil toplum kuruluşlarının katılımı teşvik edilir. Sivil toplum katılımı karar alma süreçlerine şeffaflık getirerek, devletlerin toplumun ihtiyaçlarını daha iyi anlamalarını ve temel haklara erişimde daha iyi bir hizmet sunmalarını sağlar.

Afet dönemlerinde devletlerin afet risklerinin azaltılması konusunda temel haklara ilişkin yükümlülükleri ve uygulama örnekleri şunlardır;

Afet Önleme ve Hazırlık Faaliyetleri: Devletler, afet risklerini azaltmak için afet önleme ve hazırlık faaliyetlerini teşvik ederler. Bu faaliyetler arasında afet riski haritaları oluşturmak, altyapıyı güçlendirmek, erken uyarı sistemleri kurmak ve toplumu afetlere karşı eğitmek gibi önlemler bulunmaktadır.

Örnek; Hızlı ve Etkin Sağlık Altyapısı Güçlendirme: COVID-19 pandemisi sırasında devletler, sağlık altyapısını güçlendirmek için hızlı ve etkili adımlar atmıştır. Yeni hastaneler açılmış, yoğun bakım kapasitesi artırılmış ve sağlık personeline destek verilmiştir. Bu, pandeminin etkilerini en aza indirmeye ve sağlık sisteminin yükünü hafifletmeye yardımcı olmuştur.

Hızlı ve Etkin Müdahale: Afet anında hızlı ve etkin müdahale, devletlerin afetten etkilenen kişilere yardım etme kapasitesini artırmaktadır. Kurtarma operasyonları, acil tıbbi yardım, barınma sağlanması gibi adımlar, insan hayatlarını kurtarmak ve temel ihtiyaçları karşılamak için hayati öneme sahiptir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Örnek; *Geniş Kapsamlı Aşı Programı:* Devletler, COVID-19 aşılarının ücretsiz ve yaygın olarak vatandaşlara sunulduğu geniş kapsamlı bir aşı programı başlatmıştır. Bu programa kırılgan gruplar özelinde de erişimin sağlanması salgının kontrol altına alınmasında önemli bir rol oynamış ve toplum bağışıklılığının sağlanmasına yardımcı olmuştur.

Temel Hakların Korunması ve Güvence Altına Alınması: Devletler, afetten en çok etkilenen kişileri korumak ve güvence altına almak için çaba gösterirler. Afet sürecinde, temel hakların korunması ve güvence altına alınmasını sağlayarak, insanların yaşamlarını sürdürmelerine ve toplumun yeniden yapılanmasına yardımcı olurlar. Barınma, su-sanitasyon, sağlık hizmetleri, gıda güvencesi, koruma, eğitim gibi temel ihtiyaçların karşılanması, bu süreçte önemli rol oynamaktadır.

Örnek 1; *Ekonomik Destek Paketleri:* Pandemi sürecinde, devletler ekonomik destek paketlerini uygulayabilmek üzere çaba harcamışlardır. Bazı sektörlerde ciddi zorluklarla karşılaşılsa da salgından etkilenen işletmeleri ve bireyleri geniş çaplı desteklemek için kaynak ayrılmıştır. Bu destekler, ekonomik zorluk çeken işletmelerin ayakta kalmasına yardımcı olmuştur.

Örnek 2; *Barınma ve Sağlık:* Afete müdahale, iyileşme sürecinde, devletler örneğin deprem sonrası zarar gören evsiz insanlar için geçici bannaklar veya konteyner evler kurmaktadır. Benzer şekilde, acil sağlık hizmetleri sunarak yaralıları tedavi eder ve hastanelere ek kaynak ve personel tahsis eder. Ayrıca, salgın hastalıkların kontrol altına alınması için önlemler alır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

3. Toplum Temelli Afet Risk Azaltma

Afetlerden ilk etkilenenler aynı zamanda ilk müdahale edenlerdir. Afet risklerinin azaltılmasında en önemli unsur toplum katılımıdır. Toplum katılımının sağlanamadığı risk azaltma planları, yerel bilgiyi dışarda bıraktığı için eksik kalacaktır. Afet risklerini azaltma ve afetlere hazırlıklı olma çabaları, toplumun tüm katmanlarının, yerel ve ulusal düzeyde karar vericilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, medyanın ve özel sektörün iş birliğini gerektirir.³

Toplum Temelli Afet Risk Azaltma, afetler ve acil durumlara karşı toplumların dayanıklılığını arttırmayı amaçlayan toplum katılımı, güçlendirme ve sürdürülebilir uygulamaların önemini vurgulayan bir dizi prensibe dayanır. Bu prensipler aşağıda özetlenmiştir.

- ✓ **Toplum Katılımı:** Afet risk azaltma sürecinin tüm aşamalarında toplumun aktif katılımını vurgular. Risk altındaki toplulukların zarar görebilirliklerini azaltmak, afetler karşısında dirençli olmalarını sağlamak ve kapasitelerini artırmak için afet risklerinin tanımlanması, analizi, iyileştirilmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerine, bu süreçlerin tamamından etkilenen toplulukların dahil edilmesi şarttır.⁴
- ✓ **Güçlendirme:** Topluları güçlendirmek, kendi güvenlikleri ve dayanıklılıkları üzerinde kontrol sahibi olmaları için gerekli bilgi, beceri ve kaynakları sağlamayı gerektirmektedir. Bu prensip, risk azaltma sürecinde toplumun pasif bir şekilde değil, aktif bir katılımcı olarak yer almasını destekler.⁵ Katılım arttıkça bireyler ve toplumlar güçlenir; birey ve toplumlar güçlendikçe süreçlere etkin katılım artar.
- ✓ **Kapsayıcılık:** Bu ilke, sosyal, ekonomik ve kültürel faktörleri dikkate alarak toplumun tüm üyelerinin hiçbir ayrımcılık olmadan, hazırlık, planlama ve uygulama süreçlerine dahil edilmesini teşvik eder. Kapsayıcılık ilkesi kırılgan grupların güçlenmesini, afet yönetimi ve karar alma süreçlerine katılımlarının artmasını sağlayan temel bir ilkedir.⁶
- ✓ **Sürdürülebilirlik:** Çevre dostu, ekonomik olarak sürdürülebilir ve toplumsal olarak kabul edilebilir önlemlerin benimsenmesini teşvik eder. Katılım ve yerel kapasitenin geliştirilmesi sürdürülebilirlik için önemli bir unsurdur.⁷
- ✓ **Yerel Bilgi ve Deneyim:** Topluluklar çevrelerindeki riskler, tehditler, kapasiteler, kırılganlıklar hakkında iç görü, bilgi ve deneyime sahiptirler. Yerel bilgi ve deneyimin, afet risk azaltma planlarına hem yerel yönetimler hem de yerel topluluklar aracılığı ile dahil edilmesi, bu bilgilerin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi ve katılım süreçlerinin etkin bir şekilde yönetilmesi ile mümkün olur.
- ✓ **Kapasite Geliştirme:** Özellikle kırılgan gruplara yönelik afete hazırlık ve müdahale kapasitelerinin güçlendirilmesine vurgu yapar.⁸ Toplum temelli afet risk azaltma programları kapsamında, afetlere hazırlık, ilk yardım, arama kurtarma, erken uyarı sistemleri ve sürdürülebilir kaynak yönetimi gibi alanlarda

³ Afete Dirençli Toplum Uygulama Örnekleri, (AFAD), Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM) tarafından düzenlenen "Afete Dirençli Toplum Oluşturmada Yerel Yönetimlerin Rolü Çalıştayı" kapsamında hazırlanmıştır. Ankara, 2018, Kocaeli mahalle afet eğitimleri, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35435/xfiles/Afete_Direncli_Toplum_Uygulama_Ornekleri.pdf

⁴ <https://www.ifrc.org/document/road-map-community-resilience>

- <https://www.preventionweb.net/publication/community-led-climate-adaptation-solution-toolkit>
- IFRC Enhanced Vulnerability and Capacity Assessment; <https://preparecenter.org/site/evca/>
- 12. Kalkınma Planı 839-1-2-3

⁵ <https://www.ifrc.org/document/ifrc-framework-community-resilience>

https://www.ifrc.org/sites/default/files/1310403-Road-Map-to-Community-Resilience-Final-Version_EN-08.pdf

⁶ Disability Inclusive Disaster Risk Reduction (DIDRR), SHAUN GRECH, https://cnxus.org/resource/disability-inclusive-disaster-risk-reduction-didrr-critical-insights-and-good-practices-from-the-field/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAw6yuBhDrARIsACf94RV1rJafPf1Qwflnxcybj9SL6VROSGfoFWqQd2eGQM-pO3aZhhcFAaArReEALw_wcB

⁷ On İkinci Kalkınma Planı, 3.5.10 Sürdürülebilir kalkınma Amaçları, m.981. "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının katılımcı bir yaklaşımla gerçekleştirilmesine yönelik uygulamaların sağlanması ile koordinasyon, takip ve gözden geçirme süreçlerinin etkinliğinin artırılması temel amaçtır."

⁸ IFRC Enhanced Vulnerability and Capacity Assessment; <https://preparecenter.org/site/evca/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

toplumsal kapasitenin geliştirilmesi amacıyla bu alanlarda, çeşitli faaliyetler farklı toplum kesimleri ve devlet eliyle yürütülür.

- √ **Esneklik ve Uyum:** Stratejilerin hem ulusal hem yerel düzeyde değişen koşullara, evrilen risklere, toplum dinamiklerine ve çevresel koşullara uyum sağlamak için esnek, zaman içinde geçerli ve etkili olmasını teşvik eder.
- √ **Cinsiyet Eşitliği:** Toplum temelli afet risk azaltma, farklı cinsiyetlerin kırılganlıklarını, ihtiyaçlarını, kapasitelerini ve haklarını göz önüne alan cinsiyete duyarlı yaklaşımları teşvik eder. Kadınların afetlere karşı dayanıklılığını güçlendirmek için cinsiyete duyarlı yasa ve politikaların yanı sıra, kadınların karar alma süreçlerine katılımının artırılması, cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin kullanılması ve cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasına ilişkin kılavuz ilkelerin izlenmesi gibi eylemlere ihtiyaç vardır.⁹

⁹ Report on Women's Resilience: How Laws and Policies Promote Gender Equality in Climate Change and Disaster Risk Management in Asia and the Pacific; https://reliefweb.int/report/world/womens-resilience-how-laws-and-policies-promote-gender-equality-climate-change-and-disaster-risk-management-asia-and-pacific?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAw6yuBhDrARIsACf94RUZo2BlltSqsilqVPT-JGMAiRFoeCEC44lgJ8pF9D1R0j8qmsPM1oaAppwEALw_wcB

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

B. AFET RİSK AZALTMA ULUSLARARASI PAYDAŞLAR

4. Avrupa'daki Bölgesel Yapılar- İlgili Kurumlar

4.1. Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi (*Council of Europe - CoE*), Avrupa'daki ülkeler arasında iş birliğini teşvik etmek, insan haklarını korumak, demokratik ilkeleri güçlendirmek ve hukukun üstünlüğünü desteklemek amacıyla kurulmuş uluslararası bir organizasyondur.

Konsey, pek çok görevinin yanında Avrupa'daki ülkeler arasında, afet risk azaltma, acil durum müdahalesi ve kriz yönetimi konularında politika oluşturma, koordinasyon ve iş birliğini geliştirmek için de çalışır. Afetlerle ilgili çalışma alanları şunlardır:

Afet Risk Azaltma Politikaları: Afet risk azaltma politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması için üye ülkelere destek verir. Bu politikalar genellikle afet risklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi, azaltılması, afetlere hazırlık ve afet risk azaltmada etik prensipler gibi konuları kapsar.

Acil Durum Müdahalesi ve Kriz Yönetimi: Üye ülkelerin afetlerle başa çıkma kapasitelerini artırmak için çeşitli programlar yürütür.

Bilgi Paylaşımı ve İyi Uygulamaların Yaygınlaşması: Afet risk azaltma, acil durum müdahalesi ve kriz yönetimi konularında üye ülkeler arasında bilgi, deneyim ve iyi uygulamaların paylaşılmasına yönelik çalışır.

Uluslararası İş Birliği ve Ortak Projeler: Afet risk azaltma, acil durum müdahalesi ve kriz yönetimi alanlarında ortak çözümler geliştirme ve uygulama çabalarını destekler. AFAD Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM) bu bağlamda faaliyet gösterir.

Kaynak Merkezi: Avrupa Konseyi'nin yayınları, çeşitli konularda bilgi sağlayan raporlar, kitaplar, broşürler, rehberler ve diğer belgeleri içerir. Bu yayınlar özellikle insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü ile ilgili konuları ele alır. Avrupa Konseyi kapsamlı etik değerler ve referans belgeler yanında afet risk azaltma ve kırılgan gruplara yönelik iyi uygulama rehberleri de hazırlamıştır.

4.2. AB Sivil Koruma Mekanizması

AB Sivil Koruma Mekanizması (*EU Civil Protection Mechanism - EUCPM*)¹⁰, Avrupa Birliği'nin afetler ve acil durumlarda bilgi alışverişinin sağlanması ve etkin mücadele edilebilmesi için oluşturduğu bir yapıdır. Afet müdahalesine ek olarak, hazırlık ve risk azaltma konularında da ortak çalışmalar yürüten bir platformdur. Amacı, dayanışma ve iş birliğini güçlendirmektir. AB Sivil Koruma Mekanizması 27 AB ülkesi ve Türkiye dahil diğer 10 katılımcı devletten oluşmaktadır. Avrupa Komisyonu Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Genel Müdürlüğü tarafından yönetilir.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

Dayanışma ve İş birliği: Ülkeler arası yardımlaşma ve kaynak paylaşımını koordine eder.

Kaynak ve Kapasite Sağlama: Etkin müdahale için insani yardım malzemeleri, kurtarma ekipleri, uzman desteği ve lojistik destek sağlar.

Koordinasyon ve Destek: Afetten etkilenen ülkelerle düzenli iletişimde kalarak doğru bilgi akışını sağlar, gerekli destekleri organize eder ve yönlendirir.

Hızlı Müdahale Mekanizması: Üye ülkeler arasında müdahale talep ve destekleri koordine eder, hızlı hareket imkân ve kabiliyetini kullanır.

¹⁰ EU Civil Protection Mechanism, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Ek olarak, sivil koruma ve insani yardım politikalarına ilişkin bir dizi kılavuz hazırlayarak, üyelerin insani yardım politikaları oluşturmalarına ve uygulanmalarına yardımcı olmayı hedefler.

5. Birleşmiş Milletler- İlgili Kurumlar

Birleşmiş Milletler (BM), Afet risk azaltma çabalarını desteklemek için küresel ve ulusal düzeyde çeşitli kurumlar ve mekanizmalar oluşturmuştur. BM'nin afet risk azaltma konusunda çalışan öncü yapılarına aşağıda yer verilmiştir.

5.1. Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi (UNDRR)

Afet Risk Azaltma Ofisi (*United Nations Office for Disaster Risk Reduction - UNDRR*), BM'nin afet risk azaltma çabalarını koordine etmek ve desteklemek amacıyla kurulmuştur. UNDRR afet risklerinin azaltılması ve afetlerle başa çıkma konularında uluslararası düzeyde liderlik yapmaktadır.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

Politika ve Strateji Geliştirme:¹¹ UNDRR, ülkelerin afet risk azaltma politikalarının ve stratejilerinin geliştirilmesine ve güçlendirilmesine destek vermektedir. Bu çerçevede, UNDRR, ülkelerin afet risklerini değerlendirmesine, risk azaltma eylem planlarını oluşturmasına ve kırılgan gruplara yönelik politikaların geliştirilmesine yardımcı olur.¹²

Risk Değerlendirmesi ve Bilgi Yönetimi: UNDRR, afet risklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik teknik rehberlik ve destek sağlayarak, afet riski haritaları, veri toplama ve analiz yöntemleri gibi araçlarla ülkelerin afet risklerini daha iyi anlamalarına yardımcı olur.

Kapasite Geliştirme ve Eğitim: UNDRR, ülkelerin afet risk azaltma kapasitelerini güçlendirmek için eğitim programları düzenler ve teknik destek sağlar. Bu kapsamda, afet risk azaltma uzmanlarına yönelik eğitimler, atölyeler ve bilgi paylaşımı etkinlikleri düzenler.¹³

Ulusal ve Bölgesel İş Birliği: UNDRR, ülkeler arasında ve bölgesel örgütlerle iş birliği yaparak afet risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesini ve uygulanmasını teşvik eder. Bölgesel platformlar ve ağlar aracılığıyla bilgi paylaşımı, deneyimlerin aktarımı ve en iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasını destekler.

Uluslararası Koordinasyon ve İş Birliği: UNDRR, uluslararası toplumla iş birliği yaparak afet risk azaltma konusunda küresel bir hareketlilik oluşturmayı hedefler. UNDRR, BM sistemi içinde diğer kuruluşlarla, uluslararası afet risk azaltma platformlarıyla ve sivil toplum örgütleriyle iş birliği yapar.

5.2. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) - Afet Ortaklık Ofisi

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (*United Nations Development Programme - UNDP*) BM'nin kalkınma alanındaki en büyük yardım ve teknik destek sağlayan kuruluştur. Temel amacı, dünyanın gelişmekte olan ülkelerinde kalkınma ve ekonomik büyüme için destek sağlama ihtiyacının yanı sıra, uluslararası iş birliğini teşvik etmek ve kalkınma hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmaktır. UNDP afetlerin kalkınmanın önündeki ön önemli engellerden biri olduğu gerçeğinden hareketle afet risklerinin azaltılması ve toplumsal dayanıklılığın artırılması alanında çalışmalar yürütmektedir.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

Ülkelerle İş Birliği ve Yardım: UNDP, yerel ve ulusal düzeyde iş birliği yaparak ülkelerin kendi afet risklerini azaltmalarına ve afetlerle başa çıkmalarına destek olur. UNDP, ülkelerin ihtiyaçlarını belirleyerek ve onlarla iş birliği yaparak, özelleştirilmiş çözümler ve stratejiler geliştirir.

¹¹ Reading the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 – 2030

https://www.preventionweb.net/files/46694_readingsendaiframeworkfordisasterri.pdf

¹² UNDRR Policy on Disability Accessibility and Inclusion, <https://www.undrr.org/media/93043/download?startDownload=true>

¹³ Global Status of Multi-Hazard Early Warning Systems 2023, <https://www.undrr.org/reports/global-status-MHEWS-2023#download>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Politika ve Strateji Geliştirme: UNDP, afet risk azaltma politikalarının ve stratejilerinin geliştirilmesine destek sağlar. Bu kapsamda, afet risk azaltma ve kriz yönetimi konularında ulusal ve yerel düzeyde kapasite artışını ve kurumsal güçlendirmeyi teşvik eder.

Kapasite Geliştirme ve Eğitim: UNDP, afet risk azaltma ve kriz yönetimi konularında kapasite geliştirme eğitimleri düzenleyerek yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve diğer paydaşların yetkinliklerini artırır. UNDP, diğer BM kuruluşlarıyla birlikte, iklim değişikliği ve kırılgan gruplar üzerindeki etkilerini konu alan konferans serileri ve araştırma raporları da yayınlamaktadır.¹⁴

Proje Uygulama ve Yürütme: UNDP, afet risk azaltma ve kriz yönetimi projelerini yerel ve ulusal düzeyde uygular ve yönetir. Bu projeler genellikle altyapı iyileştirmesi, erken uyarı sistemlerinin kurulması, afet risklerinin azaltılması için stratejilerin geliştirilmesi gibi alanlara odaklanır.¹⁵

Bilgi Paylaşımı ve İş Birliği: UNDP, ülkeler arasında iyi uygulamaların ve tecrübelerin paylaşımını teşvik eder. Ayrıca, diğer BM kuruluşları ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapar ve ortak projeler yürütür.¹⁶

5.3 Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA)

Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (*United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - UNOCHA*), BM'nin insani yardım faaliyetlerini koordine etmek ve insani krizlere cevap vermek amacıyla, 19 Aralık 1991 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin kararıyla kurulmuştur. Temel amacı, dünya genelinde meydana gelen insani krizlere hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebilmek, acil insani yardım faaliyetlerini koordine etmek ve insani yardımın etkinliğini artırmaktır.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

Afet ve Acil Durumlarda İletişim ve Koordinasyon: Afet veya acil durumlarda BM sistemi içindeki tüm aktörler arasındaki iletişim ve koordinasyonu sağlar. Bu koordinasyon, yardımın etkili bir şekilde dağıtılmasını, toplumsal çatışmaların önlenmesini ve toplumların güvenliğinin sağlanmasını amaçlar.¹⁷

Bilgi Yönetimi ve Değerlendirme: Afet ve acil durumlarda bilgi toplama, analiz etme ve paylaşma süreçlerini yönetir. Bu kapsamda, sahadaki ihtiyaçlar ve riskler hakkında değerlendirmeler yapar. Bu bilgiler, insani yardımın hedeflenmesi ve dağıtılması için kullanılır.

Acil Durum Müdahale Planlaması: Afet veya acil durumlarında müdahale planlarının geliştirilmesine yardımcı olur. Bu planlar, insani yardımın nasıl dağıtılacağı, hangi bölgelere öncelik verileceği ve hangi ihtiyaçların karşılanacağı gibi konuları kapsar. OCHA insani yardım müdahalesinde cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi için politikalar üretir. İnsani yardım kuruluşlarının acil durumlardan etkilenen insanları koruma ve onlara yardım sağlama taahhüdünün merkezine cinsiyet eşitliğini koyar.¹⁸

Uluslararası İş Birliğinin ve Kaynakların Tahsis ve Kullanımı: Uluslararası toplumla iş birliği yaparak, afet ve acil durumlar için gereken kaynakların tahsis ve kullanımına yardımcı olur. Bu kapsamda, OCHA, uluslararası yardım kuruluşlarıyla, hükümetlerle ve sivil toplum örgütleriyle iş birliği yapar ve kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlar.

¹⁴ Gender and Climate Change, Gender, adaptation and disaster risk reduction, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP%20Gender%20Adaptation%20and%20DRR%20Policy%20Brief%20-WEB.pdf>

¹⁵ Save the Legacy, Deprem bölgesindeki tarihi öneme sahip kültürel varlıkların restore edilmesi projesi, <https://savethelegacy.org/faq/>

¹⁶ Making Disaster Risk Reduction Gender-Sensitive Policy and Practical Guidelines, <https://www.undp.org/publications/making-disaster-risk-reduction-gender-sensitive-policy-and-practical-guidelines>

¹⁷ <https://www.unocha.org/we-inform>

¹⁸ Policy Instruction on Gender Equality 2021-2025, <https://www.unocha.org/publications/report/world/policy-instruction-gender-equality-2021-2025>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

5.4. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (*United Nations International Children's Emergency Fund -UNICEF*), II. Dünya Savaşı sonrası 11 Aralık 1946'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kurulmuştur. Temel amacı, savaşın yıkıcı etkileri altında kalan çocuklara yardım etmek ve korumaktır. UNICEF, çocukların sağlık, eğitim, beslenme, korunma ve temel insan hakları gibi alanlarda desteklenmesi ve korunması için çalışır.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

Acil Müdahale ve İhtiyaç Tespiti: UNICEF, afet bölgelerine hızlı bir şekilde ulaşarak çocukların acil ihtiyaçlarını belirler. İhtiyaç tespiti, çocukların barınma, beslenme, su ve sanitasyon, sağlık hizmetleri, eğitim ve koruma gibi temel ihtiyaçlarının belirlenmesini içerir.

Sağlık Hizmetleri ve Beslenme: UNICEF, afet bölgelerinde sağlık hizmetlerinin ve beslenme programlarının hızlı bir şekilde kurulmasına ve işletilmesine destek verir. Aşular, temiz su ve hijyen malzemeleri, yetersiz beslenmeyi önleyici gıdalar gibi sağlık ve beslenme malzemeleri dağıtılması süreçlerine destek verir.

Eğitim ve Çocuk Koruma: UNICEF, afet bölgelerinde çocukların eğitim hakkını korur ve eğitime erişiminin sağlanmasına destek olur. Afetlerde, kaybolmuş veya ailelerinden ayrı düşmüş çocukların korunması ve ailelerin yeniden birleştirilmesi için ülke yöneticileriyle iş birliği içinde çalışır.¹⁹

Psikososyal Destek ve Güçlenme Desteği: UNICEF, afetlerin çocuklar üzerindeki psikolojik ve sosyal etkilerini hafifletmek için psikososyal destek hizmetleri sağlar. Bu hizmetler, travma sonrası stres bozukluğu, yaşanan kayıplara bağlı duygusal ve psikolojik yük ile başa çıkma ve afet sonrası normalleşme sürecine yardımcı olmaya yöneliktir.

Toplumsal Dayanıklılık ve Hazırlık: UNICEF, afetlerin etkilerini azaltmak ve çocukları korumak için toplumların dayanıklılığını artırmaya yönelik çalışmalar da yürütmektedir. Bu kapsamda, afet öncesinde hazırlık eğitimleri, afet bilinci oluşturma kampanyaları ve yerel kapasite geliştirme faaliyetleri ulusal kurumlarla birlikte gerçekleştirilmektedir.

5.5. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (*United Nations Population Fund – UNFPA*) BM'nin dünya genelinde nüfus ve kalkınma alanlarında çalışan ana kuruluşlarından biridir. Temel amaçlarından biri, dünya genelinde nüfus artışı, doğum kontrolü, cinsel sağlık ve üreme sağlığı gibi konularda bilgi eksikliği ve hizmetlere erişimde eşitsizliklerin giderilmesidir. UNFPA, 1969'dan bu yana bu alandaki çabaları koordine etmekte ve desteklemektedir.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

- ✓ **Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı:** UNFPA, kadınların ve gençlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarını korumak ve desteklemek için çalışır. Bu çerçevede, aile planlaması hizmetleri, doğum kontrolü, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların önlenmesi, gebelik ve doğum hizmetleri gibi alanlarda faaliyetler yürütür. Bu görevini afet durumlarında yoğun biçimde sürdürür.
- ✓ **Nüfus Politikaları Geliştirilmesi:** UNFPA, ülkelerin nüfus politikalarının geliştirilmesine ve uygulanmasına destek sağlar. Bu politikalar genellikle nüfus artışının kontrol altına alınması, gençlerin eğitimi ve kadınların toplumsal ve ekonomik haklarının güçlendirilmesi gibi konuları içerir.
- ✓ **Cinsiyet Eşitliği:** UNFPA, cinsiyet eşitliği ve kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasi haklarının güçlendirilmesi için çalışır. Kadınların eğitim, istihdam ve liderlik gibi alanlardaki katılımını teşvik eder. Kadınların ekonomik ve toplumsal olarak güçlendirilmesi afet durumlarındaki dayanıklılıklarını da etkilemektedir.²⁰

¹⁹ Documentation of Education Response in Türkiye during the COVID-19 Pandemic and its Effect on Children's Access to and Retention in Education January 2023, <https://www.unicef.org/turkiye/media/16176/file/Documentation%20of%20Education%20Response%20in%20T%C3%BCrkiye%20during%20the%20COVID-19%20Pandemic%20and%20its%20Effect%20on%20Children's%20Access%20to%20and%20Retention%20in%20Education.pdf>

²⁰ UNFPA, Türkiye Deprem Durum Raporu3, https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/turkiye_tr_sitrep3.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Gençlik ve İnsan Hakları: UNFPA, gençlerin haklarına saygı gösterilmesini, gençlerin eğitim, sağlık hizmetlerine erişimini ve istihdam olanaklarını destekler.
- ✓ Afet ve Acil Durum Müdahalesi: Kadınlar, artan ekonomik, kültürel ve sosyal kırılganlıkları nedeniyle afetlere karşı erkeklere oranla daha savunmasızdır. Afetin yıkıcı etkileri dışında, afet ve acil durumlar genellikle cinsiyete dayalı şiddette bir artışa neden olur.²¹ UNFPA, kadına yönelik şiddeti önlemek için ulusal programların uygulanmasını destekler.

5.6. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women)

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (*United Nations Entity for Gender Equality and Women's Empowerment-UN Women*), kadınların haklarını desteklemek, cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadına yönelik şiddeti önlemek için çalışmalar yürüten BM kuruluşudur. UN Women dünyada ve Türkiye'de, afet zararlarının azaltılması süreçlerinde, kadın haklarının ve kadın emeğinin korunması ve kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

- ✓ Kadına Yönelik Şiddeti Önleme: UN Women, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet mağduru kadınların desteklenmesi için çalışır. Bu kapsamda, şiddetle mücadele yasalarının güçlendirilmesi, toplumsal farkındalık kampanyaları gibi faaliyetler yürütür. Afetlerde özellikle iyileşme sürecinde, geçici barınma alanlarında kadına yönelik şiddetin azalması için politikalar geliştirilmesini destekler.²²
- ✓ Afet Durumlarında Kadınların Korunması: UN Women, afetlerde kadınların korunmasını sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar yürütür. Bu çalışmalar, kadınların acil ihtiyaçlarının karşılanması, cinsiyet eşitliği perspektifinin acil yardım ve rehabilitasyon faaliyetlerine entegre edilmesi²³ ve kadınların afet ve acil durumlarda liderlik rollerinin desteklenmesi şeklindedir.

6. Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketi

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi (*International Red Cross and Red Crescent Movement - IRCRC Movement*) inanç, dil, din, ırk, toplumsal sınıf veya politik görüş farkı gözetmeksizin insan hayatı ve sağlığını korumak, insan onuruna saygı gösterilmesini sağlamak, insanların acılarını önlemek ve dindirmek amacıyla kurulmuş dünyanın en büyük insani yardım ağıdır.

Afetlerden ve çatışmalardan etkilenen insanlar için koruma ve yardım hizmetleri sağlayan hareket; insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik, evrensellik temel ilkelerini benimser.

Bu ağ, üç ana bileşenden oluşmaktadır:

- Uluslararası Kızılhaç Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC)
- Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC)
- 191 üye Ulusal Dernek (Ülkelerdeki Kızılay ve Kızılhaç Kuruluşları)

6.1. Uluslararası Kızılhaç Kızılay Federasyonu (IFRC)

IFRC, dünya genelindeki Kızılhaç ve Kızılay Derneklerini bir araya getirerek insani yardım ve acil durum müdahalesi faaliyetlerini koordine eden bir uluslararası kuruluştur. I. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan insani

²¹ Natural hazards, disasters and violence against women and girls: a global mixed-methods systematic review Alyssa Mari Thurston ,Heidi Stöckl , Meghna Ranganathan, 2021, <https://gh.bmj.com/content/bmjgh/6/4/e004377.full.pdf>

²² Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Geçici Yerleşim (KEEDGY) Modeli, Doç. Dr. Melis OĞUZ ÇEVİK, 2023 UN Women Türkiye Ülke Ofisi, https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-02/grsm_tr_dijital.pdf

²³ Bakım Emeği ve Ekonomisi Politika Diyalog Serisi, VI. Oturum: Afetlere karşı Dirençli Mahalleler, Dirençli Topluluklar için Bakım Emeği, 20 EYLÜL 2023, Ankara, <https://turkiye.un.org/tr/201014-sivil-toplum-kamu-ve-%C3%B6zel-sekt%C3%B6r-bak%C4%B1m-ekonomisini-tart%C4%B1C5%9F%C4%B1yor>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

krizlere ve ihtiyaçlara yanıt olarak, dünya genelindeki Kızılhaç ve Kızılay Derneklerinin iş birliğini ve koordinasyonunu sağlamak amacıyla 1919 yılında Cenevre'de kurulmuştur.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

- √ **İnsani Yardım ve Acil Durum Müdahalesi:** IFRC, doğa olayları, toplumsal çatışmalar, salgın hastalıklar gibi afet ve acil durumlarda, etkilenen toplumlara insani yardım ve acil durum müdahalesi sağlar. Bu kapsamda, temel ihtiyaçların karşılanması, sağlık hizmetlerinin sunulması, barınma sağlanması gibi acil durum hizmetlerini koordine eder.
- √ **Afete Hazırlık ve Risk Azaltma:** IFRC, toplumların afetlere ve acil durumlara hazırlıklı olmalarını sağlamak için kriz öncesi hazırlık faaliyetleri yürütür. Risk azaltma çalışmalarıyla, afetlerin etkilerini asgariye indirmeye çalışır. Afetlere dirençli toplumların oluşturulması için politikalar ve araçlar üretir.²⁴
- √ **Sağlık Hizmetleri ve Destek:** IFRC, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğini artırmak için çalışır. Bu kapsamda, toplumlara temel sağlık hizmetleri, epidemiyolojik kontrol, beslenme yardımı gibi sağlık programları sunar.
- √ **Toplumsal Dayanıklılığın Güçlendirilmesi:** IFRC, toplumların dayanışma ve direncini güçlendirmek için yerel kapasiteleri geliştirme, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri düzenler. Böylece, toplumlar kendi ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilir hale gelirler.
- √ **Uluslararası İş Birliği ve Koordinasyon:** IFRC, uluslararası kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yaparak insani yardım standartlarının ve prensiplerinin korunmasını sağlar. Diğer uluslararası kuruluşlarla, hükümetlerle ve yerel sivil toplum örgütleriyle iş birliği içinde çalışır.

6.2. Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC)

ICRC, uluslararası insancıl hukukun geliştirilmesi ve korunması amacıyla kurulmuş bağımsız bir insani yardım kuruluşudur. ICRC'nin kuruluşundaki ana nedenlerden biri, savaş sırasında yaralıların ve savaş esirlerinin insani muamele görmesi gerektiğine dair bir farkındalık oluşturmak ve uluslararası toplumu bu konuda harekete geçirmektir. Bu kapsamda uluslararası insancıl hukukun uygulanmasına yönelik savunuculuk ve izleme faaliyetleri yürütür. Bu çalışmalarının yanı sıra IFRC'nin yukarıda belirlenen rollerine paralel şekilde ICRC hareket unsurları ile birlikte çalışır.

7. Uluslararası Ortaklıklar

7.1. Kurumlar Arası Daimî Komite (IASC)

Kurumlar Arası Daimî Komite (*Inter-Agency Standing Committee- IASC*) insani yardım alanındaki eşgüdümün güçlendirilmesi çağrısında bulunan 46/182 sayılı Genel Kurul Kararı'nın ardından 1992 yılında kurulmuştur. Karar, acil durumlara ve doğal afetlere yönelik olarak gerçekleştirilecek müdahale çalışmalarının kolaylaştırılması konusunda temel karar alma mekanizması olarak IASC'ye görev vermektedir. IASC'de Birleşmiş Milletlere dâhil olan ve olmayan birçok insani yardım kuruluşunun başkanları yer almaktadır.

Afet risk azaltma bağlamındaki görev ve çalışmaları şunlardır;

- √ **Koordinasyon:** IASC, BM ajansları, STK'lar ve diğer insani yardım aktörleri arasında etkili ve tutarlı bir afet müdahalesi sağlamak için koordinasyonu kolaylaştırır.
- √ **Politika Geliştirme:** IASC, çeşitli afet senaryolarında insani yardım için politikalar, yönergeler ve standartların geliştirilmesine katkıda bulunur.
- √ **İhtiyaç Değerlendirme:** IASC, afetlerin ciddiyetini ve kapsamını belirlemek için ihtiyaç analizlerini koordine eder, böylece müdahale çabaları uygun bir şekilde önceliklendirilir.

²⁴ Enhanced Vulnerability and Capacity Assessment, <https://preparecenter.org/site/evca/toolbox/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ **Kaynakları Harekete Geçirme:** IASC, insani operasyonları desteklemek için fon, personel ve malzeme gibi kaynakların harekete geçirilmesine yardımcı olur.
- ✓ **Savunuculuk ve Farkındalık:** IASC, afetlerle ilgili bilinci artırmak, destek sağlamak ve insani prensiplere ve uluslararası insani hukuka saygıyı teşvik etmek için savunuculuk çabalarında bulunur.
- ✓ **Kapasite Geliştirme:** IASC, ulusal hükümetlerin, yerel örgütlerin ve toplulukların hazırlık ve müdahale kapasitelerini güçlendirmek için kapasite geliştirme girişimlerini destekler.
- ✓ **Bilgi Paylaşımı:** İnsani aktörler arasında bilgi, deneyim ve iyi uygulamaların paylaşımını kolaylaştırır, böylece afet müdahalesinde koordinasyonunu ve etkinliği artırır. İnsani yardım ve afet yönetimi politikalarının geliştirilmesi için yayınlar yapar; IASC'nin yayınları, afet yönetimi ve insani yardım süreçlerinde önemli birer kaynak olarak kabul edilmektedir. Bu yayınlar, insani yardım standartlarının ve prensiplerinin oluşturulmasına, iyi uygulamaların paylaşılmasına ve afet müdahalelerinin etkinliğinin artırılmasına yardımcı olur. 5.2 Uluslararası Referans Belgeleri bölümünde IASC'nin kırılğan gruplara yönelik iki kaynağı yer almaktadır.²⁵

Genel olarak, IASC, paydaşlar arasında iş birliğini, uyumlu hareket etmeyi ve etkinliği teşvik ederek dünya çapındaki afetlere insani yardım müdahalesini geliştirmede kritik bir rol oynar.

7.2. İnsani Standartlar Ortaklığı (HSP)

İnsani Standartlar Ortaklığı (*Humanitarian Standards Partnership - HSP*)²⁶, insani standartların tanıtımı aracılığıyla insani yardım müdahalesinin kalitesini ve sorumluluğunu artırmayı amaçlar. HSP, standartlarla çalışmaya yönelik eğitim, araçlar ve politika ile pratik rehberlik sunar.

Afet veya çatışmadan etkilenen insanlar, onurlu biçimde yaşamaya devam edebilme ve yardım alma hakkına sahiptir. İnsani standartlar, onurlu bir yaşamın asgari koşullarını tanımlayan ifadelerdir. Standartlar, insani yardım paydaşlarının standartları gerçekleştirmesi/uygulaması ve ilerlemelerini ölçmeye yardımcı olan hedefler ve rehber notlarıyla birlikte sunulur. HSP, afetlerden etkilenen toplulukların haklarını savunmak için güçlü bir temel sağlar. HSP rehber ve standartları afetlere hazırlık ve müdahale operasyonlarında uygulanarak, insani yardım aktörlerinin hizmetlerinin kalitesini garanti ettiği gibi hizmet verdikleri toplumlar karşısında hesap verebilir olmalarını sağlar.

HSP 10 farklı kuruluşun 10 farklı standart seti ile katıldığı bir ortaklıktır. HSP'yi oluşturan girişimler şunlardır:

- ✓ Sphere El Kitabı
- ✓ Temel Kalite ve Hesap Verebilirlik Standartları (CHS)
- ✓ İnsani Eylemde Çocuk Koruma İçin Asgari Standartlar (CPMS)
- ✓ Yaşlılar ve Engelliler İçin İnsani Katılım Standartları (HIS)
- ✓ Acil Durumlarda Eğitim İçin Asgari Standartlar
- ✓ Kamp Yönetimi İçin Asgari Standartlar (MSCM)
- ✓ Hayvan Acil Durum Kılavuzu ve Standartları (LEGS)
- ✓ Ekonomik Kurtarma İçin Asgari Standartlar (MERS)
- ✓ Pazar Analizi İçin Asgari Standart (MISMA)
- ✓ Acil Durumlarda Tarımsal Geçimleri Destekleme Standartları (SEADS)

²⁵ Gender Equality And The Empowerment Of Women And Girls In Humanitarian Action, IASC Reference Group on Gender and Humanitarian Action

[https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2020-](https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2020-11/IASC%20Policy%20on%20Gender%20Equality%20and%20the%20Empowerment%20of%20Women%20and%20Girls%20in%20Humanitarian%20Action.pdf)

[11/IASC%20Policy%20on%20Gender%20Equality%20and%20the%20Empowerment%20of%20Women%20and%20Girls%20in%20Humanitarian%20Action.pdf](https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2020-11/IASC%20Policy%20on%20Gender%20Equality%20and%20the%20Empowerment%20of%20Women%20and%20Girls%20in%20Humanitarian%20Action.pdf)

²⁵ <https://hspstandards.org/>

²⁶ <https://hspstandards.org/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

7.3. EUR-OPA Büyük Afetler/Tehditler Anlaşması

EUR-OPA (*EUR-OPA Major Hazards Agreement*)²⁷ Avrupa ile Akdeniz'in Güney ülkeleri arasında büyük doğal ve teknolojik afetler alanında kurulmuş bir iş birliği platformudur. EUR-OPA Büyük Afetler/Tehditler Anlaşması, Avrupa Konseyi'nin büyük afetlere ve tehlikelere karşı uluslararası iş birliğini teşvik etmek amacıyla oluşturduğu bir anlaşmadır.

1987 yılında kurulan EUR-OPA ve Büyük Tehditler Anlaşmasının ana hedefleri, büyük doğal veya teknolojik afetlere hazırlık, önleme, risklere karşı koruma, risk yönetimi, üye ülkeler arasında bilgi paylaşımı, tecrübe aktarımı, en iyi uygulamaların paylaşılması ve ortak eğitim faaliyetleri, kriz sonrası analiz ve rehabilitasyon, gibi çok disiplinli bir bağlamda iş birliğini güçlendirmek ve teşvik etmektir.

EUR-OPA Major Hazard Agreement bünyesinde kırılğan gruplara yönelik içerikler de geliştirilmiş, iyi örnekleri belgelenmiştir.

- Cinsiyet Eşitliği ve EUR-OPA Büyük Tehlikeler Anlaşması Kazanımları ve Sonraki Adımlar (*Gender Equality and EUR-OPA Major Hazards Agreement Achievements and Next Steps*)²⁸
- EUR-OPA Büyük Tehlikeler Anlaşması; Belirli Hassas Gruplarda Afet Riskinin Azaltılmasının İyileştirilmesi (*Improving Disaster Risk Reduction in Certain Vulnerable Groups*)²⁹

Kırılğan gruplara yönelik kapsamlı rehberlerin 2024 yılında yayınlanması beklenmektedir.

Türkiye'de bu anlaşmaya istinaden, belirlenen görevleri yerine getirmek amacıyla AFAD bünyesinde **Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM)**³⁰ kurulmuştur. Merkezin faaliyetleri Planlama ve Risk Azaltma Dairesi Başkanlığı tarafından yürütölmektedir.

²⁷ <https://www.coe.int/en/web/europarisks>

²⁸ Gender Equality And EUR-OPA Major Hazards Agreement Achievements and Next Steps, <https://rm.coe.int/09000016808eaeae>

³⁰ Improving Disaster Risk Reduction in Certain Vulnerable Groups; <https://rm.coe.int/09000016800c6016>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

C. ULUSLARARASI AFET RİSK AZALTMA YAKLAŞIM ve STANDARTLARI

8. Afet Risklerinin Azaltılması için Sendai Çerçevesi (2015-2030)

Sendai Çerçevesi (*Sendai Framework for Disaster Risk Reduction- ISDR*)³¹, Birleşmiş Milletler üye devletleri tarafından 2015 yılında kabul edilen afet risklerinin azaltılmasına yönelik uluslararası bir anlaşmadır. BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Paris Anlaşması gibi diğer uluslararası anlaşmalarla uyumlu bir şekilde hazırlanmıştır.

Sendai çerçevesi devletlere afet risklerinin azaltılması konusunda harekete geçmeleri için gerekli çerçeveyi sunar. Afet ve acil durumların toplumlar üzerindeki etkilerini azaltmak için afet risk azaltma stratejilerini belirler. Çerçeve, tarafların **afet yönetiminden risk yönetimine geçişini** rehberlik eder. Çerçevede beklenen sonuçlar sadece afet kayıplarını ve etkilerini azaltmak değil aynı zamanda riskleri azaltmayı da kapsar. **Afet riskinin temel nedenlerini ele almanın** önemini vurgular. **Yoksulluk, eşitsizlik, kentleşme, iklim değişikliği ve çevresel bozulma** gibi kök nedenleri ele alır. Sürdürülebilir kalkınma ve afet risk azaltma faaliyetlerinin tüm sektörler ve politikalara entegre edilmesini önerir. Bu çerçeve doğrultusunda devletlerin kendi ayrıntılı afet risk azaltma planlarını ve stratejilerini geliştirmeleri hedeflenmiştir.

Önemli Hususlar

- √ Kalkınma da dahil olmak üzere afet risk azaltma tüm aşamalarında **insan haklarının korunması ve teşvik edilmesi** esasına dayanarak hazırlanmıştır.
- √ Çerçeve kapsamında 2030 yılına kadar **yedi uluslararası hedef** belirlenmiştir.
  - Afet kaynaklı **ölüm oranlarını** düşürmek
  - Afetten **etkilenen insan sayısını** düşürmek
  - Afet kaynaklı **ekonomik kayıpları** azaltmak
  - Kritik **altyapıya yönelik** olan ve **temel hizmetleri aksatan felaket hasarını** önemli ölçüde azaltmak
  - **Risk azaltma stratejilerine sahip ülke sayısını** artırmak
  - Bu çerçevenin uygulanmasına yönelik yeterli ve sürdürülebilir destek aracılığıyla **uluslararası iş birliğini** geliştirmek
  - **Erken uyarı sistemleri** ve **afet risk bilgisine** erişimi kolaylaştırmak
- √ Çerçeve, yeni afet risklerini önlemek ve mevcut afet risklerini azaltmak için küresel, bölgesel ve yerel seviyede **dört stratejik öncelik** belirlemiştir;
  - Afet **riskini anlamak**,
  - Afet riskini yönetmek için afet risk **yönetişiminin güçlendirilmesi**
  - Toplumsal dayanıklılık için afet **risklerinin azaltılmasına yatırım** yapmak
  - Etkili müdahale ve kurtarma, rehabilitasyon ve yeniden inşada **"afetlere dayanıklılığın"** artırılması
- √ Çerçeve kapsamında, faaliyetler için kırılgan gruplar özelinde dikkate alınması önerilen prensipler şunlardır;
  - Kırılgan gruplar için **kapsayıcı ve erişilebilir** risk azaltma politikaları (özellikle en kırılgan ve marjinal gruplar için),
  - Kırılgan gruplarının **ihtiyaçlarının ve haklarının** gözetilmesi,
  - Kırılgan grupların **katılımının** sağlanması,
  - **Cinsiyet eşitliğinin**³²gözetilmesi.

³¹ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030, https://www.preventionweb.net/files/46694_readingsendaiframefordisasterri.pdf

³² A Midterm Review report - High-Level Meeting on the implementation of the Framework, 18-19 May 2023. <https://ehs.unu.edu/news/news/6-facts-on-the-sandai-framework-for-disaster-risk-reduction.html>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

9. Uluslararası İlkeler, Prensipler ve Standartlar

9.1. Avrupa Konseyi “Afet Risklerinin Azaltılması ve Dirençli Topluluklar- Etik Prensipler”

Avrupa Konseyi tarafından ortaya koyulan etik prensipler, (*Ethical Principles on Disaster Risk Reduction and People's Resilience*)³³ toplumların dayanıklılığını teşvik ederek afet risk azaltma faaliyetlerinde dikkat edilmesi gereken hususları ortaya koyar. Temel hakların korunması hedefi ile Avrupa Konseyi ve ortaklarının afet risk azaltma faaliyetlerini etik, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir şekilde yürütebilmeleri için bir rehber görevi görür.

Bu etik prensipler, afetlerden etkilenen kişileri, afet müdahalesine dahil olan tüm tarafları kapsar ve her zaman ve her bağlamda geçerlidir. Afetin tüm aşamaları için genel prensipleri, ayrıca her aşamada dikkat edilmesi gereken özel prensipleri tanımlar. Bu prensipler şunlardır;

Tablo 1 Avrupa Konseyi Etik Prensipler- Risk Azaltma Faaliyetlerinde Dikkat Edilmesi Gereken Prensipler ve Haklar

Genel Prensipler		
<ul style="list-style-type: none"> • Dayanışma • Ortak sorumluluk • Ayrımcılık yapılmaması • İnsanlık • Tarafsızlık • İş birliği • Afet önleme		
Afet Öncesi	Afet Sırası	Afet Sonrası
<ul style="list-style-type: none"> • Bilgilendirme • Eğitim ve farkındalık • Katılım • İfade özgürlüğü • Kırılgan gruplara özel tedbirler • Sağlıklı çevre	<ul style="list-style-type: none"> • Herkesin yardım alma hakkı • Adil, tarafsız ve ayırım yapılmadan yardım yapılması • İnsan onuruna saygılı yardım • Bilgi alma hakkı • İletişimde kişilik hakları ve gizliliğe saygı • En kırılgan gruplara öncelik • Çalışanların yetkinliği • Çevrenin korunması ve rehabilite edilmesi • Sosyal bağların korunması ve yeniden tesis edilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Toplumsal dayanıklılığın artırılması • Temel insan haklarının korunması • Ekonomik, sosyal ve kültürel hakların güvence altına alınması • Medeni ve siyasi haklara erişim

Afet ve Acil Durumlar Öncesi – Haklar ve Prensipler

- ✓ **Önleme tedbirleri** konusunda **toplumun her kesiminin bilgilendirilmesi**,
- ✓ **Topluma afet farkındalığının kazandırılması** ve afet riskleri konusunda toplumun **her kesimine eğitim sunulması**
- ✓ Afet riski azaltma planlarının hazırlanmasında **toplumun her kesiminin sürece katılımının sağlanması**,
- ✓ Afet risklerine ilişkin kamusal tartışmalarda **herkesin görüş bildirme hakkının** gözetilmesi,
- ✓ Afet önleme önlemlerine ilişkin hak ihlallerinde **adalet erişimin ayırım gözetmeden sağlanması**
- ✓ Kadınlar çocuklar, engelliler, yaşlılar gibi kırılgan gruplar için gerekli **özel tedbirlerin alınması**
- ✓ Toplumun her kesiminin, **afet ve acil durum tatbikatlarına katılması**

³³ Ethical principles on Disaster Risk Reduction and People's Resilience, https://www.coe.int/t/dg4/majorhazards/ressources/pub/Ethical-Principles-Publication_EN.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- √ Afet risklerinin azaltılması ve toplumsal dayanıklılık için sağlıklı **çevre - çevrenin korunması**

Afetlere Müdahale Sırasında Dikkat Edilmesi Gereken Prensipler

- √ Herkesin **insani yardım alma hakkının** (temel ihtiyaçlar doğrultusunda fiziksel güvenlik, gıda ve temiz suya erişim, hijyen, geçici barınma, beslenme, giyim ve gerektiğinde temel acil tıbbi ve psikolojik bakım alma hakkının) gözetilmesi
- √ Yardımların **adil, tarafsız ve ayrımcılık gözetmeden sağlanması,**
- √ Yardımların **insan onuruna ve haklarına saygılı yapılması,**
- √ **Kırılgan grupların özel ihtiyaçlarının** göz önünde bulundurulması,
- √ Yardımlarda hamile kadınlar, çocuklar, engelli bireyler, yaşlılar ve hastalar gibi **en kırılgan gruplara öncelik** verilmesi,
- √ Etkilenen kişilerin kamu ve sivil toplum örgütlerinin müdahaleleri konusunda **kolay anlaşılır, açık ve kendi dilinde bilgilendirilmesi,**
- √ Zorunlu tahliye durumunda tahliye edilecek kişilerin **tahliye riskleri hakkında açık ve şeffaf bir dil ile tahliye öncesinde bilgilendirilmesi,**
- √ İletişim sırasında **kişinin kendi görüntüsüne ve gizliliğine saygı duyulması,** medyanın varlığının istismarlara yol açmaması için gerekli tedbirin alınması,
- √ **Afet çalışanlarının** insani yardım ilkeleri konusunda bilgi sahibi, insanlık, dayanışma ve tarafsızlık ilkeleriyle çalışan **yetkin** kişiler olması,
- √ Afet **çalışanlarının psikolojik destek alma hakkı,**
- √ **Çevresel varlıkların** en hızlı şekilde **korunması ve rehabilite edilmesi,**
- √ **Sosyal bağların korunması ve yeniden tesis edilmesi** için sosyal alanlar, ibadet yerleri ve boş zaman etkinlikleri için alanların planlanması,

Afet ve Acil Durumlar Sonrasında Dikkat Edilmesi Gereken Prensipler

- √ Afet sonrasında **hayatın mümkün olan en kısa sürede normale dönmesi ve toplumların dirençliliğinin artması** için devlet, yerel ve bölgesel karar vericiler, sivil toplum ve ticari kuruluşların sorumluluk alması,
- √ Yeniden yapılanma ve rehabilitasyon çalışmalarında **temel insan haklarının korunmasını ve desteklenmesi,**
- √ İyileşme sürecinde **ekonomik, sosyal ve kültürel hakların korunması ve uygulanmalarını güvence** altına alınması,
- √ Afetten etkilenen kişilerin **medeni ve siyasi haklara erişiminin** sağlanması, kaybolan resmî belge veya kimlikleri nedeniyle **ortaya çıkabilecek** engellere yönelik gerekli tedbirlerin alınması.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

9.2. SPHERE - İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar³⁴

Sphere Rehberi, (*The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response*) IFRC (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu) aracılığıyla AB Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü (*DG ECHO-Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations*) tarafından fonlanan, artık SPHERE olarak adlandırılan Sphere Projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Sphere Rehberi afet ve acil durumlarda insani yardım çalışmalarına, önceliklerin belirlenmesi, müdahalelerin planlanması ve koordinasyon için rehber olarak kullanılan bir çerçeve sunar. Rehber, ilkel ve hak temelli insani yardım yaklaşımı ile hazırlanmıştır. Rehberde yer alan dört temel bölüm insani yardımın etik, hukuki ve uygulamaya dayalı esaslarını belirler. Bütün teknik sektörel çalışmaların ve programların bu esaslara uygun yapılması konusunda temel oluşturur.

Sphere aşağıdaki dört ana bölümde aşağıdaki önemli hususlarda prensip ve standartları ortaya koyar;

Tablo 2 Sphere Ana Alanlarda Dikkat Edilmesi Gereken Haklar ve Prensipler Özet Tablo

İnsani Sözleşme	Koruma İlkeleri	Temel Kalite ve Hesap Verebilirlik Standartları	Sektörel Asgari Standartlar
Temel Haklar <ul style="list-style-type: none"> Onurlu yaşam hakkı Yardım alma hakkı Koruma ve güvenlik hakkı Temel İlkeler <ul style="list-style-type: none"> İnsanlık Ayrımcı gözetmemek Bağımsızlık Tarafsızlık	<ul style="list-style-type: none"> Daha fazla zarar vermemek İhtiyaçlara göre tarafsız yardım Fiziksel ve psikolojik destek Hak talep etmede yardım	<ul style="list-style-type: none"> İhtiyaçlarla ilgili uygun yardım Yardıma zamanında erişim Yardımanın olumsuz etkilememesi Bilgiye erişim ve karar süreçlerine katılım Şikâyet mekanizması Koordine edilmiş, tamamlayıcı yardım Öğrenmelerle geliştirilmiş yardım Yetkin çalışan ve gönüllüler Kaynakların etkin kullanılması	<ul style="list-style-type: none"> Güvenli su ve sanitasyona erişim Açlık çekmeme ve yeterli gıdaya erişim Yeterli barınma hakkı ve güvenli yaşam Zamanında ve uygun sağlık hizmeti

İnsani Sözleşme

İnsani yardım aktörlerinin, krizlerden etkilenen kişilerin **koruma ve yardım alma hakları** olduğu konusundaki ortak kanaatini beyan eder. Koruma ve yardım alma hakları ile bireylerin onurlu bir yaşam için temel koşullarının sağlanmasını garanti altına alır. Afet ve acil durumlarda kadın, çocuk, engelli, yaşlı kırılgan gruplar başta olmak üzere herkesin **onurlu yaşam hakkı, insani yardım alma hakkı ve koruma ve güvenlik temel haklarının** gözetilmesi gerektiğine vurgu yapar.

İnsani yardımda aşağıdaki temel ilkelerin savunur;

- İnsanlık:** Her şart altında insan hayatını kurtarılması, insan ıstırapını dindirilmesi ve insan onurunun korunmasına yönelik yardım yapılması
- Ayrımcı gözetmemek:** İnsani yardımın, acil ve zaruri ihtiyaçlara yönelik olarak milliyet, ırk, cinsiyet, dini, inanç, sınıf veya siyasi görüşe dayalı olumsuz bir ayırım yapmadan gerçekleştirilmesi,

³⁴ İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar Rehberi, <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-Turkish.pdf>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- **Bağımsızlık:** İnsani yardımın uygulandığı alanlarla ilgili herhangi bir odağın politik, ekonomik, askeri veya diğer hedeflerinden bağımsız olması,
- **Tarafsızlık:** İnsani yardım aktörlerinin, toplumsal çatışmalarda taraf tutmaması veya politik, ırksal, dini veya ideolojik tartışmalara katılmaması.

Koruma İlkeleri

Sözleşmede yer alan yasal ilke ve hakları, insani yardımın uygulamasında kullanılabilecek dört ilkeye dönüştürür. Bu ilkeler şunlardır;

- ✓ İnsani sözleşmede taahhüt edilen insanlık onuru, güvenliği ve haklarının gözetilmesi, korunması ve geliştirilmesi, **daha fazla zarar vermektan** kaçınılması,
- ✓ İnsanların ihtiyaçlara göre ve ayırım gözetmeden **tarafsız yardıma erişimini** sağlamak,
- ✓ İnsanların, tehdit edildikleri veya maruz kaldıkları şiddet, baskı veya kasıtlı mahrumiyetin **fiziksel ve psikolojik etkilerinden kurtulmalarına** destek olmak,
- ✓ İnsanların **haklarını talep etmelerine** yardımcı olmak.

Temel Kalite ve Hesap Verebilirlik İnsani Yardım Standardı

CHS (Core Humanitarian Standard-CHS) insani yardım faaliyetinde bulunan paydaşların sağladıkları yardımın kalite ve etkinliğini arttırabilmek için kullanabilecekleri dokuz taahhüt, kalite kriterleri, kilit faaliyetler ve bu faaliyetlerin uygulanmasına yönelik kurumsal sorumlulukları içeren bir çerçevedir. Bu taahhütler şunlardır;

- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler **ihtiyaçları ile ilgili ve uygun yardım** alır.
- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler ihtiyaç duydukları insani yardıma **doğru zamanda** erişir.
- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve insanlar sağlanan **insani yardımdan olumsuz etkilenmezler**, aksine krizlere daha hazırlıklı, dirençli ve daha az risk altındadırlar.
- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve insanlar **hak ve menfaatlerini bilirler, bilgiye erişebilirler** ve kendilerini etkileyen **karar verme süreçlerine katılırlar**.
- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler **şikâyetleri yöneten, güvenli ve cevap veren bir mekanizmaya** erişirler.
- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler **iyi koordine edilmiş ve tamamlayıcı yardım** alırlar.
- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler organizasyonların edindikleri deneyim ve görüşlerine bağlı olarak **gelişmiş seviyede yardım sağlanmasını** bekleyebilirler.
- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler ihtiyaçları olan yardımı **mesleki yetkinliği haiz, iyi yönetilen çalışan ve gönüllülerden** alırlar.
- ✓ Krizden etkilenen topluluklar ve kişiler kendilerine yardım sağlayan kuruluşların **kaynaklarını etkin, verimli ve ahlaki şekilde yönetmesini** beklerler.

Sektörel Asgari Standartlar:

Afet ve acil durumlarda ana müdahale sektörlerine ilişkin 'asgari standartları' içerir. Bu teknik bölümler insani yardım çalışanları, yönetici ve uygulayıcıları için bir uygulama rehberidir. Aşağıdaki teknik alanlarda belirtilen temel ilkeler çerçevesinde afetlerden etkilenen kişilerin hakları ve alacakları hizmetin niteliğine yönelik asgari standartları açıklar:

- ✓ **Su Temini, Sanitasyon ve Hijyen Teşviki:** Herkesin **su ve sanitasyona erişim hakkı** çerçevesinde hijyenin teşvik edilmesi, su temini, dışkı yönetimi, vektörel mücadele³⁵, katı atık yönetimi ve salgın ortamlarında su, sanitasyon ve hijyen için standartları ortaya koyar.

³⁵ Vektörler, patojenleri bir canlıdan diğerine taşıyabilen organizmalardır ve sıtma, Zika virüsü, Lyme hastalığı gibi hastalıkların yayılmasında önemli rol oynarlar. Vektörel mücadele" ifadesi, genellikle halk sağlığı ve veterinerlik alanlarında kullanılan bir terimdir ve hastalık taşıyan böcekler veya diğer organizmalarla mücadeleyi ifade eder.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- √ *Gıda Güvencesi ve Beslenme:* Herkesin **açlık çekmeme ve yeterli gıdaya sahip olma hakkı** çerçevesinde gıda güvencesi, gıda yardımı, geçim kaynakları, gıda güvencesinin değerlendirilmesi, kötü beslenme yönetimi ve mikro besin öğesi eksikleri gibi alanlarda standartları ortaya koyar.
- √ *Barınma ve Yerleşim:* Herkese **yeterli barınma hakkı ve güvenli yaşam çevresi** sunma kapsamında konum ve yerleşim planlama, yaşam alanı, ev eşyaları, teknik destek, kullanım hakkı ve çevresel sürdürülebilirlik alanlarında standartları ortaya koyar.
- √ *Sağlık:* Herkesin **zamanında ve uygun sağlık hizmeti alma hakkı** çerçevesinde sağlık sistemleri ve çocuk sağlığı, ruh sağlığı, cinsel sağlık ve üreme sağlığı gibi alanlar da dahil olmak üzere temel sağlık hizmetlerine yönelik standartları ortaya koyar.

Sphere Rehberi yaş, cinsiyet, engellilik gibi faktörlerin yardıma erişimi kısıtlayabileceğini, **kırılgan grupların zarar görebilirlik ve kapasiteleri özelinde** aşağıdaki spesifik konulara vurgu yapar.

Veri Yönetimi: Verinin cinsiyet, yaş ve engellilik kriterlerine göre ayrıştırılarak yönetilmesi

Çocuklar: Rehber, çocukların zarardan korunmaları ve temel hizmetlere erişimi için özel önlemlerin gerekliliğine vurgu yapar. Çocukların kriz durumlarında yetersiz beslenme, aileden ayrı düşme, kaçakçılık, silahlı gruplara katılım, fiziksel ve cinsel şiddet ve taciz gibi risklerle karşı karşıya kalabileceğini belirtir ve korumayla ilgili risklerinin çoklu faktörlere bağlı olduğuna dikkat çeker. Ayrıca çocukların görüşlerinin etkin şekilde alınması gerektiğine vurgu yapar.

Yaşlılar: Kriz zamanlarında izolasyon, fiziksel zayıflık, kronik hastalıklar ve azalan ruh ve zihin sağlığı kapasitesi nedeni ile zarar görebilirliklerinin arttığına vurgu yapar. Yaşlı bireylerin bilgi ve tecrübe kapasiteleri, programlara dahil edilmesi, yaşa uygun erişebilir hizmetler ve bilgi edinmeleri konularına dikkat çeker.

Engelli Bireyler: Engelli bireylerin kriz durumlarında fiziksel çevre, ulaşım, bilgi ve iletişim ve insani yardım ve servislere erişim konusunda engellerle karşılaşma olasılığının yüksek olduğuna dikkat çeker. Hazırlık ve müdahale programlarında erişim ve katılım için engellerin kaldırılmasına için planlı çaba harcanmasına vurgu yapar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

9.3. İnsani Yardımda Cinsiyet El Kitabı

İnsani Yardımda Cinsiyet El Kitabı (*Gender Handbook in Humanitarian Action*)³⁶ IASC tarafından insani müdahalenin her aşamasında kadın, kız ve erkek çocukları ve erkeklerin farklı ihtiyaç, katkı ve kapasitelerin dikkate alınması için cinsiyet analizi, planlaması ve sektörler için yol gösterici olması hedeflenmiştir. Rehber aynı zamanda insani yardımda kadınların, kız ve erkek çocukları ve erkeklerin temel haklarının korunması ve geliştirilmesinin yanı sıra cinsiyet eşitliğinin sağlanması için de bir kılavuz görevi görmektedir. El kitabının temel amacı, krizden etkilenen tüm bireylerin ihtiyaçlarının, önceliklerinin ve kapasitelerinin ele alınmasını ve korunmasını sağlamak için insani yardım aktörlerine cinsiyet bakış açısını planlama ve programlamalarına entegre etme konusunda rehberlik sağlamaktır.

El Kitabının birinci bölümünde insani yardımda cinsiyet eşitliğinin önemi vurgulanmaktadır. Cinsiyet eşitliği bakış açısı insani yardım faaliyetlerinde farklı kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve erkek çocuklarının özel ihtiyaçlarının, önceliklerinin ve kapasitelerinin anlaşılmasını ve ele alınmasını sağlamaktadır. Ayrıca her bireyin haklarına ve haysiyetlerine saygı duyan ve koruyan insani yardım faaliyetlerine yönelik insan hakları temelli bir yaklaşımı güçlendireceği vurgulanmıştır. Etkili, eşitlikçi ve katılımcı insani yardım faaliyetleri için cinsiyet eşitliği vurgusu yapılmaktadır.

El kitabının ikinci bölümü insani yardım program döngüsüne cinsiyet eşitliği yaklaşımının entegre edilmesi için bütün aşamalara yönelik aşağıdaki öneri ve yaklaşımları ortaya koyar, etkin entegrasyon için bir kontrol listesi sunmaktadır;

İhtiyaç Değerlendirme ve Analiz

Acil durum ve afette, cinsiyet bağlamında demografik yapı, fırsatlara erişim ve toplumsal ilişkiler gibi önemli bilgilerin toplanması önem arz etmektedir. Afet yaşandıktan sonra demografik yapının nasıl değiştiği, mevcut fırsatların ne yönde evrildiği ve kadın ile erkek rollerindeki değişimlerin ne şekilde gerçekleştiği detaylı bir şekilde incelenmelidir. Bu verilerin analizi sonucunda, cinsiyete özgü farklı kapasite, ihtiyaç ve beklentiler doğrultusunda dinamiklerin anlaşılması ve bu anlayışın gelecek program ve faaliyet önerilerine yansıtılması gerekmektedir. Her bir analiz, cinsiyet eşitliğini destekleyen ve farklı cinsiyet gruplarının acil durum karşısında karşılaşılabileceği özgül sorunlara çözüm sunan programlar ve faaliyetlerin tasarımına zemin hazırlamalıdır.

Stratejik Planlama

Proje müdahaleleri kapsamında amaçlanan ve beklenen sonuçlar; belirli çıktılar, sonuçlar ve bazı durumlarda geniş ölçekte etkiler şeklinde tanımlanmalıdır. Bu sonuçların tanımı, müdahalelerin hedeflerine ne ölçüde ulaştığının değerlendirilmesine olanak sağlar. Planlamada potansiyel tehditler ve fırsatlar belirlenmeli ve göz önünde bulundurulmalıdır. Mevcut ulusal cinsiyet göstergelerinin kullanılabilirliği ya da bunlara uyum sağlanabilirliği değerlendirilmelidir. Eğer mevcut göstergeler yetersizse veya mevcut değilse, özel cinsiyet göstergeleri geliştirilmelidir. (El kitabında örnekleri sunulmaktadır.) Başlangıçtan itibaren etkin bir izleme ve değerlendirme sistemi uygulanmalıdır. Bu sistem, ilerlemenin düzenli olarak gözden geçirilmesini, kaydedilmesini ve değerlendirilmesini sağlayarak, zamanında ve veriye dayalı düzeltme ve doğrulamaların yapılmasına olanak tanır.

Kaynak Tahsisi ve Kullanımı

İnsani yardım aktörleri, kadın, kız, erkek ve oğlanların özel ihtiyaçları için mali destek (fon) toplamak üzere bağışçılarla savunuculuk ve iş birliği yapmalıdır. Mali desteklerin (fonların) esnek kullanımı, programların kriz değişikliklerine hızlı uyum sağlamasını kolaylaştırır. Kadın ve erkeklerin farklı ihtiyaçları belirlendiğinde, bu ihtiyaçları karşılamak için öncelikli eylemlere kaynak aktarılmalıdır. İnsani yardım koordinasyon ekipleri ve

³⁶ Gender Handbook in Humanitarian Action ,https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2019-02/2018-iasc_gender_handbook_for_humanitarian_action_eng_0.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

bağışçılar, genel planlamada cinsiyet eşitliğinin ne derece entegre edildiğini ve bu eşitliğin, etkilenen nüfusun katılımını ve güçlenmesini nasıl etkilediğini değerlendirmelidir.

Uygulama ve İzleme

Cinsiyet analizi sonuçları, insani yardım sağlayıcılarının tasarım ve yardım sürecine yansıtılmalı ve net eylem planları desteklenmelidir. Tüm aşamalarda etkin katılım sağlanmalı, bireylerin programlamada seslerini duyurmasını ve eşit bir şekilde katılımı temin edilmelidir. Katılım, izleme ve değerlendirme sistemlerinin tasarım aşamasında ve topluluklarla yöntemlerin belirlenmesinde önemlidir. İlerleme ve memnuniyet izlenmeli, engeller azaltılmalı ve etkilenenlerin karar verme süreçlerine katılımı sağlanmalıdır. İnsani yardım aktörlerinin, etkilenen nüfusların haklarına, onuruna ve korunmasına hesap verebilir olması gerekir. Eşit ve katılımcı uygulama, hizmet ve yardımlara erişimde eşitlik ve yardım programlarında kadın ve erkeklerin anlamlı katkıda bulunmalarının sağlanmasını içerir.

Operasyonel Paydaş İncelemesi ve Değerlendirme

Operasyonel inceleme, acil düzeltici eylem alanlarının belirlenmesine hizmet eden IASC'nin bir yönetim aracıdır. Liderlik, uygulama, koordinasyon veya hesap verebilirlik konularında hangi iyileştirmelerin gerekli olduğunun belirlenmesine yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır. Operasyonel inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani yardım aktörlerine, krizden etkilenen kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçlarını ve önceliklerini etkili, verimli ve eşit bir şekilde karşılamaları ve kapasitelerini geliştirmeleri/güçlendirmeleri için programları yönetmek üzere ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamaktır. Değerlendirme, sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki programların iyileştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

El kitabının son kısmında insani yardım program döngüsü aşamaları doğrultusunda cinsiyet yaklaşımını sektörel programlara entegre etmeye yönelik kritik faaliyetler, dikkat edilmesi gereken hususlar, iyi uygulama örnekleri ve kritik yaklaşımlara yer verilmiştir. El kitabı kapsamında aşağıdaki sektörler için cinsiyet temelli yaklaşım entegrasyonuna yönelik kılavuz bilgilere yer verilmiştir.

- Nakit temelli yardımlar
- Kamp koordinasyonu ve kamp yönetimi
- Erken iyileşme
- Eğitim
- Gıda Güvenliği
- Sağlık
- Geçim Kaynakları
- Beslenme
- Koruma
- Barınma
- Su, sanitasyon ve hijyen

9.4. İnsani Yardımda Çocuk Koruma için Asgari Standartlar

İnsani Yardımda Çocuk Koruması için asgari standartlar (*Minimum Standards for Child Protection in Humanitarian Action-CPMS*)³⁷, insani yardım aktörlerinin yüksek kaliteli ve etkin çocuk koruma faaliyetlerini desteklemek amacı ile bir araya gelen İnsani Yardımda Çocuk Koruma Ortaklığı tarafından yayınlanmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk

³⁷ Minimum Standards for Child Protection in Humanitarian Action-CPMS, https://alliancecpms.org/sites/default/files/technical/attachments/2019_cpms_summary_v2_final_en.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Hakları Sözleşmesi (CRC) temelinde insan hakları hukuku, insancıl hukuk ve mülteci hukuku gibi uluslararası hukuki çerçevede temellendirilmiştir.

Çocuk korumasında çalışanlar arasında ortak prensipler belirlemek; insani aktörler arasında koordinasyonu güçlendirmek, çocuk koruma programlarının kalitesini ve hesap verilebilirliğini ve bunun çocuklar üzerindeki etkisini artırmak; insani eylemde çocuk koruma profesyonel alanını tanımlamak; bugüne kadar olan iyi uygulamaların sentezini ve öğrenmeyi sağlamak ve çocuk koruma riskleri, ihtiyaçları ve yanıtları hakkında savunuculuk ve iletişimi güçlendirmek amacı ile geliştirilmiştir.

CPMS, aşağıdaki alanlarda temel prensip ve standartları tanımlar;

Tablo 3 CPMS - Temel Prensipler ve Standartlar Özet Tablo

Temel Prensipler			
<ul style="list-style-type: none"> Yaşam ve gelişim hakkı Ayrımcılığın önlenmesi ve kapsayıcılık Çocuk katılımı Çocuğun yüksek yararı Çocuğun insanlık onuruna saygı İhtiyaç doğrultusunda tarafsız yardım Çocuk güvenliği Çocuk haklarına saygı ve savunuculuk Çocuk koruma sisteminin güçlendirilmesi Çocuk dayanıklılığının güçlendirilmesi			
Kaliteli Çocuk Koruma Müdahalesine Yönelik Standartlar	Çocuk Koruma Risklerine Yönelik Standartlar	Stratejilerin Geliştirilmesine Yönelik Standartlar	Sektörler Arası Çalışma Standartlar
<ul style="list-style-type: none"> Koordinasyon Çalışanların yetkinliği Koruma konusunda savunuculuk Güncel veri, veri güvenliği, veri paylaşımı Programların izlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> Tehlikeler hakkında bilgilendirme, koruma ve müdahale İhmal ve istismardan korunma ve müdahaleye erişim Cinsiyete dayalı şiddetten korunma ve müdahaleye erişim Ruh sağlığı ve psikolojik iyilik halinin desteklenmesi Silahlı grupların istismarından korunma ve yeniden rehabilitasyon Refakatsiz çocuklara uygun bakım ve koruma	<ul style="list-style-type: none"> Çocukların korunması ve bakım için destekleme Uygun öğrenme ortamı ve grup faaliyetleri Aile ve bakım verenlerin güçlendirilmesi İyilik hallerinin desteklediği ve korunduğu topluluk Bireyselleştirilmiş vaka yönetimi Alternatif bakım hizmetleri Adalet erişim	<ul style="list-style-type: none"> Gıda güvenliği Geçim kaynaklarının güçlendirilmesi Kaliteli eğitime erişim Yeterli, güvenli, uygun beslenme Su sanitasyon ve hijyene erişim Uygun barınma yeri Kamp yönetiminde ihtiyaçların ve korunma gereksinimlerin karşılanması

CPMS standartlarının yakalanması ve uygulanması için aşağıdaki temel prensipler tanımlanmıştır;

- Çocukların yaşam ve gelişim (fiziksel, psikolojik, duygusal, sosyal haklarının gözetilmesi)
- Ayrımcılığın önlenmesi ve kapsayıcılık
- Çocuk katılımı
- Çocuğun yüksek yararı
- İnsani yardımın çocukların ve ailelerinin karşılaşacağı riskleri azaltacak şekilde insan onuruna uygun sağlanması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- İhtiyaçları doğrultusunda ve ayrıma maruz kalmadan tarafsız yardıma erişimin sağlanması
- Çocukların şiddet, baskı ve zorunlu mahrumiyete veya tehditlerine karşı güvence altına alınması ve maruz kalma risklerinin azaltılması
- Çocuk haklarına saygı ve koruyucu bir ortam için uluslararası hukuka uyum için savunuculuk
- Çocuk koruma sisteminin güçlendirilmesi
- İnsani müdahalede çocuk dayanıklılığının güçlendirilmesi

CMPS'in aşağıdaki ana alanlarda ortaya koyduğu standartlar şunlardır;

Kaliteli Çocuk Koruma Müdahalesine Yönelik Standartlar:

- √ Zamanında ve **etkili müdahale için koordinasyon** sağlanır.
- √ Çocuk koruma müdahalesi **yetkin personel** tarafından sağlanır ve çocuklar **kötü muameleden korunur**.
- √ Çocuk onuru, yüksek yararı ve güvenliği için çocuk **koruma konusunda savunuculuk** yapılır.
- √ Çocuk koruma programları evrilen ihtiyaçlar doğrultusunda program yönetim döngüsüne uygun yürütülür.
- √ Çocuk koruma faaliyetleri için güncel **veri toplanır, analiz edilir** ve veri güvenliği doğrultusunda diğer aktörlerle **paylaşılır**.
- √ Kanıta dayalı önleme ve müdahale için **çocuk koruma programları izlenir**.

Çocuk Koruma Risklerine Yönelik Standartlar:

- √ Çocuklar ve bakım verenleri yaralanma ve ölüme neden olabilecek fiziksel ve çevresel **tehlikeler hakkında bilgilidir**, çocuklar bu **tehlikelere karşı korunur** ve zarar görmüş çocuklar **zamanında ve etkin fiziksel ve psikolojik destek** alır.
- √ Çocuklar **fiziksel ve duygusal istismar ve ihmalden korunur** ve çocukların bu konuda **uygun müdahale hizmetlerine erişimi** vardır.
- √ Çocuklar **cinsiyete dayalı şiddet hakkında bilgi sahibidir**, şiddetten **korunur** ve çocukların mağdur odaklı **müdahaleye erişimleri** vardır.
- √ Çocukların ve bakım verenlerinin **ruh sağlığı ve psikososyal iyilik halleri** sağlanır.
- √ Çocuklar **silahlı kuvvetler ve gruplar** tarafından kullanılmaktan **korunur, kurtarılır** ve bu gruplara katılan çocukların **yeniden entegrasyonu** sağlanır.
- √ Çocuklar **çocuk işçiliğinden** korunur.
- √ Çocukların ailelerinden ayrılması önlenir, **refakatsiz çocuklar** uygun bakım ve koruma hizmetleri alır.

Uygun Stratejilerin Geliştirilmesine Yönelik Standartlar:

- √ Çocuklar, aileleri, topluluklar ve toplum **çocukların korunması ve bakımı için desteklenir**.
- √ Çocukların **iyilik halleri, öğrenmelerini destekleyen**, uygun ve güvenli ortamda sunulan **planlı grup faaliyetleri** aracılığı ile desteklenir.
- √ Çocukların sağlıklı gelişiminin desteklenmesi ve kötü muameleden korunması için **aile ve bakım verenler güçlendirilir**.
- √ Çocuklar **iyilik hallerinin desteklendiği** ve her türlü şiddet, ihmal ve istismardan **korunduğu bir toplum** içinde yaşar.
- √ Koruma ihtiyacı olan çocuk ve aileler tespit edilir ve **bireyselleştirilmiş vaka yönetimi** ile ihtiyaçları karşılanır.
- √ Çocuklar ihtiyaca uygun aile odaklı **alternatif bakım** hizmeti alır.
- √ **Adalet sistemi** ile teması olan çocuklara çocuk dostu ve ayrımcılık yapılmadan davranılır ve ihtiyaçları doğrultusunda **özelleşmiş hizmet** sağlanır.

Sektörler Arası Standartlar:

- √ Krizden etkilenen çocuklar, çocuk koruma risklerini azaltacak ve cevap verecek **gıda güvenliği** olan ortamda yaşar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- √ Bakım verenlerin ve çalışma yaşındaki çocukların **geçim kaynaklarını güçlendirecek** desteğe erişimi vardır.
- √ Tüm çocukların **koruyucu ve kapsayıcı kaliteli eğitime erişimi** vardır.
- √ Tüm çocukların yaşları ve gelişim ihtiyaçları doğrultusunda **kaliteli koruyucu sağlık hizmetine erişimi** vardır.
- √ Çocukların ve bakım verenlerinin **yeterli, güvenli ve uygun beslenme hizmetlerine erişimi** vardır.
- √ Tüm çocukların onurlarını koruyan ve fiziksel ve cinsel şiddet ve sömürü risklerini minimize eden **su, sanitasyon ve hijyen hizmetlerine erişimi** vardır.
- √ Tüm çocuklar ve bakım verenleri **güvenlik, koruma ve erişim** de dahil olmak üzere temel ihtiyaçlarını karşılayan **uygun barınma yerine** sahiptir.
- √ **Kamp yönetim** faaliyetleri çocukların **ihtiyaçlarını ve korunma gereksinimlerini** karşılar.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

9.5. Yaşlı ve Engelli Bireyler için İnsani Yardıma Katılım Standartları

Yaşlı ve engelli bireyler için İnsani Katılım Standartları (*Humanitarian Inclusion Standards – (HIS) for Older People and People with Disabilities*)³⁸ insani ortamlarda en kırılgan (zarar görebilir) konumda olan yaşlı bireyler ve engelli bireylerin ihtiyaçlarını ve haklarını belirlemek ve yanıtlamak için insani yardım aktörlerin alması gereken temel adımları belirler. HIS, yaşlı bireyler ve engelli bireylerin ihtiyaçlarını, kapasitelerini ve haklarını anlama konusundaki boşluğu doldurmak ve onları insani yardıma dahil etmeyi teşvik etmek amacıyla tasarlanmıştır. Ayrıca, bu standartlar, kurumsal politikaları ve uygulamaları daha kapsayıcı hale getirmek için eğitim ve savunuculuk kaynağı olarak da kullanılabilir. Bu standartlar, 'katılım' kavramını 'yaşlılar' ve 'engelliler' bağlamında ele alırken, ayrıca yaş, cinsiyet, ırk, renk, etnik köken, dil, din, sağlık durumu, siyasi görüş gibi statüye dayalı ayrımcılıkla karşılaşan diğer risk altındaki grupları da içerir.

Sektör özel katılım standartları, veri ve bilgi yönetimi, engellerin ele alınması, yaşlı bireylerin ve engelli bireylerin katılımı ve kapasitelerinin güçlendirilmesi gibi üç ana katılım alanı etrafında yapılandırılmıştır. Sektörel özel katılım standartları, Ana Katılım Standartları ile birlikte kullanılmak üzere tasarlanmıştır.

Tablo 4 HIS Temel Prensipler ve Standartlar Özet Tablo

Temel Haklar ve Prensipler	
<ul style="list-style-type: none"> • Temel insani prensipler (insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık) • Erişebilirlik • Yaşlı bireylerin ve engelli bireylerin insanlık onuruna saygı • Aktif ve etkin katılım ve fırsatlar için eşitlik • Farklılıklara saygı • Farklı cinsiyet ve yaş grupları arasında eşitlik	
Ana Katılım Standartları	Sektör Özel Katılım Standartları
<ul style="list-style-type: none"> • Katılımcı, uygun ve ihtiyaçları ile uyumlu insani yardım alma • Güvenli ve adil insani yardıma erişim • Yardımdan olumsuz etkilenmeme • Haklar ve yükümlülükler hakkında bilgilendirme, kararlara katılım • Geri bildirim ve şikâyet mekanizmaları • İnsani yardıma katılım ve erişim • Kapsayıcı yardım için öğrenme • Çalışanların ve gönüllülerin yetkinliği ve tutumu • İstihdam ve gönüllülük için eşit fırsatlar • Kaynakların kapsayıcılığı destekleyecek şekilde etkin yönetilmesi	<p>(Koruma, su, sanitasyon ve hijyen, gıda güvenliği ve geçim kaynakları, beslenme, barınma, eğitim ve sağlık sektörlerindeki program ve müdahaleler için özel standartlar;)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koruma risklerinin önlenmesi ve güçlendirme • Özel risk ve kapasitelerin tespiti ve izlenmesi • Güvenli ve insan onuruna yakışır erişim • Aktif katılım ve kapasite güçlendirme

HIS aşağıdaki temel prensipler çerçevesinde şekilde geliştirilmiştir;

- Temel insani prensipler (insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık)
- Erişebilirlik
- Yaşlı bireylerin ve engelli bireylerin insanlık onuruna saygı
- Aktif ve etkin katılım ve fırsatlar için eşitlik
- Farklılıklara saygı
- Farklı cinsiyet ve yaş grupları arasında eşitlik

³⁸ Humanitarian Inclusion Standards – (HIS) for Older People and People with Disabilities), <https://spherestandards.org/resources/humanitarian-inclusion-standards-for-older-people-and-people-with-disabilities/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

HIS tarafından ortaya konulan standartlar şunlardır;

Ana Katılım Standartları

- ✓ Yaşlı ve engelli bireylerin **katılımcı, uygun ve ihtiyaçları ile uyumlu insani yardım** ve korumaya erişim hakkı vardır.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireylerin **güvenli ve adil insani yardıma erişimi** vardır.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireyler insani müdahaleden **olumsuz etkilenmez**, insani müdahale sonucunda **daha hazır, dayanıklı ve daha az risk altındadır**.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireyler **haklarını ve yükümlülüklerini bilir** ve kendi hayatlarını etkileyen **kararlara katılım** sağlar.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireylerin güvenli ve yanıt veren **geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarına erişimi** vardır.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireylerin koordine edilmiş ve tamamlayıcı **insani yardıma katılım ve erişimleri** vardır.
- ✓ Organizasyonlar daha **kapsayıcı yardım sunmak için dersler çıkarırlar** ve uygularlar.
- ✓ Yardım **çalışanları ve gönüllüleri** kapsayıcı yardım çalışmasına **uygun yetkinliklere ve tutuma** sahiptir.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireyler **istihdam ve gönüllülük için eşit imkanlara** sahiptir.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireyler, insani organizasyonların **kaynaklarını kapsayıcılığı teşvik edecek** şekilde yönetmelerini beklerler.

Sektör Özel Katılım Standartları

Koruma, su sanitasyon ve hijyen, gıda güvenliği ve geçim kaynakları, beslenme, barınma, eğitim ve sağlık sektörlerine şu standartları ortaya koyar

- ✓ Yaşlı ve engelli bireylerin sektörel program ve müdahalelerde **riskleri ve kapasiteleri tespit edilir ve izlenir**.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireylerin sektörel program ve müdahalelere **güvenli ve insan onuruna yaraşır erişimleri** sağlanır.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireylerin sektörel program ve müdahalelere **aktif katılımı** temin edilir ve **kapasiteleri güçlendirilir**.
- ✓ Yaşlı ve engelli bireyler şiddet, sömürü ve istismarın **önlenmesi ve güçlendirme faaliyetlerine dahil edilir**.

9.6. Eğitim için Asgari Standartlar: Hazırlık, Müdahale, İyileştirme

Eğitim için Asgari Standartlar El Kitabı (*Minimum Standards for Education: Preparedness, Response, Recovery*)³⁹, Acil durumlarda eğitim için kurumlar arası ağ (*The Inter-agency Network for Education in Emergencies – INEE*) tarafından hazırlanmıştır.

Afet ve acil durumların tüm süreçlerinde (hazırlık, müdahale ve iyileşme) eğitimde kaliteyi, güvenli ve uygun öğrenme fırsatlarına erişimi artırmayı ve bu hizmetleri sunarken hesap verebilirliği sağlamayı amaçlar. Eğitime yönelik temel standartlarla birlikte erişim ve öğrenme ortamı, öğretim ve öğrenim, öğretmenler ve diğer eğitim çalışanları ve eğitim politikalarına yönelik özel standartları, temel faaliyetleri ve kılavuz notlarını ortaya koyar.

INEE aşağıdaki alanlarda standartları ortaya koyar;

Tablo 5 INEE Standartlar Özet Tablo

Temel Standartlar
<ul style="list-style-type: none">
• Katılım
• Koordinasyon
• Analiz

³⁹ Minimum Standards for Education: Preparedness, Response, Recovery , https://handbook.spherestandards.org/en/inee/#ch001_002

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Erişim ve Öğrenme Ortamına Yönelik Standartlar	Öğretim ve Öğrenmeye Yönelik Standartlar	Öğretmenler ve Diğer Eğitim Çalışanlarına Yönelik Standartlar	Eğitim Politikalarına Yönelik Standartlar
<ul style="list-style-type: none"> Eğitim fırsatlarına erişimde eşitlik Güvenli ve güvenilir eğitim ortamı Koruma ve iyi olma halini destekleyen eğitim tesisleri	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal, kültürel ve dil açısından uygun müfredat Öğretmen ve diğer eğitim çalışanlarına yönelik talimler, profesyonel gelişim ve destek Öğrenci merkezli, katılımcı, kapsayıcı öğretmen ve öğrenme süreci Öğrenim çıktılarını ölçme ve değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> Katılımcı ve şeffaf seçim ve işe alım Uygun çalışma şartları ve ücret Destek ve süpervizyon (gözetim) mekanizmalarının işletilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Eğitimin iyileştirilmesi ve sürekliliği Öğrenci ihtiyaçları ve uluslararası ve ulusal çerçevenin dikkate alınması

Temel Standartlar:

Bu standartlar, eğitimin diğer alanlarında belirlenen özel standartlara temel teşkil eder. Koordinasyon, toplum katılımı ve analiz konusunda standartları ortaya koyar. Bu temel standartlar bütüncül, kaliteli bir müdahaleyi teşvik etmek için tüm alanlarda uygulanmalıdır. Uygulamanın her aşamasında kapsamlı bir ihtiyaç analizinin önemine özellikle dikkat çeker, böylece bağlamı daha iyi anlamak ve takip eden alanlarda standartları daha etkin bir şekilde uygulayabilmek mümkün olabilir.

INEE'nin ortaya koyduğu temel standartlar şunlardır,

- ✓ Katılım
  - Toplum üyeleri eğitim müdahalesinin her aşamasına aktif, şeffaf ve ayrımcılıktan uzak katılım sağlar.
  - Eğitim müdahalesi için kaynaklar saptanır ve harekete geçirilir.
- ✓ Koordinasyon
  - Koordinasyon mekanizmaları oluşturulur ve kaliteli eğitime erişimin devamlılığı için çalışmaları destekler.
- ✓ Analiz
  - Acil durumda eğitime ilişkin durum değerlendirmesi zamanında, bütünsel, şeffaf ve katılımcı bir yaklaşımla yapılır.
  - Kapsayıcı eğitim müdahale stratejileri, bağlam ve eğitime erişimin önündeki engelleri tanımlar ve engellerin üstesinden gelmek için stratejileri içerir.
  - Eğitim müdahale faaliyetleri ve etkilenen nüfusun eğitim konusunda evrilen ihtiyaçları düzenli izlenir.
  - Sistematik ve tarafsız değerlendirme ile eğitim müdahaleleri ve hesap verebilirlik geliştirilir.

Erişim ve Öğrenme Ortamına Yönelik Standartlar:

Bu alandaki standartlar, **güvenli ve ilgili öğrenme fırsatlarına erişime** odaklanır. Bu standartlar, sağlık, su ve sanitasyon, beslenme ve barınma gibi diğer sektörlerle kritik bağlantıları vurgular. Bu bağlantılar, güvenliği, emniyeti ve fiziksel, bilişsel ve psikolojik iyi olma halini artırmaya yardımcı olur.

- ✓ Herkesin kaliteli ve uygun eğitim fırsatlarına erişimi vardır.
- ✓ Eğitim ortamı güvenli ve güvenilirdir ve öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin korunmasını ve psikolojik iyilik hallerini destekler.
- ✓ Eğitim tesisleri öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin güvenlik ve iyilik hallerini destekler, sağlık, beslenme, koruma ve psiko-sosyal hizmetler ile bağlantılıdır.

Öğretim ve Öğrenmeye Yönelik Standartlar:

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bu standartlar, etkili öğretim ve öğrenmeyi teşvik eden önemli unsurlara odaklanır; bunlar **müfredat, eğitim, mesleki gelişim ve destek, öğretim ve öğrenme süreçleri ve öğrenme sonuçlarının değerlendirilmesini** içerir.

- √ Formel ve enformel eğitimde bağlam ve öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda kültürel, sosyal ve dil açısından uygun müfredat kullanılır.
- √ Öğretmenler ve diğer eğitim personeli şartlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda düzenli, uygun ve yapılandırılmış talimler alır.
- √ Öğretim ve öğrenme süreçleri öğrenci merkezli, katılımcı ve kapsayıcıdır.
- √ Öğrenimin sonuçlarını ölçmek ve değerlendirme için uygun yöntemler kullanılır.

Öğretmenler ve Diğer Eğitim Çalışanlarına Yönelik Standartlar:

Bu alandaki standartlar, eğitim alanındaki insan **kaynaklarının yönetimi ve idaresini** kapsar. Bunlar, seçim ve işe alım, çalışma şartları, destek ve rehberlik denetim alanlarını içerir.

- √ Yeterli sayıda ve uygun yetkinlikte öğretmenler ve eğitim çalışanları farklılık ve eşitliğe dikkat edilerek katılımcı ve şeffaf prosedürler doğrultusunda işe alınır.
- √ Öğretmenlerin ve diğer eğitim çalışanlarının çalışma şartları açıkça tanımlanır ve çalışmalarının karşılığı uygun şekilde verilir.
- √ Öğretmenler ve diğer eğitim personeli için destek ve süpervizyon (gözetim) mekanizmaları işletilir.

Eğitim Politikasına Yönelik Standartlar:

Bu alandaki standartlar, **politika oluşturma ve yürürlüğe koyma, planlama ve uygulamaya** odaklanır.

- √ Karar vericiler okulaşmaya ücretsiz ve kapsayıcı erişim de dahil kaliteli eğitimin iyileştirilmesi ve sürekliliğini önceler.
- √ Eğitim faaliyetleri uluslararası ve ulusal eğitim politikaları, kanunları, standartları ve planları ile etkilenen kitlenin eğitim ihtiyaçlarını dikkate alır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

10. Uluslararası Örnek Uygulama Yaklaşımları

10.1. Acil Durumlarda Koruma, Cinsiyet ve Kapsayıcılık İçin Asgari Standartlar⁴⁰

Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) tarafından hazırlanan kılavuz, (*Minimum Standards for Protection Gender and Inclusion in Emergencies*) Kızılay ve Kızılaç personeline, üyelerine ve gönüllülerine acil durumlarda koruma, cinsiyet eşitliği ve katılım için bir dizi asgari uygulama standardı sunmaktadır. IFRC ve Ulusal Derneklerin acil durum programları, afet ve krizlerden etkilenen tüm insanlar için **saygınlık, erişim, katılım ve güvenlik** sağlamayı amaçlar ve nasıl uygulanacağına dair rehberlik sunar. Ayrıca insanların şiddet ve istismar risklerine maruz kalmalarının sınırlandırılması ve acil durum programlarının zarar vermemesi ilkesini de içermektedir.

Kılavuzda belirtilen standartlar, bu bölümde bahsedilen Sphere, IASC ile uyumlu bir biçimde oluşturulmuştur.

Önemli Hususlar

Teknik bölümlerde listelenen asgari standartların hepsi dört temel ilkeye odaklanır.

Saygınlık:

Risk altındaki kişilerin **onuruna saygı**, tüm acil yardım faaliyetlerinin temelini oluşturmalı ve bu tür yardımlar **tarafsızlık** temel ilkesine göre sağlanmalıdır. Afet ya da acil durumdan etkilenen kişilerin **onurunun korunması** insani yardım çalışmalarının temel bir parçasıdır ve tüm acil durum müdahale programlarında öncelikli olarak ele alınmalıdır. Kızılaç ve Kızılay için insan onuru, **bireylerin yaşamına ve bütünlüğüne saygı** anlamına gelmektedir.

Erişilebilirlik:

Temel ve hayat kurtarıcı **hizmetlere erişim**, insani yardım ve insan hakları hukukuna dayanmaktadır. Acil durum programları, etkilenen nüfus içindeki tüm birey ve grupların erişimini sağlamalıdır. Erişilebilirlik dört boyutta tanımlanmıştır. **Ayrımcılık yapmama, fiziksel erişilebilirlik, ekonomik erişilebilirlik veya karşılanabilirlik ve bilgi erişilebilirliği**.

Katılım:

Katılım, toplumun tüm üyelerinin karar alma süreçlerine ve yaşamlarını etkileyen faaliyetlere **tam, eşit ve anlamlı bir şekilde** dahil olmasını ifade eder. Değişen dijital teknolojiler, internet, sosyal medya ve cep telefonu kullanımının artması **katılım mekanizmalarını** yeniden tasarlamayı gerekli kılmaktadır. Acil durum çalışmalarına katılım, **Afet Yardımında Uluslararası Kızılaç ve Kızılay ve STK'lar için Davranış Kuralları**'nda teyit edilen **"insanların onurlu yaşam hakkının"** temel bir dayanağıdır.

Güvenlik:

Etkilenen topluluklardaki farklı cinsiyet, yaş, engel ve geçmişlere sahip kişilerin **fiziksel ve psikolojik güvenlikleriyle** ilgili farklı ihtiyaçları vardır. Rehberde her sektörde güvenlik üç boyutta (sektöre özgü sorunlar, cinsiyete bağlı şiddetin önlenmesi ve müdahale edilmesi ve çocuk koruma) ele alınır.

Kılavuzda sektör alanları için belirlenen standart kriterler ve davranış kodları Haysiyet, Erişilebilirlik, Katılım ve Güvenlik maddeleri altında tek tek sıralanmıştır.

Kılavuzda yer alan sektör alanları:

- ✓ **Acil sağlık** hizmetleri farklı **cinsiyet, yaş, engel** ve geçmişlere sahip kişiler için kültürel açıdan uygun, eşit erişimini sağlamak için **uygun zamanlarda, yerlerde ve uygun personel seviyeleri** ile **hesap verebilir**

⁴⁰ Minimum-standards-for-protection-gender-and-inclusion-in-emergencies (IFRC), <https://www.ifrc.org/sites/default/files/Minimum-standards-for-protection-gender-and-inclusion-in-emergencies-LR.pdf>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

biçimde, **katılımcı ve kapsayıcı** ve güvenlik riski yaratmayacak, cinsel saldırı vakalarını ve koruma vakalarını hassasiyetle ele alacak biçimde sağlanmalıdır.

- ✓ **Gıda** dağıtım süreci, insanların **güvenli ve onurlu** bir şekilde sıraya girmelerine, beklemelerine, yiyecek almalarına ve dağıtım noktalarından uzaklaşmalarına olanak tanıyacak şekilde, herkesin **erişimine açık, tarafsızlık** ilkesi çerçevesinde, zamanında ve açık bir dille **bilgilendirilerek** yapılır. Dağıtım sürecinde özellikle kırılgan grupların (hamile ve emziren kadınların, çocuklu kadınların, çocuklu hanelerin ve refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocukların, yaşlıların ve engellilerin) saygınlık ve güvenlik ihtiyaçları dikkate alınır.
- ✓ **Su, sanitasyon ve hijyen** alanında verilecek hizmetler toplum üyelerine **danışılarak**, mahremiyete özen gösterilerek, kültürel kodlara uygun şekilde, **cinsel saldırı ya da istismarı önleme tedbirleri** gözetilerek, engellilerin **erişimine uygun, güvenlik** riski yaratmayacak şekilde planlanır ve uygulanır.
- ✓ **Barınma** saha düzeni ve ev ve toplu barınak tasarımı ve yerleşimi, tüm sakinler için azami **mahremiyet, güvenlik ve saygınlık** sağlar. Etkilenen toplum gruplarına danışarak, herkesin barınma ihtiyacı **tarafsızlık ve eşitlik ilkesi kapsamında sağlanır**. Barınak alanları herkes için güvenli olmakla birlikte **kırılgan grupların güvenliği** için özel tedbirler alınmalıdır.
- ✓ **Geçim kaynakları** programları **kültürel açıdan uygun** ve farklı cinsiyet, yaş, engel ve geçmişlere sahip olan kişiler için **erişilebilirdir**. Farklı cinsiyet, yaş, engel ve geçmişleri olan kişilere **özel geçim kaynakları ihtiyaçları, endişeleri ve öncelikleri hakkında danışılır**. Bu bilgiler, tüm geçim kaynakları faaliyetlerinin ve projelerinin tasarlanması ve uygulanması sırasında kullanılır.
- ✓ **Gıda dışı yardım malzemeleri** hijyen kitleri, giysiler ve mutfak setleri de dahil olmak üzere gıda dışı dağıtılan tüm insani yardım malzemeleri **kültürel olarak uygun ve farklı cinsiyet, yaş, engel ve geçmişleri olan kişilerin özel ihtiyaçlarını** karşılayacak şekilde **danışılarak** planlanır ve uygulanır.
- ✓ **Nakit yardımlar** için yerel ve geleneksel **cinsiyet rollerini analiz ederek en uygun nakit transferi dağıtım mekanizmalarının** seçilmesini sağlar. Kadınlar, engelliler gibi **kırılgan grupların** banka hesapları olmaması nedeniyle nakit yardım dışında bırakılmamaları için **yardıma erişimi** mümkün kılacak ve kolaylaştıracak stratejiler geliştirilir. **Cinsiyete dayalı veri** tutulur ve veri güvenliği sağlanır.
- ✓ **Afet riskinin azaltılması** için, **risk değerlendirmeleri**, haritalama çalışmaları ve diğer afete hazırlık **veri toplama** mekanizmaları yanında afet müdahale ve iyileşme sürecinde de cinsiyet ve farklılık analizine **uygun katılım araçları belirlenir**. Afet zararlarının azaltılması faaliyetlerine herkesin tarafsızlık, ayrımcılık gözetmemek ilkeleri kapsamında **erişilebilirliği** sağlanır.

10.2. Afet Risk Azaltmanın Cinsiyete Duyarlı Hale Getirilmesi Politika ve Uygulama Kılavuzu UNDRR-Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi tarafından oluşturulan kılavuz (*Gender Analysis in Earthquake Areas: Women's Access to Justice and Legal Aid*)⁴¹, kapsamlı istişarelerin sonucunda net politika ve pratik rehberlik sağlar. Bu kılavuzun hazırlanma sürecinde hükümet raporları incelenmiş, önemli konferansların raporları analiz edilmiştir. Afet Riskinin Azaltılması için 2007 de oluşturulan ilk Küresel Platform, cinsiyet eşitliği ve afet riskinin daha geniş bir şekilde tartışılmasına katkı sağlamıştır. Eski tarihli bir kılavuz olmasına karşın bahsi geçen alanların geliştirilmesine duyulan ihtiyaç devam etmektedir.

Önemli Hususlar

- ✓ **Cinsiyete Duyarlı İhtiyaç Analizi:** Kadınlar ve erkekler riskleri farklı biçimlerde tecrübe eder, algılar ve tanımlarlar. Herkes aynı tehlikelere maruz kalabilir, ancak **kadınlar ve erkekler farklı kırılganlık düzeylerine**

⁴¹ Making Disaster Risk Reduction Gender Sensitive Policy and Practical Guideline, Publisher UNISDR, UNDP and IUCN. Geneva, https://www.unisdr.org/files/9922_MakingDisasterRiskReductionGenderSe.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

ve kaynaklara erişim seviyelerine sahip oldukları için farklı başa çıkma becerileri geliştirmişlerdir. Afetlerde yaşanan zararın analizi, afetlerle mücadelede önemli bir hassasiyet ve kapasite belirleme aracıdır.

- √ *Sosyo-ekonomik Statünün Etkisi:* Afetler nedeniyle daha fazla kadının erkeklere kıyasla öldüğü ortaya konulmaktadır. Bu eşitsizliğin en çok **kadınların eşitsiz sosyoekonomik statüsüyle ilişkili** olduğu gözlemlenmiştir. Kadınların sosyoekonomik statüsünün yüksek olduğu yerlerde, doğal tehlikeler sırasında ve sonrasında erkeklerle kadınlar arasında ölüm oranlarının yaklaşık olarak eşit olduğu görülmüştür.
- √ *Cinsiyete Duyarlı Erken Uyarı Sistemleri:* Kılavuz, **erken uyarı sistemlerinde cinsiyet duyarlılığının** önemini vurgulamaktadır. Erken uyarı sistemlerinin cinsiyet açısından tarafsızlığının yetersiz olduğu belirtilmiştir. Cinsiyet, bilgiye erişim ve tepki verme şekillerini etkiler. Kadınlar, afetlerden erkeklerden farklı etkilenir ve erken uyarı sistemlerine erişimleri sınırlı olabilir. Erken uyarı sistemlerinin kadınlara ulaşamaması, azaltma ve hazırlık önlemlerini engelleyebilir ve sınırlayabilir.

10.3. Deprem Bölgelerinde Cinsiyet Analizi: Kadınların Adalet ve Adli Yardıma Erişimi

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan analiz, (*Gender Analysis in Earthquake Areas: Women's Access to Justice and Legal Aid*)⁴², deprem bölgelerinde kadınların yaşadığı özel zorlukları ve ihtiyaçları ele alırken, adalet ve adli yardıma erişim konularını mercek altına alır. Bu rapor, deprem bölgelerindeki toplulukların ve özellikle kadınların dayanıklılığını ve cinsiyet eşitliğini güçlendirmeyi hedefler ve bu alanda çalışan karar vericilere, sivil toplum kuruluşlarına ve ilgili paydaşlara rehberlik etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Önemli Hususlar

- √ Afetlerden etkilenen kadınların **temel haklarını korumak ve özel ihtiyaçlarını** ele almak için **hukuki yardım ve adalet erişimleri** son derece önemlidir.
- √ **Hukuki yardımın kapsamı**, sadece **doğrudan etkilenen kişileri** değil, aynı zamanda temel insani ihtiyaçlarını karşılayamayan **yardım sağlayan kişileri** de içermelidir.
- √ Hukuki yardım mekanizmalarının etkili, gizli ve destekleyici olduğundan emin olmak için **cinsiyet duyarlı politika ve programlar** geliştirilmelidir, özellikle cinsiyete dayalı şiddeti önleme ve müdahale konusunda çalışmak önemlidir.
- √ **Baroların kadın hakları merkezlerinin** güçlendirilmesi, sürekli **dayanışma** girişimleri ve hukuki yardım avukatlarının **cinsiyete duyarlı yaklaşımlar konusunda eğitim almaları**, afetler sırasında kadınların adalet erişimini sağlama yolunda atılması gereken adımlardır.

10.4. IASC Temel İşleyiş Yönergeleri

IASC Temel İşleyiş Yönergeleri (*Key Operational IASC Guidance Executive and Operational Summaries*)⁴³ IASC tarafından üretilen kapsamlı bir belge setine işaret eder. Bu belge seti, insani operasyonların yönetim ve operasyonel yönlerinin temel hususlarını ve özetlerini içerir. İnsani müdahaleye ilişkin protokoller, standart uygulama prosedürleri ve referans terimleri hakkında bilgi verir. Belge seti, afet ve acil durumlarda insani yardım müdahalesini etkili bir şekilde koordine etme ve uygulama konusunda hükümetler, insani yardım yöneticileri, sektör liderleri ve hem insani yardım hem de kalkınma kuruluşlarındaki program yöneticileri gibi insani yardım aktörlerini desteklemeye yöneliktir.

Önemli Hususlar

IASC Protokolleri, Standart Operasyon Prosedürleri ve Görev Tanımları: İnsani yardım müdahalesinin koordinasyonunu ve uygulanmasını yönlendiren kilit belgeleri içerir. Bu belgeler, acil durumların etkin ve verimli bir şekilde ele alınmasını sağlamak için özellikle IASC üyesi kuruluşlar ve ortakları tarafından kullanılır.

⁴² *Gender Analysis in Earthquake Areas: Women's Access to Justice and Legal Aid*, <https://rm.coe.int/0900001680ae1fae>

⁴³ Key Operational IASC Guidance Executive and Operational Summaries [Key Operational IASC Guidance Executive and Operational Summaries.pdf](https://www.iasc.org/Key-Operational-IASC-Guidance-Executive-and-Operational-Summaries.pdf)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ **Kapsayıcılık:** İnsani yardım müdahalesinin **tüm aşamalarında kapsayıcılığı** teşvik eder. Herkesin ihtiyaç duyduğu **yardıma erişim hakkına** sahip olduğunu vurgular ve özellikle engelli bireyleri merkeze alarak **kırılgan grupların korunmasına** odaklanır.
- ✓ **Hesap Verilebilirlik ve Cinsel Sömürü ve İstismardan Koruma:** İnsani yardım topluluğunun, etkilenen insanlara karşı **hesap verebilir olması** ve **cinsel sömürü ve istismardan koruması** kritik önem taşır. Bu bölüm, insani müdahalenin etik ve profesyonel standartlara uygunluğunu sağlamak için hesap verebilirlik mekanizmalarını ve koruma önlemlerini ele alır.
- ✓ **İnsani Yardıma Erişim:** İnsani yardımın etkin yapılmasını sağlamak için **güvenli ve engelsiz erişimi** vurgular. Bu, çatışma bölgeleri ve zorlu ortamlarda bile insanî yardımın ulaştırılmasını kolaylaştırmayı amaçlar.
- ✓ **İnsani Gelişme İş Birliği ve Barışla Bağlantısı:** Bu başlık altındaki yönergeler insani yardım ve kalkınma çabaları arasındaki iş birliğini ve barışla olan bağlantılarına vurgular. **Sürdürülebilir kalkınma ve barışın sağlanmasında** insani yardımın rolünü güçlendirmenin önemine vurgu yapar.
- ✓ **Diğer Önemli Kaynaklar:** Bu bölüm, genel insani yardım ve afet yönetimiyle ilgili diğer önemli yönergeleri içerir. Bu, acil durum müdahaleleri, risk yönetimi ve kapasite geliştirme gibi çeşitli konuları kapsar.

10.5. Afet Riskinin Azaltılması ve İklim Değişikliğine Uyumun Ana Akımlaştırılması Rehberi

Afet riskinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyumun ana akımlaştırılması rehberi (*A Guide to Mainstreaming Disaster Risk Reduction and Climate Change Adaptation*)⁴⁴, IFRC'de iklimle ilgili riskler de dahil olmak üzere yürütülen her çalışmada riskleri azaltmak isteyen yöneticiler, karar vericiler ve uygulayıcılar için tasarlanmıştır.

Rehber IFRC ve ulusal dernekler tarafından yapılacak tüm çalışmalarda risk anlayışının merkeze alınması gerektiğini vurgular. Rehberde göre risk odaklı kararlar ve planlama, yardım ve iyileşme faaliyetlerinin etkilenen insanların **acil ihtiyaçlarını karşılaması**, aynı zamanda **kırılganlıklarını azaltması** ve nihayetinde **dayanıklılıklarını güçlendirmesini** sağlayacağını belirtir. Bu amaçla, afet zararlarının azaltılması ve iklim değişikliğine uyum, afet eğilimli bir ortamda insani müdahalenin ayrılmaz bir parçası olmalıdır vurgusu yapılır.

Önemli Hususlar

Afet riskinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyumun yürütülen tüm çalışmalarda ana perspektif olması için gerekli bazı unsurlar vardır.

- ✓ **Politika ve stratejik çerçeve:** Afet risk azaltma ve iklim değişikliğine uyum perspektifinin kurumsal olarak kabul edilmesi, bu konuda bir kurumsal politika ve stratejik eylem planı oluşturulmasına bağlıdır.
- ✓ **Liderlik ve yönetim taahhüdü ve desteği:** Kurum yöneticilerinin taahhüdü ve desteği ana akımlaştırmayı sağlamak için önemlidir. Bu destek ile uzun vadede koordinasyonun sağlanması, kurum genelinde ilerlemenin izlenmesi ve konunun olağan işlere dahil edilmesi için stratejik süreçlere katılım sağlanır.
- ✓ **Kurumsal düzenleme ve kapasite:** Afet risk azaltma ve iklim değişikliğine uyum perspektifinin tüm kurum tarafından benimsenmesi sürecini desteklemek için uygun kurumsal kapasite oluşturulmalıdır. Gerekli bilgi ve becerilerin oluşturulması, personelin anlayışını ve nihayetinde anaakımlaştırma sürecini sahiplenmesini artırmak için çok önemlidir. Politikalar ve en iyi uygulamalar tüm personel ve gönüllüler tarafından anlaşılmalı, uygulanmalı ve sürdürülmelidir.
- ✓ **Proje döngüsü yönetimi (PCM):** Afet zarar azaltma ve iklim değişikliğine uyum perspektifinin gelişmesi için proje/program yöneticilerinin analiz, tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme dahil olmak üzere sektörel PCM aşamalarında afet ve iklim değişikliği risklerini dikkate almayı bir yöntem haline getirmeleri gereklidir.
- ✓ **Savunuculuk:** İnsani yardım yöneticilerinin ve çalışanlarının ya da bir hükümetin, kuruluşun veya işletmenin afet zarar azaltma ve iklim değişikliğine uyum hakkındaki düşüncelerini ve bu konuları politikalarda, stratejilerde veya programlarda ele alma biçimleri değiştirilmek istenebilir. Kamu tutumlarını değiştirmek, kurum içinde ve ulusal düzeyde, savunuculuk gerektirir

⁴⁴ A guide to mainstreaming disaster risk reduction and climate change adaptation, <https://www.ifrc.org/document/mainstreaming-drr-cca-guide>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Rehberde afet zarar azaltma ve iklim değişikliğine uyum yaklaşımının ana akımlaştırılması için adımlar tanımlanmıştır. Bu adımlar;

- ✓ **Öğren:** Afet riskinin azaltılması, iklim değişikliğine uyum ne demektir? Neden ana akımlaştırılmaları gereklidir öğrenin.
- ✓ **Etkinleştir:** Yöneticiler bu perspektiflerin ana akımlaştırılması için kararlı mı emin olun, stratejik bir çerçeve var mı, yoksa oluşturun, yeterli kurumsal kapasite var mı, yoksa savunuculuğunu yapın, proje yönetim döngüsünü sürece katın, savunuculuk yapın.
- ✓ **Gözleme:** Mevcut ve planlanan projelere afet risk azaltma ve iklim değişikliğine uyum perspektifinden bakın ve sonuçlara dayanarak, ayrıntılı bir değerlendirmeye gerek var mı emin olun.
- ✓ **Değerlendir:** İklim değişikliği, tehlikeler ve sosyo-ekonomik koşullar hakkında veri toplayın, risk altında olan unsurları belirleyin, kırılganlığı etkileyen faktörleri değerlendirin. Planlanan faaliyetler için mevcut ve gelecekteki risk ve fırsatların genel bir analizini yapın.
- ✓ **Uyumlaştır:** Olası risk azaltma ve adaptasyon çözümlerini belirleyin, programlarını uyumlaştırın.
- ✓ **İzle ve değerlendir:** Gerçekçi bir izleme ve değerlendirme çerçevesi oluşturun, riskleri düzenli olarak (en az yılda bir kez) izleyin, faaliyetlerin uygun kalıp kalmadığını gözden geçirin ve değerlendirin, gerekirse yeniden ayarlayın.

Belgede afet risk azaltma ve iklim değişikliği uyum perspektifinin temel alınması için çatışma ortamlarında, kentsel ortamlarda ve afet zamanlarında takip edilmesi gereken **dört ilke** belirlenmiştir.

- Riskleri, kırılganlığı ve kapasiteyi değerlendirin.
- Risk azaltma ve adaptasyon önlemleri alın.
- Zarar vermeyin.
- Farkındalığı artırın, ortaklıklar arayın ve savunuculuk yapın.

10.6. Acil Durumlarda Ruh Sağlığı ve Psikolojik Destek Kılavuzu

Kılavuz (*Guideline on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings*)⁴⁵, Kurumlararası Daimî Komite (IASC), Acil Durumlarda Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Çalışma Grubu tarafından yayınlanmıştır. İnsani yardım çalışanları acil durumlar sırasında ve sonrasında insanların ruh sağlığı ve psikososyal esenliğini koruma ve iyileşme konusunda gitgide daha etkin rol oynamaktadırlar. Ancak etkin eşgüdüm sağlayan, yararlı uygulamaları belirleyen, olası zararlı faaliyetleri azaltan ve ruh sağlığı ve psikososyal desteğe yönelik farklı yaklaşımların birbirlerini ne ölçüde tamamladığına açıklık getiren çok sektörlü, kuruluşlar arası yapının olmaması önemli bir eksiklik yaratmaktadır. Bu kılavuz, insani yardım çalışanlarının bir acil durum anında kişilerin ruh sağlığı ve psikososyal esenliklerini korumaları ve iyileşmeleri için gereken bir dizi asgari çok sektörlü müdahaleyi planlayabilmeleri, gerçekleştirebilmeleri ve eşgüdüm sağlayabilmeleri amacıyla yayımlanmıştır. Acil durumlarda ruh sağlığı ve psikososyal hususlara ilişkin sorunları en hızlı biçimde giderecek bütüncül bir yaklaşımın nasıl hayata geçirileceği konusunda öneriler sunar.

Önemli Hususlar:

- ✓ Acil durumların psikososyal ve toplumsal etkileri sadece kısa vadede değil, uzun süreli olarak da devam edebilir. İnsanların **ruh sağlığı ve psikososyal esenliklerinin korunması ve iyileştirilmesi**, acil durumların önceliklerinden biridir.
- ✓ **Asgari müdahaleler**, acil durumun hemen ardından hayata geçirilmesi gereken temel uygulamalardır ve **daha kapsamlı çalışmaların temelini oluştururlar.**

⁴⁵ Guideline on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings,
https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2017-11/iasc_mhps_guidelines_turkish.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- ✓ Rehber ilkeler, acil müdahale öncesinde ve sonrasında dikkate alınması gereken ruh sağlığı ve psikososyal destek stratejilerini içerir. Bu, hazırlık ve kapsamlı müdahale adımlarını kapsar ve **asgari müdahalenin yalnızca bir başlangıç noktası** olduğunu vurgular.
- ✓ Rehberde acil durumun farklı aşamaları sırasında çeşitli alanlarda insani yardım çalışanları tarafından yapılacak eylemleri detaylıca açıklayan bir matris yer alır. Bu matris üç kolondan oluşur; ilk kolonda afet ve acil durum aşamaları, ikinci kolonda asgari müdahaleler, üçüncü kolonda da asgari müdahale adımlarının nasıl uygulanacağını açıklayan eylem belgeleri bulunur. Rehberde 25 adet eylem belgesi yer alır.
- ✓ Bilimsel veri eksikliği nedeniyle, acil durumlarda **ruh sağlığı ve psikososyal desteğin etkinliği hakkında kesin kanıtlar bulunmamaktadır**. Araştırma ve saha deneyimleri ile bilgi tabanının **gelişmesi yönündeki çalışmalar** desteklenmelidir.

10.7. Afet Zararlarının Azaltılmasında Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlendirilmesi

“İklim Değişikliği, Çevre ve Afet Risk Azaltma Politikaları ve Programları Bağlamında Cinsiyet Eşitliğinin ve Tüm Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesinin Sağlanması Ortak Sonuç Raporu⁴⁶, (*Achieving Gender Equality and the Empowerment of all Women and Girls in the context of Climate Change, Environmental and Disaster Risk Reduction Policies and Programmes: Report of the Secretary-General*)⁴⁷ afet zararlarının azaltılmasında kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi hedefiyle bir araya gelen Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin, Kadının Statüsü Komisyonunun 66. oturumu sonuç raporudur. İklim değişikliği, çevre ve afet risklerinin azaltılması politika ve programları bağlamında cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi ve değişen iş dünyasında kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi temalarında önemli hususlara değinmektedir.

Önemli Hususlar

- ✓ **Risk Azaltmada Cinsiyet Eşitliği ve Katılım:** İklim değişikliği, çevresel tahribat ve afet risk azaltma bağlamında cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının, **tüm kadınlar ve kız çocuklarının güçlenmesi** ile kadınların **karar alma süreçlerine tam, eşit, etkili ve anlamlı katılımının** toplumların dayanıklılığının artmasındaki önemine vurgu yapar.
- ✓ **Kırılgan Gruplar:** Rapor devletlerin, iklim değişikliği için harekete geçerken insan hakları, sağlık hakkı, yerel topluluklar, çocuklar, engelli kişiler ve **kırılgan durumdaki kişilere yönelik özel tedbirleri** alması gerektiğine dikkat çeker.
- ✓ **Afet Risk Azaltma ve Katılım:** Raporda afet riskini etkin bir şekilde yönetilmesi, **cinsiyete dair hassasiyet gösteren afet risk azaltma politikalarının**, planlarının ve programlarının tasarlanması, bunlara kaynak sağlaması ve uygulanması için toplumsal katılımın özellikle de **kırılgan grupların katılımının** önemine vurgu yapılır.
- **Afet Yönetiminde Cinsiyet Eşitliği:** Cinsiyet eşitliğine dayalı ve evrensel olarak erişilebilir müdahale, iyileşme, rehabilitasyon ve yeniden yapılanma yaklaşımlarını kamuya açık olarak yönlendirmeleri ve teşvik etmeleri için **kadınları ve engelli bireyleri güçlendirmenin** önemine vurgulanır.
- **Karar Alma Süreçleri:** Kadınların ulusal ve yerel **politika süreçlerine tam, eşit ve anlamlı katılımının ve liderliğinin** sürdürülebilir kalkınma ve iklim, çevre ve afet risk azaltma hedeflerine ulaşmada hayati önem taşıdığını vurgular. Kadınların halen karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmemesine de vurgu yapılmaktadır.
- **Kadına Yönelik Şiddetin Artması:** Afetlerin, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin ve çevresel zorlukların, **kadınların ve kız çocuklarının ayrımcılık ve her türlü şiddet karşısında kırılganlığını** artırdığını vurgular.

⁴⁶ Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi Kadının Statüsü Komisyonu 66.Oturumu 14 – 25 Mart 2022, <https://hudoto.com/yazilar/bm-kadinin-statusu-komisyonu-66oturumu-uzlasilmis-sonuclar-cevirisi>;

⁴⁷ Achieving gender equality and the empowerment of all women and girls in the context of climate change, environmental and disaster risk reduction policies and programmes : report of the Secretary-General, <https://digitallibrary.un.org/record/3956348?v=pdf>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- *Su, Sanitasyon ve Hijyen:* Güvenli içme suyu ve sanitasyon hizmetlerine ilişkin hakların insan hakları bağlamında temel olduğu vurgulanır. İklim değişikliği, çevresel bozulma ve afetlerin neden olduğu **su kıtlığının, en çok kadınları ve kız çocuklarını etkilediği** belirtilir. Özellikle geçici barınma yerlerinde, kadınların ve kız çocuklarının, menstrüel sağlık ve hijyen gibi konuları da içerecek şekilde, **güvenli temiz su ve sanitasyon tesislerine erişimine** önemi vurgulanmaktadır.
- *Hassas Veri Toplama:* Özellikle kadınlar ve kız çocuklarına ilişkin **ayrıştırılmış veri ve cinsiyet istatistiklerinin eksikliğine** dikkat çekilir. Ayrıştırılmış veri eksikliği nedeniyle karar vericilerin cinsiyete dayalı farkları belirleme ve her düzeyde etkili, **kanıta dayalı politikalar geliştirme konusundaki sınırlılıklarına** dikkat çekilmektedir. Ayrıca raporda risk azaltmada, cinsiyet, yaş ve engellilik gibi farklılıkları göz önünde bulunduran, ayrıştırılmış verilere dayalı olarak hazırlanan, geleneksel bilgiyle desteklenen, güncel, anlaşılır ve bilimsel doğruluk taşıyan **risk bilgilerinin açıkça paylaşılması ve yayılmasının, kapsayıcı ve risk yönlendirmeli karar alma süreçlerinin desteklediği**ne vurgu yapılır.

10.8. Toplum Temelli Geliştirilmiş Kırılganlık ve Kapasite Analizi

Toplumsal Temelli Geliştirilmiş Kırılganlık ve Kapasite Analizi (*Enhanced Vulnerability and Capacity Assessment - EVCA*)⁴⁸ IFRC tarafından geliştirilmiş Analiz çalışması kırılganlık ve kapasite analizi, toplumların yerel düzeyde afet risklerini belirleme çalışmalarına katılımını teşvik eden bir araçlar ve yöntemler setidir. Bu yaklaşımın temel amacı, bir topluluğun veya bölgenin afetlere karşı ne kadar savunmasız olduğunu anlamak ve o toplumla birlikte bu savunmasızlığı azaltmak için stratejiler geliştirmektir. Analiz sonuçları, risk azaltma stratejileri ve acil durum hazırlık planlarının oluşturulmasına rehberlik edebilir. Bu yaklaşım, toplumların afetlere karşı daha dirençli olmasını ve afetlerin etkilerini en aza indirme çabalarını desteklemeyi amaçlamaktadır.

Önemli Hususlar:

- √ Bu değerlendirme süreci, toplumun afet risklerine karşı **hassasiyetini, mevcut kaynaklarını, altyapısını, kurumlarını ve toplumsal yapılarını** incelemeyi içermektedir.
- √ Kapsayıcı bir biçimde gerçekleştirildiğinde kırılgan grupların **farklı sorun, ihtiyaç ve kapasitelerinin de belirlenmesine** yardımcı olmaktadır.
- √ Geliştirilmiş zarar görebilirlik ve kapasite analizi için kullanılan **katılımcı araçları ve uygulama yönergeleri:**
  - İkincil Veri Analizi
  - Harita Oluşturma
  - Mevsimlik Takvimlerin Hazırlanması
  - Paydaş İlişkileri diyagramının hazırlanması
  - Kent Yürüyüşü
  - Tarihî Profil ve Tarihî Görselleştirme
  - Odak Grup Görüşmeleri
  - Problem ve Çözüm Ağacı Oluşturma

⁴⁸ Enhanced Vulnerability and Capacity Assessment - EVCA
<https://preparecenter.org/site/evca/toolbox/>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

D. KIRILGAN GRUPLAR PERSPEKTİFİNDEN ULUSAL PAYDAŞ HARİTALAMA

11. Haritalama Metodolojisi

11.1. Paydaş Analizi ve Haritalama Yöntemi

Paydaş analizi ve haritalama için aşağıda kısaca açıklanan birbiri ile entegre altı aşamalı çalışma yapılmıştır.

1. Çalışma Kapsamı ve Belge İnceleme: Çalışma kapsamında uluslararası ve ulusal düzeyde afet risklerinin azaltılması ve kırılgan gruplara yönelik temel standartlar, referans belgeleri, programlar ve planlar incelenmiştir. Kırılgan gruplar perspektifinden afet riskleri azaltma çerçevesi, stratejik öncelikleri, politikaları ve uygulama standartları gözden geçirilmiştir.

2. Tedbirlerin Belirlenmesi: Ulusal üst seviye politika, strateji ve plan belgeleri (On İkinci Kalkınma Planı, Orta Vadeli Program) ve AFAD Afet Riski Azaltma Planı (TARAP) ve Afet Müdahale Planları (TAMP) doğrultusunda kırılgan gruplar perspektifinden afet riski azaltma tedbirleri ve tedbirler ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarının rolleri gözden geçirilmiştir.

3. Tedbirlerin Sınıflandırılması: Gözden geçirilen tedbirler afet öncesi, afet müdahale ve afet sonrası dönem olarak sınıflandırılmış, her bir dönemdeki tedbirler afet risklerinin azaltılması yaklaşımı doğrultusunda gruplandırılmıştır.

4. Kamu Kurumlarının Stratejik Planlarının Analizi: Gruplar bazında kırılgan gruplar perspektifinden kamu kurumlarının mevcut stratejik plan ve yol haritalarındaki politikalar ulusal ve uluslararası standartlar doğrultusunda analiz edilmiş, paydaş haritalama tabloları oluşturulmuştur.

5. Odak Grup Toplantıları-İhtiyaçların Belirlenmesi ve Rehber-Kontrol Çalışmasına Girdilerin Belirlenmesi:

- *Kamu kurum ve kuruluşları ile odak grup toplantısı:* Ulusal Afet Riski Azaltma ve Afet Müdahale planlarında belirtilen kamu paydaşları ile yapılan ilk odak grup toplantısında kırılgan gruplar perspektifinden ihtiyaç alanları tespit edilmiş, afet risklerinin azaltılmasına yönelik kırılgan gruplar özelindeki plan ve çalışmaları gözden geçirilerek, tartışmaya açılmıştır.
- *Uluslararası Kuruluşlar ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile odak grup toplantısı:* Kırılgan gruplar ve temel haklara yönelik olarak afet alanında çalışmalar yürüten kuruluşlar ile yapılan odak grup toplantısında konu ile ilgili çalışmaları ve çalışmalarında takip ettikleri standartlar, belgeler ve rehberler hakkında bilgi alınmıştır.

6. Doğrulama ve Ek Tedbirlerin Eklenmesi: Yukarıda listelenen kurum ve kuruluşların katılımlarıyla düzenlenen 2. Odak Grup Toplantıları ile taslak haritalandırma bulguları üzerinden doğrulama yapılmış, varsa kurum afet riskleri azaltma ve/veya stratejik planlarında bulunan ek tedbir ve politikalar Haritalandırma Çalışmasına eklenmek üzere değerlendirmeye alınmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Şekil 2 Haritalama Metodolojisi

11.2 Veri Toplama Prosedürleri

Çalışma kapsamında, ikincil veri analizi ve odak grup toplantıları yoluyla veri toplanmıştır. İlk aşamada, mevcut referans belgeler ikincil veri analizi ile değerlendirilmiştir. Ulusal ve uluslararası referans belgeleri ile ilgili sınıflandırmalar ve analiz edilen belgelerden oluşan bir dijital kütüphane oluşturulmuştur. Haritalama Çalışmasında kullanılan, analiz edilen belgeler ve okuma önerileri için Bknz. **EK 1 Referans Belgeler ve Okuma Önerileri**

İkincil veri analizi sonuçlarına dayanarak, ilgili paydaşlarla gerçekleştirilen odak grup toplantıları ve doğrulama toplantıları aracılığıyla haritalama çalışmasına nihai şekil verilmiştir.

11.3 Haritalama Çalışması Kapsamındaki Ana Paydaşlar

Aşağıda kurumların afet riski azaltma çalışmaları kapsamındaki rol ve sorumlulukları **sadece** kırılgan gruplar temel hak ve hizmetleri perspektifinden ele alınmıştır. Bu çalışmada aşağıdaki kurumlara yer verilmektedir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD): Afet risk azaltma mevzuatlarının oluşturulması, risk analizlerinin yapılması, bu doğrultuda stratejik planların oluşturulması ve bütüncül afet yönetiminde ana koordinasyonun sağlanmasından sorumludur. Özel olarak afet öncesinde erken uyarı ve ikaz sistemlerinin geliştirilmesi, afet döneminde arama ve kurtarma ve barınma hizmetlerinin koordinasyonu ile afetin bütün evrelerinde bilgi yönetimi- izleme ve değerlendirmenin koordinasyonundan sorumludur.

İçişleri Bakanlığı: Afet öncesi ve sonrası ve sonrasında güvenlikten sorumludur. Ayrıca afet müdahalede arama kurtarma ve tahliye yardımcı rol üstlenir.

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı: Afetlere dirençli şehirleşme ve mekânsal planlamaların yapılması, güvenli yerleşim alanları, kentsel dönüşüm ve afete dirençli yapılaşmanın sağlanması, iklim değişikliğine uyum stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulamasının koordinasyonu ve toplumsal farkındalığın geliştirilmesinden sorumludur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Afet öncesi, sırası ve sonrasında kırılgan grupların ihtiyaçlarının karşılanması için koordine edilmesi, sosyal yardım ve desteklerle özellikle kırılgan grupların dayanıklılığının artırılması, afet sonrası psikososyal hizmetlerinin sağlanması ve koordinasyonu ile afet aynı yardımlarının ve yardım malzemelerinin dağıtımının koordinasyonundan sorumludur.

Millî Eğitim Bakanlığı: Afet öncesi, sırası ve sonrasında eğitim hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması, eğitim kurumlarının afetlere dirençli hale getirilmesi ve afet riskleri ve risk azaltma konusunda toplumsal farkındalığın artırılmasından sorumludur.

Sağlık Bakanlığı: Önleyici ve koruyucu toplum sağlığı hizmetlerinin sunulması, afet öncesi, sırası ve sonrasında sağlık hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması ve sağlık konusunda bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yürütülmesinden sorumludur.

Türk Kızılay: Tüm kırılgan ihtiyaç sahiplerinin afet öncesi ve sonrasında insan onuruna yaraşır insani yardım alması, afet bölgesindeki kırılgan grupların toplumsal dayanıklılığının artırılmasına destek olmak, afet riskleri ve risk azaltma konusunda toplumsal farkındalığın artırılması, afet dönemi beslenme hizmetlerinin sağlanması ve koordinasyonu ve afet dönemi ve sonrası barınma hizmetleri konusunda destek sağlanmasından sorumludur

11.4 Sınırlamalar ve Kısıtlamalar

Bu çalışmadaki bazı sınırlamalar ve kısıtlamalara aşğıda yer verilmiştir:

Kırılgan Gruplar: Bu çalışmada kırılgan grup olarak kadınlar, çocuklar, engelli bireyler ve yaşlılar üzerine odaklanılmıştır.

Haritalama Çalışması: Proje sınırlılıkları nedeniyle kapsamlı bir ikincil veri kullanılarak ve kısıtlı paydaş katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Paydaş Kurumlar: Haritalama sürecine, afetin farklı süreçlerinde sadece temel haklar ile ilgili kamu kurumları dahil edilmiştir. TAMP'ta adı geçen tüm kamu kurumları çalışma kapsamında değerlendirilememiştir. Aşğıdaki kamu kurumlarının rol ve sorumlulukları çerçevesinde haritalama çalışması yapılmıştır: AFAD, İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Türk Kızılay.

Stratejik Planların Değerlendirilmesi: Çalışmanın yapıldığı dönemde, tüm hedef paydaş kurumların 2024-2028 stratejik planları henüz kamuoyu ile paylaşılmamıştır, bu nedenle her kurum özelindeki güncel afet riski azaltma planları değerlendirilememiştir.

Toplumsal Dayanıklılık ve Ekonomik Fırsatlar: Çalışma kapsamında toplumsal dayanıklılığı artırmaya yönelik ekonomik fırsatlara erişim ve güçlendirme tedbirleri değerlendirilmemiştir. Bu nedenle, bütünsel kalkınma ve toplumsal dayanıklılık geliştirme faaliyetleri ele alınmamıştır.

Afet İyileştirme ve Yeniden İnşa: AFAD tarafından çok paydaşlı "Afet İyileştirme Planı" hazırlık çalışmaları devam etmektedir, ancak çalışmanın yapıldığı dönemde henüz tamamlanmadığı için iyileşme aşamasına dair bütünsel bir plan değerlendirilmemiştir.

Afet Türleri ve Odaklanılan Konular: Deprem, seller, orman yangınları ve iklim değişikliği afetlerine odaklanılmıştır. Ancak, AFAD tarafından belirlenen özelleşmiş afet riskleri haritalamaya dahil edilmemiştir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

12. Ulusal Politika Belgeleri, Yasal Çerçeve ve Planlar

Ulusal politika belgeleri ve planlar kapsamında aşağıda listelenen belgeler incelemeye alınmıştır.

- Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)
- Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)
- On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Stratejik Planı (2022 – 2026)
- Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı (2019-2023)
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)
- Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023 – 2028)
- Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025)

12.1. Ulusal Afet Yönetim Planları (TARAP – TAMP)

Türkiye, 17 Haziran 2009 yılında AFAD'ın kurulması ile “kriz yönetiminden” “risk yönetimi” ne geçmiş, “bütünleşik afet yönetim” yaklaşımını benimsemiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda afet risklerinin afet öncesinde belirlenmesi ve azaltılması, etkin afet müdahalesinin yapılması ve afet sonrası iyileşme ve yeniden inşa çalışmalarının bütünsel olarak yürütülmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda afet risklerinin azaltılması ve afet müdahalesinin yönetimi konusunda stratejik çok paydaşlı planlamalar yapılmış ve uygulamaya alınmıştır. Afet iyileşme planlaması konusunda çalışmalar devam etmektedir.

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)⁴⁹

TARAP afet ve acil durum risklerini en aza indirmek, toplumun afetlere karşı dayanıklılığını arttırmak ve afet yönetişimini güçlendirerek afetlerde can ve mal kayıplarını en aza indirmek amacı ile hazırlanmıştır. TARAP'ta Sendai Çerçevesi ile paralel şekilde aşağıdaki stratejik öncelikler ve stratejik amaçlar belirlenmiştir.

Tablo 6 TARAP Özet Tablo

<u>Stratejik Öncelik Alanları</u>	<u>Stratejik Amaçlar</u>
Afet Risklerini Anlamak	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel ve ulusal düzeyde afet tehlike ve risklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi • Afet risk azaltma politikaları ile sürdürülebilir kalkınma politikalarının bütünleştirilmesi • Afet risklerine ilişkin toplumsal direncin artırılması
Afet Risklerinin Yönetilmesi için Afet Risk Yönetişimini Güçlendirmek	<ul style="list-style-type: none"> • Afet türlerine ilişkin verilerin toplanması ve güncelliğinin sağlanması • Afet risklerinin azaltılmasına yönelik erken uyarı sistemlerinin geliştirilerek yaygınlaştırılması • Ulusal bütünleşik erken uyarı sistemi kurulması • Sığınma gerektirecek risklere karşı sığınak yapımı gerekliliğinin benimsenmesi • Afet risklerinin azaltılmasına yönelik yasal, yönetsel yapı ve mekanizmaların güçlendirilmesi • Kurumsal kapasitenin afet risklerini daha etkin yönetebilecek şekilde yapılandırılması

⁴⁹ Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/28032022-TARAP-kitap_V6.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afetlere Karşı Direnç Geliştirmek için Risk Azaltma Faaliyetlerine Yatırım Yapmak

- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik yatırımlara öncelik verilmesi ve yatırımların artırılması
- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik yatırımların çevresel etkilerinin değerlendirilmesi
- Afet risk transfer mekanizmalarının bütün afet türlerini kapsayacak şekilde geliştirilmesi
- Güvenli yerleşim alanlarının ve afete dirençli yapılaşmanın sağlanması
- Afetlere karşı toplumsal direnci artırıcı sosyo-ekonomik tedbirlerin alınması

Etkili Müdahale için Afete Hazırlığı Geliştirme ve İyileştirme, Rehabilitasyon ve Yeniden İnşaat 'Öncekinden daha iyisini Kurmak'

- Afet risklerinin azaltılması için müdahale altyapısının geliştirilmesi ve etkinliğinin artırılması
- Afet risk azaltmanın afet sonrası iyileşme ve rehabilitasyon süreçlerine dahil edilmesi
- Afet risklerinin ortaya konulması ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla etkili izleme, değerlendirme ve denetim sistemlerinin oluşturulması

Afet Riski Azaltma ve Kırılgan Gruplar ile ilgili Konular

Planda kırılgan gruplar özelinde bir vurgu bulunmama ile birlikte, kırılgan gruplar özelinde dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilen öncelik alanları ve hedefler şunlardır; (Konu başlıklarındaki detaylı tedbirler için Bknz. **EK 3 TARAP Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Öncelikli Hedef ve Tedbirler**)

Afet Risklerini Anlamak

- ✓ Risk analizleri için özel standartların oluşturulması
- ✓ Mekânsal planlamada afet risklerinin dikkate alınması
- ✓ Temel hizmetlerin sürekliliğinin sağlanması
- ✓ Toplumsal farkındalığın artırılması (özel gereksinimli gruplar ve eğitim sistemine entegrasyon ayrıca belirtilmiştir.)

Afet Risk Yönetişimini Güçlendirmek

- ✓ Veri toplama ve paylaşım standartlarını belirlenmesi
- ✓ Veri tabanlarının güncel, doğru, tutarlı hale getirilmesi
- ✓ Erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve entegrasyonu
- ✓ Sığınak gerektirecek afetler için sığınak standartlarını belirlenmesi ve uygulanması
- ✓ Afet risk azaltma mevzuatlarının geliştirilmesi
- ✓ Kurumsal yapıların afet risk azaltmaya yönelik geliştirilmesi

Afetlere Karşı Direnç Geliştirmek için Risk Azaltma Faaliyetlerine Yatırım Yapmak

- ✓ Yapıların afetlere dirençli ve çevreye duyarlı tasarlanması
- ✓ Güvenli yerleşim alanlarının ve afetlere dirençli yapılaşmanın sağlanması

Etkili Müdahale için Afete Hazırlığı Geliştirme ve İyileştirme, Rehabilitasyon ve Yeniden İnşaat 'Öncekinden Daha İyisini Kurmak'

- ✓ İyileştirme ve yeniden inşa faaliyetlerinde sosyal ve kültürel gereksinimlerin belirlenmesi
- ✓ Risk azaltma çalışmalarına esas insan ve bina envanterinin çıkarılması
- ✓ Afet risk azaltma çalışmalarında etkili izleme, değerlendirme sistemlerinin oluşturulması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)⁵⁰

TAMP afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak paydaşların çalışma grupları ve koordinasyon birimlerindeki rol ve sorumluluklarını tanımlar. Planda aynı zamanda afet öncesi, sırası ve sonrasında temel prensipler tanımlanmıştır.

TAMP müdahale çalışmalarının planlı ve koordine olarak yürütülmesini sağlayarak afetler dolayısı ile kesintiye uğrayan hizmetlerin en kısa zamanda normale dönmesini hedeflemektedir.

TAMP'ta aşağıdaki tabloda yer verilen çalışma gruplarının ana sorumluları, destek kuruluşlar ile görev ve sorumlulukları tanımlanmıştır.

Tablo 7 TAMP Özet Tablo

Acil Durum Çalışma Grupları	Ön İyileştirme Çalışma Grupları
<ul style="list-style-type: none"> - Afet Haberleşme - Afet Nakliye - Afet Güvenlik ve Trafik - Afet Sağlık - Afet Tahliye ve Yerleştirme Planlama	<ul style="list-style-type: none"> - Afet Ulaşım Alt Yapı Grubu - Afet Yangın - Afet Arama ve Kurtarma - Afet Enerji
Lojistik Bakım	<ul style="list-style-type: none"> - Afet Hasar Tespit - Afet Alt Yapı - Afet Beslenme - Afet Tarım, Orman, Gıda Su ve Hayvancılık
Bilgi ve Planlama	<ul style="list-style-type: none"> - Afet Barınma - Afet Enkaz Kaldırma - Afet Psikososyal Destek - Afet Kimliklendirme ve Defin
Finans ve İdari İşler	

Afet Riski Azaltma Planlarında Kırılgan Gruplar ile ilgili Konular

Planda kırılgan gruplar perspektifinde öncelikli olarak dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilen sektörler ve ana sorumlu kurumlar şunlardır; (Konu başlıklarındaki detaylı tedbirler için Bknz. **EK 4 Türkiye Afet Müdahale Planında (TAMP) Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Öncelikli Faaliyetler**)

- √ Güvenlik ve Trafik (**İçişleri Bakanlığı**),
- √ Arama ve Kurtarma (**AFAD**)
- √ Sağlık (**Sağlık Bakanlığı**)
- √ Tahliye ve Yerleştirme (**İçişleri Bakanlığı**)
- √ Barınma (**AFAD**)
- √ Beslenme (**Türk Kızılay**)
- √ Psikososyal Destek (**Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı**)
- √ Kimliklendirme ve Defin (**Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı**)
- √ Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme (**AFAD**)
- √ Aynı Bağış, Depo Yönetimi ve Dağıtım (**Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı**)

⁵⁰ Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-planı>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

12.2. On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)⁵¹

Türkiye’de 1963 yılından beri düzenli olarak yapılan 5 yıllık stratejik kalkınma planları ile ülkenin kalkınmasına yönelik politika ve tedbirler ortaya konmaktadır. Bu anlamda Türkiye’deki kamu yönetiminin stratejik plan ve yol haritalarını belirlemede üst seviye yol gösterici en önemli referans plandır. Kamu yönetiminde uygulanan iki yıllık orta vadeli program ve yıllık programların temelini oluşturur. Tüm kamu kurum ve kuruluşları stratejik planlarını bu planda belirlenen politika ve tedbirler doğrultusunda hazırlamaktadır.

2024-2028 dönemini kapsayan On İkinci Kalkınma Planının vizyonu “Türkiye Yüzyılında çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye” olarak belirlenmiştir. Planda aşağıdaki ana alanlara yönelik, politika, hedef ve tedbirler belirlenmiştir

- İstikrarlı Büyüme, Güçlü Ekonomi
- Yeşil ve dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim
- Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum
- Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir çevre
- Adaleti Esas Alan Demokratik İyi Yönetişim

Afet Riski Azaltma ve Kırılgan Gruplar ile ilgili Konular

- ✓ 2024-2028 yıllarına yönelik On İkinci Kalkınma Planında **afete dirençlilik ön plana** alınmıştır. Kamu yatırımlarının temel amaçları arasında **afet risklerine karşı dayanıklılığın artırılması** belirtilmiştir.
- ✓ Planda “**Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre**” ekseninde afetlere karşı dirençliliğin artırılması, çevrenin korunması, yaşam kalitesinin artırılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik ‘**afet yönetimi**’, ‘**kentsel dönüşüm**’, ‘**şehirleşme**’, ‘**konut, çevrenin korunması**’ ve ‘**kentsel altyapı**’ alanlarında politika ve tedbirler belirlenmiştir.
- ✓ “Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu” nun etkinliği artırılarak karar alma mekanizmasının aktif hale getirilmesi de afet risklerinin azaltılması konusunda yönetişimin güçlendirmesi adına önemli hedeflerden biridir.
- ✓ Planda ayrıca “**Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum**” ekseninde kırılgan grupların temel haklara erişiminin iyileştirilmesi, eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesi ve katılımlarının güçlendirilmesine yönelik olarak ‘**kadın**’, ‘**çocuk**’, ‘**engelli hizmetleri**’ ve ‘**nüfus ve yaşlanma**’ alanlarında özel politika ve tedbirlere yer verilmiştir.
- ✓ Planda kırılgan grupların temel hakları perspektifinde dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilen öncelik alanları ve politikalar aşağıdadır; (Konu başlıklarındaki detaylı tedbirler için Bknz. **EK 2 On İkinci Kalkınma Planında Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Öncelikli Politika ve Tedbirler**)

Afet Yönetimi

- **Risk ve zarar azaltıcı** faaliyetlerin yürütülmesi
- Afet **müdahale kapasitesinin** artırılması
- **Toplumsal farkındalığın** artırılması
- Afet Yönetiminde engelli, yaşlı, kadın ve çocukların **farklılaşan ihtiyaçları** dikkate alınması

Kentsel Dönüşüm

- Kentsel dönüşümün **yaşam kalitesine** yükseltecek, **yerel bağları ve kent aidiyetini** güçlendirecek farklı müdahaleler ile bütüncül yürütülmesi
- Sosyal yapının ihtiyaçları ve sürdürülebilir şehirleşme ve **afetlere dirençli yerleşim alanları** oluşturulması
- **Uzlaşma ve katılım** süreçlerinin güçlendirilmesi

Şehirleşme

⁵¹ On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Planı_2024-2028_11122023.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Şehir planlamada **iklim değişikliği ve afetlere dirençliliğinin** sağlanması, kamusal alanların **kapsayıcı ve erişebilir** olmasının gözetilmesi
- Mekânsal planlamada **katılım** artırılması, **izleme ve değerlendirmenin** sağlanması
- **Sosyal ihtiyaçları karşılayan** mimari yapılaşmanın sağlanması, mahalle kültürü ve aidiyetin geliştirilmesi
- Depremden etkilenen kentlerin tarihi, sosyal, kültürel dokularına uygun **afetlere dirençli şekilde inşası**
- Kentsel hizmetlere yönelik **bilgi sistemlerinin erişebilirliğinin** sağlanması

Konut

- Herkesin **güvenli, dirençli konutlara erişiminin** sağlanması

Çevrenin Korunması

- İklim değişikliğiyle mücadelede **toplumsal bilincin** artırılması

Kentsel Altyapı

- Kent içi ulaşım sistemlerdeki tahliye koridorlarının afetlere karşı dirençli hale getirilmesi

Aile

- Afet ve kriz dönemlerinde **ailelerin güçlendirilmesine** yönelik çalışmalar yapılması

Sosyal Hizmetler Sosyal Yardımlar Yoksullukla Mücadele

- Sosyal yardım ve hizmetler **altyapısının afetlere hazırlıklı** hale getirilmesi

Çocuk

- Barınma sorunu yaşayan çocukların sosyal, kültürel sportif olarak **güçlendirilmesi**

- Çocukların **afet öncesi bilinçlendirmesi ve afetlere hazırlıklı** hale getirilmesi

Engelli Hizmetleri

- Kamusal hizmetlere **engellilerin erişiminin** güçlendirilmesi

- Ulusal engelliler veri tabanının güncel, **kapsamlı engellilik göstergeleri** ile geliştirilmesi

Nüfus Yaşlanma

- Yaşlılar için **erişilebilir ve güvenli konutların/kentlerin** tasarlanması ve oluşturulması

- Afet ve acil durumlarda **yaşlıların korunmasına** yönelik tedbirler alınması.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

12.3 İlgili Kurumların Stratejik Planları

Çalışma kapsamında aşağıdaki stratejik planları incelenmiştir.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Stratejik Planı (2022 – 2026)
- Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı (2022-2026)

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Stratejik Planı (2022-2026)⁵²

Stratejik plan, ASHB'nin belirlediği vizyon doğrultusunda 2022-2026 yıllarına yönelik stratejik amaç ve hedefleri ile bu hedefler doğrultusunda yürüteceği faaliyet ve performans göstergelerini ortaya koymaktadır.

Planda şu amaçlar belirlenmiştir;

- Bireyin, ailenin ve toplum yapısının korunması ve güçlendirilmesi
- Koruyucu ve önleyici hizmetlerin geliştirilmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması
- Barınma, bakım, psikososyal destek ve rehabilitasyon hizmetlerinin güçlendirilmesi
- Sosyal yardımlara ve sosyal hizmetlere erişimin kolaylaştırılması
- Hizmet kalitesi ve kapasitesinin artırılması

Afet Riski Azaltma ve Kırılgan Gruplar Bağlamındaki Konular

Bakanlığın görev alanı dolayısı ile planda bulunan bütün hedef ve faaliyetler kırılgan grupların korunması ve güçlendirmesine yöneliktir. Bu faaliyetlerin tamamı güçlendirme vasıtası ile kırılgan gruplar için afet risklerinin azaltılmasına destek olmaktadır.

Planda kırılgan gruplar perspektifinde öncelikli olarak dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilen konular şunlardır;

- ✓ **Kadınların güçlenmesi** (kadınların eşit hak, fırsat ve imkanlara erişiminin sağlanması)
- ✓ Afetlerde **psikososyal destek sunulması** ve bu konuda **kapasitenin geliştirilmesi**
- ✓ **Çocukların her türlü riskten korunması**
- ✓ Özel ihtiyaç sahibi kişilerin **toplumsal hayata katılımının sağlanması**
- ✓ Kırılgan gruplara hizmet veren **barınma ve bakım kuruluşlarının farklı ihtiyaçlara göre geliştirilmesi**
- ✓ Engelli ve yaşlı **bakım hizmetlerinin kalitesinin** artırılması
- ✓ **Sosyal yardımlara erişebilirliğin** artırılması
- ✓ **Hizmet kalitesinin ve etkinliğinin** artırılması
- ✓ **Veriye dayalı hizmet modellerinin** geliştirilmesi
- ✓ **Personel yetkinliğinin** artırılması

Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı (2022-2026)⁵³

Stratejik plan, MEB'in belirlediği vizyon doğrultusunda 2022-2026 yıllarına yönelik stratejik amaç ve hedefleri ile bu hedefler doğrultusunda yürüteceği faaliyet ve performans göstergelerinin ortaya koymaktadır.

Planda şu amaçlar belirlenmiştir;

- Temel eğitimde **fırsat eşitliği ve eğitime erişimin** sağlandığı, öğretim süreçleri ve eğitim **ortamlarının etkin kullanıldığı bir ekosistem** inşa ederek öğrencileri çağın gerektirdiği **evrensel yeterliliklere sahip**, millî ve manevi değerleri benimsemiş **sağlıklı ve mutlu bireyler** olarak yetiştirmek.
- Çağın ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandıran, teknolojiyi üreten, tarih bilinci ve bilim aracılığıyla geleceği kurgulayan, nitelikli insan kaynağı yetiştiren, ekonomiye katkı sunan, değerleriyle bireyi hayata hazır kılan, empati ve nezaket kazandıran bir ortaöğretim yapısı ile öğrenciler yetiştirmek.

⁵² Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Stratejik Planı (2022 – 2026), <https://www.aile.gov.tr/media/97044/stratejik-plan.pdf>

⁵³ Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı (2022-2026), <https://sgb.meb.gov.tr/yayinlarimiz/yayin/112>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Bireyin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek amacıyla bireysel, toplumsal ve istihdam odaklı yeni bir yaklaşımla hayat boyu öğrenme imkânları sunmak.
- Farklılıkları dikkate alan bir özel eğitim ve rehberlik anlayışıyla öğrencilerin, eğitim ve yaşam süreçlerindeki potansiyellerini en üst düzeye çıkaracak ve özel gereksinimli bireylerin toplumla bütünleşmelerini sağlayacak bilgi ve beceriler ile ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişimlerini destekleyecek fiziki, beşerî ve teknolojik imkânları artırmak.
- Türkiye Yüzyılı inşasında millî, manevi ve kültürel değerlerini özümsemiş; çağın gereklerine uygun bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile demokratik anlayışa ve millî Őuura sahip Őahsiyetli ve üretken öğrenciler yetiştirmek.
- Türkiye Yüzyılı vizyonu doğrultusunda ölkemizin uluslararası alanda görünürlüğünü artıracak eğitim diplomasisi çalışmalarıyla yurt dışında yasayan vatandaşlara, soydaşlara ve ölkede vatandaşlarına yönelik eğitim-öğretim faaliyetlerini yaygınlaştırmak ve eğitim iş birlikleri geliştirmek.
- Türkiye Yüzyılı vizyonu doğrultusunda fiziki ve teknolojik altyapısıyla güçlü, nitelikli personelle eğitime erişimi ve eğitimde kaliteyi artıracak, etkin ve hesap verebilen kurumsal yapıyı geliştirmek.

Afet Riski Azaltma ve Kırılgan Gruplar Bağlamındaki Konular

Eğitim toplumsal dayanıklılığı sağlamak için en kritik sektörlerden biridir. Bu açıdan planın tamamı özellikle çocuklar olmak üzere toplumun her kesiminin dayanıklılığını arttırmayı amaçlamaktadır.

Planda kırılgan gruplar perspektifinde öncelikli olarak dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilen konular Şunlardır;

- √ Toplumun afet ve acil durumlara hazırlık, risk azaltma ve hızlı tepki verme kapasitesini arttıran yaygın eğitim kurları verilmesi,
- √ Afete dirençli, çevreye duyarlı eğitim yapılarının tesisi,
- √ Kırılgan gruplara temel beceri ihtiyaçları doğrultusunda eğitim ve öğretim sağlanması,
- √ Eğitime erişimin ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması,
- √ Eğitimde kapsayıcılığın güçlendirilmesi.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

12.4. Kırılgan Gruplara Yönelik Strateji ve Eylem Planları

Çalışma kapsamında aşağıdaki strateji ve eylem planları incelenmiştir.

- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)
- Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023 – 2028)
- Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025)

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)⁵⁴

Plan kadına yönelik her türlü (fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik, tek taraflı ısrarlı takip ve siber) şiddeti önlemek amacı ile hazırlanmıştır. Şiddete sıfır tolerans ilkesi ile aşağıdaki ana hedefler çerçevesinde strateji ve faaliyetler ortaya konmuştur.

Adalet erişim ve mevzuatın etkin uygulanması: Mevzuatın gözden geçirilmesi, etkinliğinin artırılması, *şiddet eylemlerin etkili ve orantılı cezalandırılması, adalet erişiminin kolaylaştırılması ve adli süreçte hakların etkin kullanılmasının sağlanması* hedeflenmektedir.

Şiddete sıfır tolerans anlayışının tüm plan, program ve politikalara yerleştirilmesi: Bütünleşik ve kapsayıcı politikaların geliştirilmesi ve uygulanması, *gerekli kaynak ve yeterli bütçenin tahsis edilmesi, güçlü koordinasyon ve sektörler arası iş birliğinin tesisi, yerel politikaların etkinliğinin artırılması ve izleme ve değerlendirmesinin yapılması* hedeflenmektedir.

Koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunulmasına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi: Vakaların risk faktörlerinin önceden tespit edilerek etkin müdahalenin sağlanması, *mağdurlara uzmanlaşmış destek hizmetlerinin sunulması, vaka bazlı özel sosyo-ekonomik güçlendirme müdahalelerinin yapılması, iletişim teknolojilerinin etkin kullanılması, mağdurlara yönelik sağlık hizmet kapasitesinin artırılması, önleyici hizmet modellerinin geliştirilmesi ve afet ve acil durumlarda hizmetlere erişimin ve hizmet sunumunun kesintiye uğramaması* hedeflenmektedir.

Şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması: Mücadeleye ilişkin kurumsal iletişim kanallarının güçlendirilmesi, *şiddetsiz toplum için bilinçlendirme yapılması, mücadelede erkek katılımının sağlanması, eğitimin tüm kademelerine sıfır tolerans yaklaşımının yerleştirilmesi, kalıp yargılarla mücadele ve iyi örneklerin yaygınlaştırılması, özel sektörün katılımının sağlanması ve medyanın duyarlılık kazanması* hedeflenmektedir.

Sistemik güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması ve istatistiklerin üretilmesi: Verilerin sağlıklı ve güncel olarak toplanması, kurumlar arası veri paylaşımının etkinleştirilmesi, bilimsel araştırmaların yapılması ve yerel düzeyde şiddet risk haritalarının yapılması hedeflenmektedir.

Afet Riski Azaltma Bağlamındaki Konular

Planda afet ve acil durumlarda şiddetle mücadelenin kesintiye uğramaması ve özellikle koruyucu ve önleyici hizmetlerin aksamaması için gerekli önlemlerin alınmasının önemi vurgulanmıştır.

Bu kapsamda afet, acil durum ve salgın hastalık vb. olağanüstü dönemlerde hizmetlere erişim ve hizmet sunumunun aksaklığa uğramaması için gerekli tedbirler alınmasına yönelik strateji belirlenmiştir. (Strateji 3.8.) Bu strateji kapsamında planlanan afetlere yönelik faaliyetler şunlardır;

- ✓ Şiddet vakası tespit ve müdahale süreçlerine yönelik **el kitabı/kılavuz** hazırlanması ve **eğitim programlarında** konuya yer verilmesi
- ✓ Olağanüstü durumlarda ihtiyaca yönelik yeni **hizmet modellerinin** oluşturulması ve uygulanması

⁵⁴ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025), <https://www.aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-planı-2021-2025.pdf>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- √ Olağanüstü dönemlerde sosyo-ekonomik sorun yaşıyan ailelerin **önceden tespit** edilerek şiddet yaşanmaması için **destek ve önleyici hizmetlerin** sunulması
- √ Olağanüstü dönemlerde şiddet mağdurlarının **hizmete erişiminin** ve hizmetlerden yararlanmasının **devamlılığı** için gerekli tedbirlerin alınması
- √ Olağanüstü dönemlerde şiddet mağdurlarının **hizmetlere hızlı erişebilmesi** ve yararlanabilmesi için **teknolojinin etkin kullanılması**
- √ Olağanüstü dönemlere özge koruyucu ve önleyici hizmetlere yönelik farklı ülkelerdeki **iyi uygulama raporunun** oluşturulması ve ilgili kurumlarla paylaşılması

Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023-2028)⁵⁵

Çocuk haklarının (yaşıama, gelişme, korunma, katılım hakları) korunması ve çocuk hakları kültürünün sağlanması ile ayrımcılığın önlenmesine yönelik hazırlanan plan çocuğun yüksek yararı gözetilerek çocuk odaklı bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Bütünsel bir çocuk refah sisteminin hayata geçirerek çocukların hayat standartlarının geliştirilmesi, sağlıklı büyümeleri, iyi eğitim almaları, korunmaları ve kaliteli hizmete erişebilmeleri hedeflenmiştir. Bu kapsamda planın amaçları şunlardır;

- Toplumda çocuk hakları kültürünün oluşturulması
- Çocuğun sosyal ve fiziksel çevresinin, çocuk adalet sisteminin, çocuk koruma sisteminin ve eğitim sisteminin iyileştirilmesi
- Çocuğa yönelik özel koruma hizmetlerinin geliştirilmesi
- Verilen hizmetlerin uygulamasının izlenmesi için etkin bir izleme sisteminin geliştirilmesi

Planda belirtilen öncelik alanları şunlardır;

Çocuk hakları ve çocuk katılımı: Çocuk hakları kültürünün her ortamda geliştirilmesi, çocuklara yönelik karar alma mekanizmalarının güçlendirilmesi, çocuk hakları ve çocuk katılımı konusunda toplumsal farkındalığın artırılması hedeflenmektedir.

Çocuk dostu adalet: Çocuk koruma mevzuatının güçlendirilmesi, telafi edici ve onarıcı adalet sisteminin güçlendirilmesi, çocukların adalet sisteminde örselenmesinin engellenmesi ve gerekli psikososyal desteğin sağlanması hedeflenmektedir.

Aile ve çocuğa yönelik koruma ve destek hizmetleri: Koruyucu ve önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi, ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesi, risk altındaki çocuklara sunulan hizmetlerin güçlendirilmesi, çocukların bağımlılıktan korunması ve sosyal hizmet işgücünün ve vaka yönetim sisteminin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Alternatif bakım hizmetleri: Koruma ihtiyacı olan çocuklara yönelik aile hizmetlerinin güçlendirilmesi, koruma ve bakım altındaki çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve kurumsal kapasite ve altyapının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Afet, kriz ve acil durumlardan etkilenen çocuklara yönelik hizmetler: afet ve acil durumlarda çocuklara yönelik hizmetlerin güçlendirilmesi, refakatsiz yabancı çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve refakatsiz çocuklara yönelik kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Bilgi teknolojilerine erişim ve güvenli internet kullanımı: Çocukların dijital ortamlardaki risklerden ve gelişimlerini olumsuz etkileyecek içeriklerden korunması hedeflenmektedir.

⁵⁵ Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023 – 2028), <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2023-2028-dijital.pdf>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afet Riski Azaltma Bağlamındaki Konular

Planda insan kaynaklı ve doğal afetlerden en çok etkilenen kırılgan grupların çocuklar olduğu belirtilmiş ve afet ve kriz durumlarında çocuk özelinde ayrıntılı ve öncelikli değerlendirme ve hizmetlere olan ihtiyaç ortaya konmuştur.

Bu bağlamda planda afet, kriz ve acil durumlardan etkilenen çocuklara yönelik hizmetlerin geliştirilmesine yönelik şu faaliyetler belirlenmiştir.

- √ Afet, kriz ve acil durumlarda **çocuk odağında** bütünleşik acil durum yönetimini içeren bir **koordinasyon planı** oluşturulması
- √ Afet yönetim planlarında, enkaz kurtarma ve hasta nakil surecilerinde çocukların kimlik, olay yeri, aile bilgileri, tıbbi durumları ve sevk bilgilerinin takip edilebilmesi için bebek ve çocuklara **özel olarak takip sistemi kurulması**
- √ Ülke genelinde afetten etkilenen çocukların takibi, **kimlik tespiti ve aile birleştirmeleri** konusunda kurumlar arası **bilişim sistemlerinin** güçlendirilmesi
- √ Afet, kriz ve acil durumlarda dikkat edilecek hususlara ilişkin çocukların ihtiyaçları ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak **çocuklara yönelik bilinçlendirme çalışmalarının** yürütülmesi
- √ Afet, kriz ve acil durumlarda oluşturulacak **geçici barınma yerleşkelerinde çocuk dostu alanların** düzenlenmesine ilişkin gerekli planlamaların yapılması
- √ Afet, kriz ve acil durumlarda koruma altındaki **çocukların tahliyesi için eylem planlarının ve uygun tahliye kuruluşlarının oluşturulması**, iller arası eşeştirmelerin yapılması, eşeştirilen iller arası koordinasyonun sağlanması
- √ Çocuklara hizmet veren tüm **kurum ve kuruluşların afet, kriz ve acil durumlara karşı hazır hale** getirilmesi,
- √ Afet, kriz ve acil durumlarda, insan ticareti gibi, **çocuklara yönelik risk** teşkil edebilecek durumlara karşı **koruyucu önleyici faaliyetlerin** geliştirilmesi
- √ Afet, kriz ve acil durumlarda sunulan **psikososyal destek** hizmetlerinde görevlendirilen **personelin kapasitesinin** güçlendirilmesi
- √ Afet, kriz ve acil durumlara karşı **özel gereksinimli çocukları** kapsayıcı erişilebilir, koruyucu ve destekleyici çalışmalar planlanması
- √ Afet, kriz ve acil durumlarda çocuk ile çalışacak gönüllülerin **çocuğa yaklaşım ve çocukla iletişim** gibi konularda **eğitimler** almasının sağlanması
- √ **İklim krizi, yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji kaynakları** vb. konularda **çocuklara yönelik bilinçlendirme** çalışmalarının yürütülmesi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025)⁵⁶

Plan Hakkında

Erişebilir ve kapsayıcı bir toplum oluşturmak vizyonu ile hazırlanan planda kimsenin geride bırakılmaması yaklaşımına uygun olarak engelli bireylerin ayrımcılığa uğramaması, yaşamın tüm alanlarına erişiminin ve katılımının sağlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki politika alanlarında hedef ve tedbirler belirlenmiştir;

İçermeci ve Erişebilir Toplum: Engelli bireyler için hak temelli yaklaşımın yaygınlaştırılarak, engelli bireylerin sosyal, kültürel, spor faaliyetlere, kamusal alanlara, barınma imkanlarına, ulaşım hizmetlerine ve bilgiye erişiminin geliştirmesi hedeflenmektedir.

Hakların Korunması ve Adalet: Engelli bireylerin her türlü ayrımcılık ve şiddete karşı korunması, yasa önünde eşitliğinin ve adalet sisteminin kapsayıcılığının güçlendirilmesi, siyasal hayata ve karar mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Sağlık ve İyilik Hali: Engelli bireyler için önleyici ve erken müdahale hizmetlerinin geliştirilmesi, kapsayıcı ve erişebilir sağlık hizmetlerinin ve rehabilitasyon güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Kapsayıcı Eğitim: Engelli bireylerin akrabaları ile eğitimin her kademesine ve yaşam boyu öğrenmeye katılımının desteklenmesi ve özel gereksinimli çocuklarının değerlendirme, yönlendirme ve izleme sisteminin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Ekonomik Güvence: Engelli bireylerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması, istihdam olanaklarına erişimlerinin güçlendirilmesi ve engelli bireylere yönelik girişimcilik ve ekonomik desteklerin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bağımsız Yaşam: Engelli bireylerin bağımsız yaşamının desteklenmesi için yeni nesil ve uzun dönemli bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, destek teknoloji ve araçlarına erişimlerinin sağlanması hedeflenmektedir.

Afet ve İnsani Bakımdan Acil Durumlar: Risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileşme çalışmalarının engelli bireyleri kapsayıcı ve sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Uygulama ve İzleme: Özelleştirilmiş veriye dayalı ve katılımcı bir yaklaşımla politikaların oluşturulması ve izlenmesi hedeflenmektedir.

Afet Riski Azaltma Bağlamındaki Konular

Plan genel anlamda engelli bireylerin temel hak ve hizmetlere erişiminin sağlanması, barınma, eğitim, sağlık, koruma, bilgiye erişimlerinin güçlendirmesini sağlayarak dirençliliği arttırmaya yönelik faaliyetleri kapsamaktır. Kapsamlı bir plan olarak engelli bireylerin dayanıklılığını arttırarak afet risklerinin azaltılmasını bütüncül olarak sağlamaktadır.

Planda afet risklerinin azaltılması özelinde öncelikli olarak değerlendirilen faaliyetler şunlardır;

- √ İyi Uygulama örneklerinin, etki ve boşluk analizleri doğrultusunda afet ve acil durum **mevzuatlarının engelli bireylerin engel durumları gözetilerek güçlendirilmesi**
- √ Veri toplama, risk değerlendirme ve afet riski azaltma planlarının hazırlık çalışmalarında **engelli bireylerin temsiliyetinin güçlendirilmesi**
- √ Afet ve acil durumlarda, bakım kuruluşlarında **engellilik kapsayıcı önlemlerin** uygulanması
- √ Afet ve acil durumlarda engellilik kapsayıcı alınacak tedbirlerle ilgili **görevli personelin ve engelli bireylerin** ailelerinin farkındalığının geliştirilmesi
- √ **Yeniden inşa ve yeniden yerleşim çalışmalarında** engellilik kapsayıcı uygulamaların belirlenmesine yönelik **ihtiyaç analizi** yapılması.

⁵⁶ Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025), https://www.aile.gov.tr/media/133056/engelli_haklari_ulusal_eylem_plani_23-25.pdf

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

13. Kırılgan Gruplar Perspektifinden Ulusal Çerçevenin İncelenmesi

Türkiye bütünlük afet yönetim çerçevesinde, TARAP ve TAMP'ta yer verilen çalışma alanlarında ulusal planlarda tanımlanmış faaliyetler için afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası ulusal politika ve uluslararası standartlar doğrultusunda kırılgan gruplar açısından dikkat edilmesi gereken önemli hususlar incelenmiştir. Sorumlu paydaşlar ve faaliyetleri için Bknz. **EK 5 Ulusal Çerçeve Çalışma Alanları, Paydaş Roller ve Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Konular Tabloları.**

13.1 Afet Öncesi Dönem

Çalışma Alanı	Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Hususlar
Tehlike ve Risk Analizleri ve Risklerin Dikkate Alınması	<ul style="list-style-type: none"> Risk planlaması yapılırken kırılgan grupların yerel sorun, ihtiyaç, tehlike ve kapasitelerinin değerlendirilmesi Temel haklara yönelik hizmetlerin devamlılığı için gerekli afet risk planlarının yapılması Risk analizlerinde kırılgan gruplara yönelik özel zarar görülebilirlik ve kapasite kriterlerinin oluşturulması Risk planlarında kırılgan gruplara özel risk analizlerinin yapılması Risk analizlerinde hedef bölgede yaşayan kırılgan grupların alışkanlıkları, kültürel kodları, bölgesel ihtiyaçları vb. dikkate alınması Kırılgan gruplara verilen temel haklara yönelik hizmet kapasitelerinin tespiti Kırılgan gruplar özelinde katılım mekanizmalarının oluşturulması, katılımın sağlanması Kırılgan grupların katılımı ve risk analizlerinin kırılgan gruplar hassasiyeti ile oluşturulması konusunda personelin eğitilmesi Risk azaltma analizlerinde kırılgan grupların katılımının sağlanması Kentlerin risk analizleri için oluşturulan afet senaryolarında kırılgan grupların özel ihtiyaç ve kapasitelerinin senaryolara yansıtılması Mekânsal planlara kırılgan gruplara yönelik özel ihtiyaç ve risklerin dahil edilmesi Kırılgan grupların hassasiyetlerinin mevzuata yansıtılmasının sağlanması
Toplumsal Bilgi ve Farkındalığın Geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan gruplar özelinde afet riskleri için özelleşmiş bilgilendirme ve farkındalık içeriklerinin oluşturulması Eğitim müfredatlarına yaş gruplarına uygun afet ve afet risk azaltmaya yönelik içeriklerin entegre edilmesi Yerel düzeyde kırılgan gruplara bölgesel farklılıkları ve riskleri yansıtan afet bilinci ve hazırlık eğitimleri verilmesi Afet bilincine yönelik eğitimler ve planlanan tatbikatlarda kırılgan grupların katılımına imkân sağlayacak tedbirlerin alınması
Veri Yönetimi	<ul style="list-style-type: none"> Veri tabanlarında kırılgan gruplara özel sınıflandırılmış verilerin tutulması Kırılgan gruplara yönelik veri toplama sınıflandırmasının yapılması ve veri güvenliği kriterlerinin oluşturulması Veri tabanlarının kırılgan gruplar bazında entegrasyonun ve veri paylaşımının sağlanması Veri paylaşımı için şeffaflık ve hesap verebilirlik kriterlerinin oluşturulması Kırılgan grupların hizmetlere erişimini kolaylaştıracak, esnek veri paylaşımının, güvenlik riski oluşturmayacak şekilde hassas bir dengede oluşturulması Verilerin sürekli güncellenmesi ve takibi
Kurumsal Kapasite ve İşbirliklerinin Geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Afet alanında çalışan tüm personel için afetin farklı aşamalarında tüm kırılgan gruplarla çalışma konusunda davranış kod ve kurallarının oluşturulması, yaygınlaştırılması, uygulanması Kamu personeli afetin farklı aşamalarında kırılgan grupların değişen ihtiyaç ve kapasiteleri konusunda farkındalık kazandırılması Kendi alanlarında yetkin personel ve gönüllülerin gerçekleştirilecek faaliyet alanına göre gerekli ve yeterli düzeyde eğitim, makine ekipmanlarının hazır ve yeterli olması Kamu tarafından düzenlenen tatbikatlara STK'ların da katılımının sağlanması, iş birliğinin geliştirilmesi Kırılgan gruplara mensup personelin istihdam edilmesi. Kırılgan gruplara mensup gönüllü ağlarının oluşturulması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların özel ihtiyaçları, sorunları ve kapasitelerine yönelik bilgi ve farkındalık geliştirilmesi Uygulamalarda kırılgan grupların özel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması Kendi alanlarında yetkin personel ve gönüllülerin ve gerekli makine ekipmanların hazır bulundurulması
Erken Uyarı Sistemleri	<ul style="list-style-type: none"> İlgili yönetmelik ve sistemlerde kırılgan grupların ihtiyaçlarına yönelik strateji ve faaliyetlerin tanımlanması Erken uyarı, haber alma ve yayma sistemlerinin kırılgan grupların erişimine uygun geliştirilmesi
İzleme ve Değerlendirme Sistemleri	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan gruplara yönelik izleme ve değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi Kırılgan gruplara özel izleme ve değerlendirme sisteminin kurulması, ana sorumluluğun tayini Kırılgan gruplar özelinde kurumlar arası izleme ve değerlendirmelerin yapılması Kurum içinde kırılgan grupların farklı ihtiyaç ve kapasitelerini göz önünde bulunduran izleme ve değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi ve sisteminin kurulması Kırılgan grupların tüm süreçlere geri bildirim verebilmesi için gerekli mekanizmaların kurulması
Şehirleşme, Mekânsal Planlama	<ul style="list-style-type: none"> Kadın, çocuk, engelli, yaşlı dostu kentler yaklaşımının benimsenmesi ve mekânsal planlamaların bu perspektiften yapılması Kent planlamalarına kırılgan grupların katılımının sağlanması için katılım mekanizmaları oluşturulması Kırılgan gruplar için acil durum, toplanma alanları ve sığınaklarla ilgili bilgiye erişiminin planlanması Kırılgan grupların kentte güvenli seyahati için gerekli düzenlemelerin yapılması Mikro bölgeleme çalışmaları yapılması. Belediyeler, yerel düzeydeki STK'lar kırılgan grupları temsil eden STK'lar ve toplulukların sürece dahil edilerek yerel planlamaların yapılması Kırılgan grupların temel hizmetlere erişiminin sürekliliğinin gözetilmesi. Servislerin devamlılığı açısından hastane, sağlık ocakları gibi kamusal alanların doğru yerlere ve dirençli bir biçimde kurulması sağlanması
Güvenli Yerleşim Alanları (Konut, Kentsel Dönüşüm)	<ul style="list-style-type: none"> Tüm kırılgan grupların güvenli konutlara erişiminin sağlanması Engelli/çocuk/yaşlı/kadın dostu güvenli yaşam alanlarının planlanması ve uygulanması Güvenli yerleşim alanlarının ve konutların engelli ve yaşlı dostu olmasının sağlanması Planlama ve uygulama izleme değerlendirmede kırılgan grupların katılımının sağlanması Kırılgan grupların temel hizmetlere erişiminin sürekliliğinin gözetilmesi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

13.2 Afet Müdahale Dönemi (Afet Sırası)

Çalışma Alanı	Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Hususlar
Güvenlik ve Trafik	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların tüm müdahale süreçlerinde korunması ve güvenliklerinin sağlanması Kırılgan grupların her türlü istismar ve şiddet risklerinde emniyet güçlerine ve adalete erişimlerini sağlanması Afet öncesi koruma tedbiri bulunan kırılgan bireylere karşı özel tedbirler geliştirilmesi Kırılgan gruplara erişimin sağlanması ve tahliye duyurularının yapılması
Arama ve Kurtarma	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların özel ihtiyaçlarına yönelik özelleştirilmiş arama kurtarma tedbirlerinin belirlenmesi ve uygulanması Ekiplerin kültürel kodlar doğrultusunda bilgilendirilmesi ve davranış kurallarının öncesinde belirlenmesi Arama kurtarma personelinin temel haklar ve kırılgan gruplar konusunda yetkinliklerinin sağlanması Kurtarma operasyonlarının iletişimde temel hakların gözetilmesi Kırılgan gruplarla iletişimde kadın çalışanların görevlendirilmesi Kırılgan grupların özel ihtiyaçlarına yönelik özelleştirilmiş arama kurtarma tedbirlerinin belirlenmesi ve uygulanması Ekiplerin kültürel kodlar doğrultusunda bilgilendirilmesi, davranış kuralları, insan onuruna saygı, güvenlik, gizlilik gibi konularda öncesinde eğitim ve farkındalık çalışmaları ile yetkinliklerinin artması Arama kurtarma personelinin temel haklar ve kırılgan gruplar konusunda yetkinliklerinin sağlanması Kurtarma operasyonlarının iletişimde temel hakların gözetilmesi Arama kurtarma faaliyetleri sırasında temel hakların korunması ve basınla ilişkiler konusunda standartların ve prosedürlerin belirlenmesi ve personelin bu konuda eğitilmesi Akreditasyon süreçlerinde kırılgan grupların özel ihtiyaç, kapasite ve haklarını dikkate alan özellikle kırılgan gruplarla çalışan ekiplerin önceliklendirilmesi Ekiplerde kadın istihdamının artması Arama kurtarma sağlık ekiplerinin yetkin ve uygun malzeme ile donatılmış olması
Sağlık	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların sağlığa erişiminin kolaylaştırılması için gerekli tedbirlerin alınması Personelin yetkin ve temel haklar konusunda yeterli bilgiye sahip olması Kırılgan gruplar özelinde çevre su sanitasyon riskleri doğrultusunda özel tedbirlerin alınması Salgın hastalıklara yönelik önleyici bilgilendirmenin kırılgan gruplara erişiminin sağlanması Kadınlara özel sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak cinsiyet duyarlı acil sağlık hizmetleri sağlanması Kırılgan grupların haysiyet, mahremiyet, gizlilik, güvenlik ve bilgilendirilme hakkını garanti altına alacak bir sağlık hizmeti sunulması Kırılgan grupların sağlığa erişiminin kolaylaştırılması için gerekli tedbirlerin alınması Personelin yetkin ve temel haklar konusunda yeterli bilgiye sahip olması Kırılgan gruplar özelinde çevre su sanitasyon riskleri doğrultusunda özel tedbirlerin alınması Kırılgan grupların, salgın hastalıklara yönelik önleyici bilgilendirmeler dahil tüm sağlık hizmetleriyle ilgili bilgilere erişiminin sağlanması için ek tedbirlerin alınması Çevre sağlığı ile ilgili gerekli tedbirler alınması Yaş ve cinsiyete dayalı veri tutularak kadınların sağlık hizmetlerine erişim düzeyinin değerlendirilmesi Sağlık personelinin de korunması ve psikososyal destek mekanizmalarının oluşturulması
Tahliye ve Yerleştirme	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların tahliye sırasında özel hassasiyetlerinin belirlenmesi ve gözetilmesi Tahliye edilecek bölgelerde kırılgan grupların temel hizmetlere erişiminin sağlanması Tahliyeler planlanırken kırılgan grupların güvende hissetmemelerini sağlayacak sosyal ağların, aile, komşu, arkadaş ilişkilerinin yeniden tahsisine özen gösterilmesi Tahliye edilecek bölgelerde kırılgan grupların koruma ve güvenlik risklerinin oluşmaması için gerekli tedbirlerin alınması Kırılgan grupların, tahliye süreci, güvenlik bilgileri ve yardım hizmetleri hakkında açık ve anlaşılır bilgiye erişiminin sağlanması Zorunlu tahliye durumunda risklerin açık ve şeffaf bir dil ile kırılgan grupların özel ihtiyaçları da düşünülerek tahliye öncesinde anlatılması Koruma riskine neden olmaması için gerekli tedbirlerin alınması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

13.3 Ön iyileştirme ve iyileştirme Dönemi (Afet Sonrası)

Çalışma Alanı	Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Hususlar
Barınma	<ul style="list-style-type: none"> Geçici barınma alanlarında yetkin ve kırılgan grupların farklı ihtiyaçları ve temel hakları hassasiyetleri konusunda bilgi sahibi, güvenilir personelin çalışması sağlanması Kadınlar ve kız çocukları için sosyal bağları oluşturmaya destek olan alanlar tasarlanması Engellilerin geçici barınma alanlarının erişiminin sağlanması Hanelerin, kırılgan grupların, özellikle de kadın ve kız çocuklarının mahremiyet ve güvenliklerini sağlayacak, nitelikte tasarlanması Barınma alanlarının yönetiminde kırılgan grupların aktif olarak rol almaları için gerekli mekanizmaların oluşturulması Geçici barınma merkezlerinin kırılgan grupların ihtiyaçları ve temel haklara erişimin (güvenlik, mahremiyet, sağlığa erişim, eğitime erişim, su-sanitasyon) gözetilmesi Geçici barınma alanlarında yetkin ve kırılgan grupların hassasiyetleri konusunda bilgi sahibi personelin çalışması Çocuklara ve kadınlara yönelik zaman geçirebilecekleri güvenli alanların oluşturulması
Beslenme	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların uygun ve yeterli gıdaya erişiminin sağlanması Beslenme yardımları yapılırken insan onuruna uygun planların yapılması Yetkin ve kırılgan grupların hassasiyetleri konusunda bilgi sahibi personelin çalışması Beslenme faaliyetleri sırasında çevresel koruma tedbirlerinin alınması Beslenme durum değerlendirmelerinin düzenli olarak yapılması ve güncellenmelerin yapılması Beslenme dağıtımının süresi ve niteliğinin değişen koşullara göre gözden geçirilerek kültürel değerlere zarar vermeden gerçekleştirilmesi Beslenme yardımlarının dağıtılma biçiminin güvenlik riski yaratmaması ve tacizi imkanı kılmaması için gerekli tedbirlerin alınması
Psikososyal Destek	<ul style="list-style-type: none"> İhtiyaç tespitinde kırılgan grupların özel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması Kırılgan gruplara özel uzmanlaşmış psikososyal müdahalelerin yapılması Kırılgan gruplara odaklı sosyal etkinliklerin yapılması Koruma tedbirlerinin psikososyal destek sırasında tespit edilen hak ihlallerine yönelik koruma mekanizmalarının kurulması Afet alanında yetkin ve kırılgan grupların hassasiyetleri konusunda bilgi sahibi personelin çalışması
Kimliklendirme ve Defin	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan gruplara yönelik adrese dayalı veri paylaşımı ile kimlik tespitinin etkin yapılması İnsan onuruna yaraşır, kültürel değerlere uygun defin işlemlerinin yapılmasının sağlanması
Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme	<ul style="list-style-type: none"> Veri ve bilgi toplamada kırılgan gruplara özel bilgilerin toplanması Raporlamalarda kırılgan gruplara yönelik özelleştirilmiş bilginin paylaşılması Temel haklar perspektifinden izleme ve değerlendirme çalışmalarının yapılması Çalışmalara yönelik raporlarda kırılgan grupların ihtiyaç, kapasite ve sorunlarına ait verilerin toplanmasına imkân sağlayacak formatların oluşturulması Topluluk katılımının ve toplum temelli izleme ve değerlendirmenin yapılması için gerekli mekanizmaların kurulması
İletişim	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların doğru ve etkin bilgiye erişimini sağlamak Zamanında, doğru ve şeffaf bilginin üretilmesi ve paylaşılmasının sağlanması Müdahale ve iyileşmeye yönelik bilgilerin kırılgan grupların farklılaşan ihtiyaçlarına yönelik olarak oluşturulması ve kırılgan grupların bilgiye erişiminin sağlanması Çocuklar özelinde afet iletişim standartlarının belirlemek ve uygulamak
Aynı Bağış, Depo Yönetimi ve Dağıtım	<ul style="list-style-type: none"> Afetlerden etkilenen kırılgan grupların ihtiyaçları ile ilgili ve uygun yardım almalarının sağlanması Yardım dağıtımlarının insan onuruna uygun şekilde planlanması ve yapılması Kırılgan grupların, ihtiyaç duydukları insani yardıma doğru zamanda erişmelerinin sağlanması Dağıtılacak yardımların ihtiyaca uygun yapılabilmesi için katılım ve geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması Dağıtımlarda kırılgan grupların önceliklendirilmesi ancak etnik köken, din veya inanç gibi faktörlere dayalı ayrımcılık yapılmaması için gerekli önlemler alınması.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

	<ul style="list-style-type: none"> • Yardım dağıtacak personel kırılğan gruplar bakış açısına sahip, yetkin ve temel haklar konusunda bilgi sahip olmasının sağlanması. • Kırılğan grupların kısa ya da uzun vadede sağlanan insani yardımdan olumsuz etkilenmemeleri için katılımcı planlama süreçlerinin oluşturulması • Dağıtım sürecinde, yardım alanların fiziksel güvenliğinin sağlanması ve her türlü kötü muameleye karşı kırılğan grupları korumak için uygun güvenlik önlemlerinin alınması • Yardım alıcılarının mahremiyeti ve kişisel gizlilik haklarının korunması. Kişisel bilgilerin toplanması, saklanması ve kullanılması için uygun güvenlik önlemlerinin alınması • Yardımların dağıtımı afet sırası ve sonrasındaki iyileşme süreçleri için ayrı ayrı planlanması, değişen ihtiyaçlar konusunda farkındalık oluşturulması • Yardım dağıtımlarının insan onuruna uygun şekilde planlanması ve yapılması • Dağıtılacak yardımların ihtiyaca uygun yapılabilmesi için katılım ve geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması • Kırılğan grupların özel ihtiyaçlarına yönelik dağıtımların sağlanması • Dağıtımlara zara görebilir erişimin sağlanması • Yardım dağıtacak personelin yetkin ve temel haklar konusunda bilgi sahibi olmasının sağlanması
Eğitim	<ul style="list-style-type: none"> • Afet bölgesinde çalışan kadın eğitmenlere travma desteği sağlanması • Kadın ve kız çocuklarının afet sonrası eğitimlerine hızlıca geri dönebilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması • Çocuklarının eğitime geri dönmesini sağlayacak politikaların geliştirilmesi • Okulların afetler sonrası barınma alanı olarak kullanılabileceğinden hareketle gerekli düzenlemelerin kırılğan grupların hassasiyetleri düşünülerek yapılması.
İyileştirme İhtiyaç Analizi	<ul style="list-style-type: none"> • İhtiyaç kırılğan grupların katılımının sağlanması • Kırılğan grupların özel ihtiyaçlarının analizlerde göz önünde bulundurulması • Yeniden inşa faaliyetlerine yönelik planlamanın şeffaf ve açık bir şekilde kamuoyuna bildirilmesi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SONUÇ

Afet risk azaltma çalışmaları, temel haklar perspektifiyle entegre edildiğinde, kırılgan gruplar da dahil olmak üzere tüm bireylerin insanlık onurunun ve iyilik hallerinin gözetilmesini sağlar. Bu entegrasyon, afet öncesi, sırası ve sonrasında yaşama, barınma, sağlık, gıda gibi temel hakların korunmasını destekler. Afet risklerinin azaltılması ve temel hakların korunması çabaları, şeffaf, adil, erişebilir, katılımcı ve özel ihtiyaçlara yönelik bir şekilde yürütülmelidir.

Afetlerde temel hakların korunması ve güvence altına alınması, devletin afet önleme ve hazırlık faaliyetlerini teşvik etmesiyle başlar. Devletin temel hakları merkeze alan yaklaşım ve uygulamaları, afetlerin etkilerini en aza indirme, insan hayatını koruma ve toplumun dayanıklılığını artırma yönünde önemli bir etkiye sahiptir. Ulusal çerçeveye kırılgan gruplar perspektifinin entegre edilmesi, planlama ve müdahalelere bir temel oluşturulur. Uygulamaya yönelik analiz ve planlamalarda kırılgan grupların özel risklerinin belirlenmesi ve bu riskler doğrultusunda uygun strateji ve müdahalelerin katılımcı ve kapsayıcı bir yaklaşımla geliştirilmesi gerekir.

Afet öncesinde, zarar azaltma çalışmalarıyla risklerin minimize edilmesi için alınacak önlemler kentlerin veya yaşam alanlarının deprem, sel veya diğer afetlere karşı hazırlıklı olmasını sağlamakla başlar. Kentlerin kırılgan grupların özel ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak katılımcı ve kapsayıcı bir şekilde planlanması, afet durumunda daha az etkilenmesine yardımcı olur. Aynı zamanda, afete dayanıklı bina stoklarının oluşturulması, afet durumunda i yaşam hakkının korunmasında kritik bir rol oynar.

Toplumun, riskleri bilmesi ve yaşam alanlarını buna göre düzenlemesi, afet risk azaltma faaliyetlerinin temel unsurlarındandır. Bu faaliyetler düzenlenirken, kırılgan grupların süreçlere katılımını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması gerekir. Eğitim materyallerinin uygunluğundan, eğitimlerin duyurulmasına, kırılgan grupların erişimine uygun iletişim araçlarının kullanılmasına kadar pek çok özel tedbirlerin alınması gerekir.

Afet sırasında ve sonrasında, arama-kurtarma faaliyetleri, yardım dağıtımı, beslenme, barınma, sağlık hizmetleri, psikososyal destek gibi birçok hak ve hizmet kırılgan grupların özel ihtiyaçları ve kapasiteleri göz önünde bulundurularak planlanmalı veya daha doğru bir ifadeyle onlara odaklanılmalıdır. Engelli bireylerin önceden aldıkları eğitim, arama-kurtarma ekiplerinin kendilerine ulaşmasını sağlayabilir. Bir afet müdahalesi sırasında ertelenen bir önlem veya davranış, kırılgan gruplar için hayati bir farklılık yaratabilir.

Devletler, afetlerden en çok etkilenen bireyleri korumak ve onları güvence altına almak için çaba gösterirler. Afet sürecinde, insanların yaşamlarını sürdürmelerini ve toplumun yeniden yapılanmasına yardımcı olmak için temel hakların korunması ve güvence altına alınması sağlanır. Barınma, su ve sanitasyon, sağlık hizmetleri, gıda güvencesi, koruma ve eğitim gibi temel ihtiyaçların karşılanması, bu süreçte önemli bir rol oynar.

Haritalama çalışmasında, afet risklerinin azaltılması amacıyla ulusal ve uluslararası birçok kurum tarafından hazırlanan çeşitli strateji/eylem, politika belgeleri incelenerek afet risk azaltma süreçlerinde kırılgan gruplara yönelik ana unsurlar belirlenmiştir. Haritalama çalışmasına konu olan çerçeve belgeler, uygulama standartları, rehberler, saha raporları gibi belgeler, afet yönetiminin her aşamasında çalışan kurumlara, profesyonel ve gönüllü çalışanlarına davranış kodları ve kuralları konusunda rehberlik sağlamakta, yol gösterici olmaktadır. Afet çalışanlarının temel hak bilincine sahip olması ve kırılgan grupların değişen ihtiyaçlarını kavramaları, çalışmalarını gerçekleştirirken bu perspektifi rehber edinmeleri önemlidir. Bu alanda çalışan personelin, özellikle uygulama standartları gibi belgeleri detaylı bir şekilde incelemeleri ve bu haritalama çalışmasından faydalanmaları önerilmektedir.

Haritalama çalışması, uygulamaya yönelik olarak hazırlanacak ***Rehber ve Kontrol Listesi*** için bir temel oluşturur. Bu çalışmanın ardından hazırlanacak rehber ve kontrol listesi, incelenen tüm belgelerden yararlanarak, bu alanda çalışan kamu, STK'lar ve gönüllüler için afet risk azaltma çabalarında kırılgan grupların perspektifini entegre etmeyi amaçlar. Kırılgan gruplar için afetin hangi aşamasında nelerin, nasıl yapılması gerektiği sorusuna cevap vermeyi hedefleyen bu rehber afet profesyonelleri için kullanımı kolay, sade ancak kapsayıcı bir içerik sunacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

EKLER

EK 1 Referans Belgeler ve Okuma Önerileri

EK 2 On İkinci Kalkınma Planında Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Politika ve Tedbirler

EK 3 Türkiye Risk Azaltma Planında (TARAP) Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Hedef ve Tedbirler

EK 4 Türkiye Afet Müdahale Planında (TAMP) Kırılgan Gruplar Perspektifinden Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Dikkat Edilmesi Gereken Faaliyetler

EK 5 Ulusal Çerçeve Çalışma Alanları, Paydaş Roller ve Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Konular Tabloları

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

EK 1

TEMEL HAKLAR PERSPEKTİFİNDEN AFET ZARARLARININ AZALTILMASI REFERANS BELGELER ve OKUMA ÖNERİLERİ

ULUSLARARASI REFERANS BELGELER

Temel Haklar ile ilgili Uluslararası Referanslar

- 1. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, (CEDAW),1981**
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi
Referans: <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/122-kadnlara-kars-her-turlu-ayrmlcgn-onlenmesi-sozlesmesi/>
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18898.pdf>
- 2. Universal Declaration of Human Rights, 1948**
İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi
Referans: <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/turkish-turkce>
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19895.pdf>
- 3. Convention on the Rights of the Child (CRC),1989**
Çocuk Hakları Sözleşmesi / Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
Referans: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf>
- 4. Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), 2006**
Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme
Referans: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm>
- 5. International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), 1966**
Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi
Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme
Referans: https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf
<https://www.mfa.gov.tr/international-covenant-on-civil-and-political-rights.en.mfa>
- 6. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR),1966**
Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme
Referans: <https://www.csgb.gov.tr/medias/8565/3-ekonomik-sosyal-ve-kueltuereel-haklara-%C4%B0li%C5%9Fkin-uluslararar%C4%B1-soezle%C5%9Fme.pdf>

İnsani Yardım Standartları ve DRR Temel Referansları

- 1. The Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Aid, 2018 (SPHERE Association)**
İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar, 2018 (SPHERE Derneği)
Referans: <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-Turkish.pdf>
- 2. The Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability, 2024 (CHS Alliance)**
CHS Alliance, Kalite ve Hesap Verebilirlik Üzerine Temel İnsani Yardım Standardı, 2024
Referans:https://www.corehumanitarianstandard.org/files/ugd/e57c40_f8ca250a7bd04282b4f2e4e810daf5fc.pdf
- 3. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 (UNISDR)**
Afet Risklerinin Azaltılması için Sendai Çerçevesi 2015-2030 (UNISDR)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Referans: https://uclg-mewa.org/wp-content/uploads/2022/05/Sendai_TR.pdf
https://www.unisdr.org/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

4. Ethical Principles on Disaster Risk Reduction and People's Resilience, 2012 (EUR-OPA)

Afet Riskinin Azaltılması ve Toplumsal Dayanıklılığa İlişkin Etik İlkeler, 2012 (EUR-OPA)

Referans: <https://www.preventionweb.net/publication/ethical-principles-disaster-risk-reduction-and-peoples-resilience>

Making Disaster Risk Reduction Gender-Sensitive Policy and Practical Guideline, 2009 (ISDR)

Afet Risk Azaltımının Cinsiyete Duyarlı Hale Getirilmesi Politika ve Uygulama Kılavuzu (ISDR)

Referans: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/Making%20Disaster%20Risk%20Reduction%20Gender-Sensitive%20Policy%20and%20Practical%20Guidelines.pdf>

5. Minimum Standards for Protection Gender and Inclusion in Emergencies, 2018 (IFRC)

Acil Durumlarda Koruma Cinsiyet ve Dahil Etme İçin Asgari Standartlar (IFRC)

Referans: <https://www.ifrc.org/sites/default/files/Minimum-standards-for-protection-gender-and-inclusion-in-emergencies-LR.pdf>

6. Policy on Gender Equality and the Empowerment of Women and Girls in Humanitarian Action, 2017 (IASC)

İnsani Yardımda Cinsiyet Eşitliği, Kadın ve Kız Çocuklarının Güçlendirilmesi (IASC)

Referans: <https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2020-11/IASC%20Policy%20on%20Gender%20Equality%20and%20the%20Empowerment%20of%20Women%20and%20Girls%20in%20Humanitarian%20Action.pdf>

7. Women, Girls, Boys and men different needs – equal opportunities, 2006 (IASC)

Kadınlar, Kız Çocukları, Erkek Çocukları ve Erkeklerin farklı ihtiyaçları - eşit fırsatlar, 2006 (IASC)

Referans: https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2019-02/women_girls_boys_men_different_needs_equal_opportunities_iasc_gender_handbook_for_humanitarian_action_english_language_.pdf

8. Gender, Adaptation and DRR Policy Brief, 2016 (UNDP)

Cinsiyet, Adaptasyon ve DRR Politika Özeti, 2016 (UNDP)

Referans: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP%20Gender,%20Adaptation%20and%20DRR%20Policy%20Brief%202020-WEB.pdf>

9. A Guide to Mainstreaming Disaster Risk Reduction and Climate Change Adaptation, 2013 (IFRC)

Afet Risk Azaltma ve İklim Değişikliği Adaptasyonunun Ana Akımlaştırılması için bir Kılavuz, 2013 (IFRC)

Referans: https://www.ifrc.org/sites/default/files/2021-07/DRR_CCA_Mainstreaming_Guide_final_26_Mar_low_res.pdf

10. Disability inclusion in DRM Brief, 2022 (World Bank)

Afet Risk Yönetimine Engellilerin Dahil Edilmesi, 2022 (WORD BANK)

Referans: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/437451528442789278/pdf/Disability-inclusion-and-accountability-framework.pdf>

11. Minimum Standards for Child Protection in Humanitarian Action, 2019 (Global Protection Cluster)

Çocuk-Korumada-Asgari-Standartlar (Küresel Koruma Kümesi)

Referans: https://www.globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2022-05/cpms_2019_final_en.pdf

12. Humanitarian Inclusion Standards for Older People and People with Disabilities, 2018 (USAID)

Yaşlılar ve engelliler için insani kapsayıcılık standartları, 2018 (USAID)

Referans: <https://reliefweb.int/report/world/humanitarian-inclusion-standards-older-people-and-people-disabilities>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

13. Gender and Recovery Toolkit Advancing Gender Equality and Women's Empowerment in Crisis and Recovery Settings, 2019 (UNDP)

Cinsiyet ve Afet ve Acil Durumlarda İyileşme sürecinde Cinsiyet Eşitliğinin ve Kadınların Güçlendirilmesinin Geliştirilmesi için Araçlar Rehberi, 2019 (UNDP)

Referans: <https://www.undp.org/publications/undp-gender-and-recovery-toolkit>

14. The Gender Handbook for Humanitarian Action, 2018 (IASC)

İnsani Yardımda Cinsiyet El Kitabı, 2018 (IASC)

Referans: <https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2020-09/The%20Gender%20Handbook%20for%20Humanitarian%20Action.pdf>

15. Minimum Standards for Gender-Based Violence in Emergencies Programming, 2019 (UNFPA)

Acil Durum Programlamada Cinsiyete Dayalı Şiddet İçin Aşgari Standartlar, 2019 (UNFPA)

Referans: https://gbvaor.net/sites/default/files/2023-07/19-200_Minimum_Standards_Report_ENGLISH-Nov.FINAL_TR.pdf

https://gbvaor.net/sites/default/files/2019-11/19-200%20Minimum%20Standards%20Report%20ENGLISH-Nov%201.FINAL_.pdf

Raporlar ve Araştırmalar

1. Global Survey Report on Persons with Disabilities and Disasters, 2023 (UNDRR)

Engelli bireyler ve afetlere ilişkin küresel araştırma raporu, 2023 (UNDRR)

Referans: <https://www.undrr.org/media/90432/download?startDownload=20240525>

2. Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Yerleşim Modeli, 2023 (UNWOMEN, Türkiye)

Referans: https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-02/grsm_tr_dijital.pdf

ULUSAL REFERANS BELGELER

Strateji, Politika ve Planlar

1. Cumhurbaşkanlığı On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2028

Referans: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/04/STRATEJIK-PLAN-2024-2028_03042024.pdf

2. Cumhurbaşkanlığı Orta Vadeli Program, 2024-2026

Referans: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/09/Orta-Vadeli-Program_2024-2026.pdf

3. Cumhurbaşkanlığı 2024 Yıllık Programı

Referans: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/10/2024-Yili-Cumhurbaşkanligi-Yillik-Programi.pdf>

4. Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı, 2010-2023 (KENTGES)

Referans: <http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/bk0sC+KENTGES.pdf>

5. Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, 2021 (TBMM)

Referans: <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/407bfd50-e570-477e-91ad-4ebf58cf9225/full>

6. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Stratejik Planı, 2022-2026

Referans: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/UpYHI+stratejik-plan_ASB.pdf

7. Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı, 2019-2023

Referans: <https://sgb.meb.gov.tr/yayinlarimiz/yayin/110>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Uygulamaya Yönelik Belgeler

1. **TARAP, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı, 2022-2030 (AFAD)**
Referans: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/28032022-TARAP-kitap_V6.pdf
2. **TAMP, Türkiye Afet Müdahale Planı, 2022 (AFAD)**
Referans: <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani>
3. **İnsan Hakları Eylem Planı, 2021 (Adalet Bakanlığı)**
Referans: https://insanhaklarieylemplani.adalet.gov.tr/resimler/%C4%B0nsan_Haklar%C4%B1_Eylem_Plan%C4%B1_ve_Uygulama_Takvimi.pdf
4. **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV Ulusal Eylem Planı, 2021-2025 (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)**
Referans: <https://aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf>
5. **Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2023-2028 (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)**
Referans: <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-cocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2023-2028-dijital.pdf>
6. **Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı, 2023-2025 (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)**
Referans: https://www.aile.gov.tr/media/133056/engelli_haklari_ulusal_eylem_plani_23-25.pdf

Raporlar ve Araştırmalar

1. **Afete Dirençli Toplum Uygulama Örnekleri, 2018 (AFAD)**
Referans: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35435/xfiles/Afete_Direncli_Toplum_Uygulama_Ornekl_eri.pdf
2. **Deprem Özelinde Engelli Bireylere Duyarlı Afet Yönetimi Modeli, 2022**
Referans: <https://dergipark.org.tr/pub/afet/issue/70082/1078869>
3. **Uluslararası İlke ve Standartlar Bağlamında Yaşlı Hakları, 2019**
Referans: <https://dergipark.org.tr/pub/sgd/issue/51323/658637>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

EK 2

ON İKİNCİ KALKINMA PLANINDA KIRILGAN GRUPLAR PERSPEKTİFİNDEN AFET RİSKLERİNİN AZALTILMASINA YÖNELİK DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN POLİTİKA VE TEDBİRLER

AFETLERE DİRENÇLİ YAŞAM ALANLARI SÜRÜDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

Afet Yönetimi: Yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması, afet risk ve zararlarının azaltılarak can ve mal kayıplarının asgari düzeye indirilmesi, afet yönetiminin tüm süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi, toplumun ve tüm kuruluşların afet farkındalığının artırılması temel amaçtır.

- (829) Ülke genelinde, bölgelerin sosyoekonomik ve fiziksel özellikleri dikkate alınarak tüm afet ve tehlike türlerine göre önceliklendirme yapılacak, afet risk ve zararlarını azaltıcı çalışmalar yürütülecektir.
  - Tüm yerleşim yerlerine ve afet tehlikelerine yönelik risk analizleri yapılarak afet risk haritalarının hazırlanmasına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır. (829.1)
  - Afet riski yüksek alanlar öncelikli olmak üzere afet risklerinin belirlenmesine yönelik mikro bölgeleme çalışmaları yapılacak ve imar planlaması surecilerinde afet risklerinin dikkate alınması için mevzuat güncellenecektir. (829.3.)
- (834) Afet ve acil durumlara müdahale kapasitesi artırılarak her türlü afete ve acil duruma hızlı, etkili ve kapsamlı bir müdahale yapılması sağlanacaktır.
  - Afet ve acil durumlardan etkilenenlerin tehlikeli bölgeden uzaklaştırılarak güvenli bir şekilde nakledilebilecekleri toplanma alanları belirlenecek ve bu alanların sayıları artırılabilecektir. (834.3)
  - Afet ve acil durum sonrasında ihtiyaç duyulabilecek geçici barınmaya ilişkin standartlar geliştirilecektir. (834.4)
- (839) Afet ve acil durumlara ilişkin toplumsal farkındalık artırılacak ve gönüllülük sistemi geliştirilecektir.
  - Afet ve acil durumlara karşı ülke genelinde toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapılarak farkındalığın artırılması sağlanacaktır. (839.1.)
  - Eğitimin tüm kademelerinde afet farkındalığının artırılmasına ilişkin çalışmalar yürütülecektir. (839.3)
- (841) Afet Yönetiminde engelli, yaşlı, kadın ve çocukların farklılaşan ihtiyaçları dikkate alınacaktır.
  - Engelli, yaşlı, kadın ve çocuklar ile yakınlarına yönelik farklı afet durumlarında afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin detaylı rehberler hazırlanacak ve eğitimler verilecektir. (841.1)
  - Toplanma ve geçici barınma alanlarının engelli, yaşlı, kadın ve çocukların farklılaşan ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması sağlanacaktır. (841.2)

Kentsel Dönüşüm: Afet tehlikesi ve riski altındaki alanlar ile bu alanların dışındaki riskli yapıların sağlıklı ve güvenli yaşamayı esas alacak şekilde dönüştürülmesine yönelik uygulamaları etkinleştirmek ve yaygınlaştırmak temel amaçtır.

- (843) Kentsel dönüşümün şehir dokusuna, estetiğine ve kimliğine uygun şekilde yerinde dönüşüm anlayışıyla, yaşam kalitesini yükseltme ile kent aidiyetini ve yerel bağları güçlendirme amacı çerçevesinde farklı müdahale türlerini içeren bütüncül bir bakış açısı ile yürütülmesi sağlanacaktır.
  - Kentsel dönüşüm uygulamaları, farklı kentsel sorunlarla ortaya çıkan dönüşüm ihtiyaçlarını gözeterek ve farklı müdahale türlerini içerecek şekilde bütüncül bir yaklaşımla geliştirilecektir. (843.1)
- (846) Kentsel dönüşüm projeleriyle, sosyal yapının ihtiyaçlarına ve sürdürülebilir şehirleşme özelliklerine uygun ve afetlere karşı dirençli yerleşim alanları oluşturulacaktır.
  - Kentsel dönüşüm projeleriyle oluşturulacak yerleşim alanlarına ilişkin ilke, standart ve esaslar belirlenecektir. (846.1)
- (847) Kentsel dönüşüm uygulamalarında uzlaşma süreçleri geliştirilecek ve süreç hızlandırılacaktır.
  - Kentsel dönüşüm uygulamalarındaki uzlaşma süreçlerinde katılım mekanizmaları geliştirilecek, anlaşmazlıkların daha hızlı çözüme ulaştırılması için ihtisas mahkemeleri oluşturulacaktır. (847.1)

Şehirleşme: İklim değişikliği ve afetlere karşı dirençli, tarihi ve kültürel birikimiyle uyumlu nitelikli yerleşim alanlarına sahip, herkes için erişilebilir kentsel hizmetler sunulan, yaşam kalitesi yüksek, yeşil ve dijital teknolojilere dayalı akıllı, güvenli, sürdürülebilir şehir ve yerleşimler oluşturmak temel amaçtır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- (851) Şehirlerin planlamasında iklim değişikliği ve afetlere karşı dirençliliğin sağlanması, coğrafi özellikler ile kültürel ve doğal değerlerin gözetilmesi esas alınacak, başta yeşil alanlar olmak üzere kamusal alanların erişebilirlik ve kapsayıcılık ilkesi çerçevesinde oluşturulması ve korunması sağlanacaktır.
  - *Mekânsal planların yapımında ve uygulanmasında dirençliliğin sağlanmasına yönelik önlem ve kriterler belirlenerek yerleşme ve yapılaşma koşullarına ilişkin mevzuat yeniden düzenlenecektir. (851.1.)*
  - *Teknik ve sosyal altyapı alan standartları; yerleşimlerin coğrafi, demografik, kültürel ve sosyal özellikleri ve ihtiyaçları ile kapsayıcılık ilkesi çerçevesinde yerel yönetimlerle iş birliği içerisinde geliştirilecektir. (851.6)*
- (852) Mekânsal planlama sistemi, merkezi ve yerel kuruluşlar arası iş birliği ile vatandaş katılımı artırılarak ve izleme ve denetleme süreçleri etkinleştirilerek geliştirilecektir.
  - *Planlama sürecinde vatandaş odaklı etkili katılım mekanizmaları oluşturulacak, izleme ve denetleme süreçleri geliştirilecek ve mevzuat bu kapsamda güncellenecektir. (852.1)*
  - *İmar uygulamalarında vatandaş katılımı ile şeffaflık ve hakkaniyet ilkelerini esas alan yeni imar uygulama yöntemleri geliştirilecektir. (852.2)*
- (853) Şehirlerde topografyaya, tarihi ve kültürel birikimlere uyumlu ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan mimari yapılaşma saplanacak, mahalle kültürü ve kent bilinci ile aidiyet geliştirilecektir.
  - *Her şehrin özgün karakterini, medeniyet birikimini gözeterek insan odaklı, akıllı, yeşil, güvenli, iklim dirençli ve kimlikli şehir öğelerinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır. (853.2)*
- (855) Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen şehirler tarihi, sosyal ve kültürel dokuları gözetilerek iklim dostu, afete dirençli ve yaşam kalitesini yükselten bir şehircilik anlayışı ile yeniden inşa edilecektir.
- (860) Dijital dönüşüm çerçevesinde kentsel hizmetlere yönelik bilgi sistemlerine ilişkin kapasite ve kabiliyetler geliştirecektir.
  - *Kent sorunlarına yönelik yaygınlaştırılabilir yenilikçi çözümlerin geliştirilmesi için kentsel hizmetlerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı artırılacak, özellikle afete dirençli şehirleşmenin sağlanmasına yönelik mekânsal analiz altyapısı güçlendirilerek Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi geliştirilecektir. (860.2)*

Konut: Sürdürülebilir kentsel çevre için konut planlaması ve yönetiminin bütüncül olarak ele alınması ve veriye dayalı etkin işleyen konut piyasasında barınma hakkı çerçevesinde başta dar gelirli olmak üzere herkesin ekonomik olarak karşılanabilir, enerji verimli, dirençli, güvenli ve sağlıklı konutlara erişiminin sağlanması temel amaçtır.

- (862) Arz ve talep dengesi gözetilerek herkesin güvenli, dirençli, ekonomik olarak karşılanabilir konutlara erişimi arttırılacaktır.
  - *Özellikle kentlerdeki barınma sorununa sağlıklı çözümler üretilebilmesi için dar gelirli, kadınlara, engellilere ve gençlere yönelik toplu konut uygulamaları yürütülecektir. (862.1.)*
  - *Özellikle kentlerde barınma sorununa sağlıklı çözümler üretilebilmesi için dar gelirli, kadınlara, engellilere ve gençlere yönelik toplu konut uygulamaları yürütülecektir. (862.2)*

Çevrenin Korunması: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) doğrultusunda iklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençli ve düşük karbonlu bir ekonomiye geçişin sağlanması, sosyal adalet anlayışıyla çevre ile doğal kaynakların korunması ve yönetilmesi, toplumun çevreye karşı duyarlılığı ve bilincinin artırılması temel amaçtır.

- (868) İklim değişikliğiyle mücadelede kapasite ve toplumsal bilincin artırılması sağlanacaktır.

Kentsel Altyapı: Kentsel altyapıda; sağlıklı ve güvenilir içme ve kullanma suyuna erişimin sağlandığı, atıksu ile katı atıkların insan ve çevre sağlığına etkilerinin en aza indirildiği, kentiçi ulaşım ise maliyet etkin, temiz ve enerji verimli, tüm bireyler için kolay erişilebilir, modlar arası güçlü bağlantının sağlandığı sürdürülebilir sistemlerin oluşturulması temel amaçtır.

- (886) Kentiçi ulaşım sistemlerinin afetlere karşı dirençli olması sağlanacaktır.
  - *Afet ve acil durumlarda kullanılacak tahliye koridoru niteliğindeki güzergâhların yeniden ele alınarak kent içi ulaşım sistemlerinin beklenmedik hizmet kesintilerine sebep olacak afet risklerine karşı dirençli hale getirilmesi sağlanacaktır (886.1)*

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

NİTELİKLİ İNSAN, GÜÇLÜ AİLE, SAĞLIKLI TOPLUM (3.3.)

3.3.4 Aile

- (724) Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
  - *Psikososyal destek sunan personelin hizmet içi eğitimlerle niteliği artırılacaktır. (724.1)*
  - *Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin karşılaştığı sorunlara yönelik araştırmalar yapılarak hizmet modelleri çeşitlendirilecektir. (724.3)*

3.3.9 Sosyal Hizmetler Sosyal Yardımlar Yoksullukla Mücadele

- (774) Sosyal yardım ve hizmetler altyapısı, afetler gibi olağanüstü durumlara hazırlıklı olma doğrultusunda güçlendirilecek ve kurumlar arası koordinasyon artırılacaktır.
  - *Öncelikle yoksullar, kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar olmak üzere nüfusun tümünün afetler ile ekonomik, sosyal ve çevre sorunları gibi durumlar için dirençleri artırılacaktır. (774-1)*

3.3.6 Çocuk

- (733) Yoksulluğun nesiller arası aktarımını azaltmak ve fırsat eşitliğini artırmak üzere çocukların bireysel ihtiyaçlarına yönelik uygulamalar hayata geçirilecektir.
  - *Kırsal bölgelerdekilerin yanı sıra afetler nedeniyle barınma sorunu yasayan çocuklar için eğitim, kültür, spor faaliyetleri ile koruyucu ve önleyici hizmetlere erişimi artırmaya ve fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılacaktır. (12. KP – 733-4)*
- (744) Afet durumlarında çocukların maruz kalacağı olumsuzlukların giderilmesine ve haklarının korunmasına yönelik projelerle afet öncesi bilinçlendirme ve afetlere hazırlıklı olma çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.

3.3.8 Engelli Hizmetleri

- (763) Fiziksel çevre şartları, ulaşım hizmetleri, internet siteleri, mobil uygulamalar, basılı dijital ve görsel medya yayınları ile kamusal hizmetler engellilerin erişilebilirliğine uygun hale getirilecektir.
- (764) ulusal engelliler veri tabanında ulusal bakım ihtiyaçları ve uluslararası standartlarla uyumlu, güncel, kapsamlı ve kaliteli engellilik göstergelerinin üretilmesi için çalışmalar yapılacaktır

3.3.13 Nüfus Yaşlanma

- (806) Yaşlı dostu, erişilebilir ve güvenli konutların/kentlerin tasarlanması ve oluşturulması sağlanacaktır.
  - *Yaşlı dostu ve erişilebilir konut tanımına ilişkin standartlar belirlenecek ve konut ta- sarımları bu standartlara uygun yapılacaktır. (806.1)*
  - *Mevcut konut stoku yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına uygun hale getirilecektir. (806.2.)*
  - *Yaşlı dostu ve erişilebilir kentler tasarlanacaktır (806.3)*
- (813) Afet ve acil durumlarda yaşlıların korunmasına yönelik tedbirler alınacaktır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

EK 3

TÜRKİYE RİSK AZALTMA PLANINDA KIRILGAN GRUPLAR PERSPEKTİFİNDEN AFET RİSKLERİNİN AZALTILMASINA YÖNELİK DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HEDEF VE TEDBİRLER

Stratejik Öncelik A. Afet Risklerini Anlamak

Stratejik Amaç 1. Yerel ve Ulusal Düzeyde Afet Tehlike ve Risklerin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi

Hedef 1: Afet Tehlike ve Risk Analizlerinin Yapılması

A.1.1.2. Afet risk analizlerinin yapılmasına ilişkin özel standartların oluşturulması (AFAD, Tüm Kamu Kurumları)

A.1.1.3. Afet risk değerlendirmelerinin yapılması (AFAD, Tüm Kamu Kurumları)

Hedef 2: Afet tehlike ve risklerinin mekânsal planlama aşamasında dikkate alınması ve uygulamaların güçlendirilmesi

A.1.2.1. Afet risklerinin azaltılmasına yönelik plan esaslarının belirlenmesi (ÇŞİDB, AFAD, KTB Yerel Yönetimler)

A.1.2.3. Afet tehlike ve risklerinin plan aşamasında dikkate alınması ve bunların plan notlarına yansıtılmasına yönelik bağlayıcı düzenleme yapılması (ÇŞİDB, AFAD, KTB Yerel Yönetimler)

Stratejik Amaç 2. Afet Risk Azaltma Politikaları ile Sürdürülebilir Kalkınma Politikalarının Bütünleştirilmesi

Hedef 1: Afet riskinin azaltılmasına yönelik yatırımların sürdürülebilir kalkınma amaçlarını kapsayacak şekilde değerlendirilmesi

A.2.1.2. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için temel hizmetlerin devamlılığının temini ve kapasite artırımı (HBM, Tüm Kamu idareleri)

Stratejik Amaç 3. Afet Risklerine İlişkin Toplumsal Direncin Artırılması

Hedef 1: Afet risk azaltmaya ilişkin toplumun farkındalığının artırılması

A.3.1.1. Afet risk azaltma konusun- da farkındalığın artırılmasına yönelik eğitim ve faaliyetlerin yaygınlaştırılması (AFAD, Tüm Kamu Kurumları)

A.3.1.2. Özel gereksinimli grupların afet risklerinin azaltılması konusunda farkındalıklarının geliştirilmesi (AFAD, ASHB, MEB, SB)

A.3.1.4. Afet risklerinin azaltılmasına yönelik konuların eğitim müfredatına dahil edilmesi (MEB, AFAD)

A.3.1.5. Yazılı ve görsel medyanın afet yönetiminde yayın etiği konusunda farkındalığının artırılması (AFAD, CİB, AA, TRT)

Stratejik Öncelik B. Afet Risklerinin Yönetilmesi için Afet Risk Yönetişiminin Güçlendirmek

Stratejik Amaç 1. Afet Türlerine İlişkin Verilerin Toplanması ve Güncelliğinin Sağlanması

Hedef 1: Afet veri tabanının oluşturulması

B.1.1.1. Afet türlerine göre veri toplama, arşivleme, analiz, sunum ve paylaşım standartlarının belirlenmesi (AFAD, Tüm Kamu Kurumları)**B.1.1.2.** Afet ve acil durumlara ilgili bilgi, yönetim ve karar destek sistemlerinin (AYDES, ARAS vb.) ve veri tabanlarının geliştirilmesi ile güncelliğinin, doğruluğunun, tutarlılığının ve tamliğinin sağlanması (AFAD, Tüm Kamu Kurumları)

Stratejik Amaç 2. Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Erken Uyarı Sistemlerinin Geliştirilerek Yaygınlaştırılması

Hedef 1: İşlevsel bir alt yapı ile desteklenmiş, anlaşılır ve kullanışlı erken uyarı sistemleri oluşturulması

B.2.1.1. Erken uyarı verilerinin paylaşım esaslarının belirlenmesi (AFAD, STB, ÇŞİDB, ETKB, İB, TOB, SB, UAB Yerel Yönetimler)

B.2.1.2. Afet risklerinin azaltılmasına yönelik erken uyarı, ikaz ve alarm sistemlerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması (AFAD, STB, ÇŞİDB, ETKB, İB, TOB, SB, UAB Yerel Yönetimler)

Stratejik Amaç 4. Sığınma gerektirecek risklere karşı sığınak yapımı gerekliliğinin benimsenmesi

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Hedef 1: Tehlikelere karşı halkın korunması için yerleşim merkezlerinde sığınak yapımı

B.4.1.2 Sığınak mevzuatının hazırlanması (**ÇŞİDB**, Tüm kamu idareleri)

B.4.1.3 Genel, özel ve konutlarda sığınak yapımının gerçekleştirilmesi ve takibi (**ÇŞİDB**, AFAD, Yerel Yönetimler)

Stratejik Amaç 5. Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Yasal, Yönetimsel Yapı ve Mekanizmaların Güçlendirilmesi

Hedef 1: Afet risklerinin azaltılmasına ilişkin mevzuatta düzenleme yapılması

B.5.1.2. Afet risklerinin azaltılmasına ilişkin uygulama esaslarını içeren ikincil mevzuatın geliştirilmesi (AFAD, ÇŞİDB, ETKB, İB, TOB, SB, UAB, Yerel Yönetimler)

Stratejik Amaç 6. Kurumsal Kapasitenin Afet Risklerini Daha Etkin Yönetebilecek Şekilde Yapılandırılması

Hedef 1: Kurumsal yapıların afet risklerini azaltmaya yönelik olarak geliştirilmesi ve koordinasyonun sağlanması

B.6.1.1. Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin stratejik planların- da afet risk azaltma stratejilerine yer verilmesi

B.6.1.2. Sektörel planlarda afet risk azaltma konusuna yer verilmesi

Stratejik Öncelik C. Afetlere Karşı Direnç Geliştirmek İçin Risk Azaltma Faaliyetlerine Yatırım Yapmak

Stratejik Amaç 2. Afet Risklerinin Azaltılmasına Yönelik Yatırımların Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi

Hedef 1: Yapıların afetlere dirençli, doğal, tarihi ve kültürel çevreye uyumlu tasarlanması

C.2.1.1. Yapıların afetlere dirençli ve çevreye duyarlı biçimde tasarlanmasına yönelik geliştirilmesi (**ÇŞİDB**, İB, Yerel Yönetimler)

Stratejik Amaç 4. Güvenli Yerleşim Alanlarının ve Afete Dirençli Yapılaşmanın Sağlanması

Hedef 1: Planlama, çevre ve şehircilik çalışmalarında afet risklerinin azaltılmasına yönelik düzenlemelerin yapılması

C.4.1.1. Önem derecesi ve öncelik sırasına göre bütün kritik yapıların afete dayanıklı hale getirilmesi ve güçlendirilmesi (**ÇŞİDB**, AFAD, Yerel Yönetimler)

Stratejik Öncelik D. Etkili Müdahale için Afete Hazırlığı Geliştirme ve İyileştirme, Rehabilitasyon ve Yeniden İnşaat 'Öncekinden Daha İyisini Kurmak'

Stratejik Amaç 2. Afet Risk Azaltmanın Afet Sonrası İyileştirme ve Rehabilitasyon Süreçlerine Dahil Edilmesi

Hedef 1: İyileştirme sürecinde yeniden inşa faaliyetlerinde risk azaltmaya yönelik teknolojik alt yapının geliştirilerek sürdürülebilirliğinin sağlanması

D.2.1.1. Sosyal ve kültürel gereksinimlerin belirlenmesi (**ASHB**, UAB, KTB, AFAD)

D.2.1.4. Yeniden inşa faaliyetlerinde afet risk azaltma çalışmalarına esas olmak üzere insan ve bina envanterinin hazırlanması (**ÇŞİDB**, Yerel Yönetimler, AFAD)

Stratejik Amaç 3. Afet Risklerinin Ortaya Konulması ve Gerekli Önlemlerin Alınması Amacıyla Etkili İzleme, Değerlendirme ve Denetim Sistemlerinin Oluşturulması

Hedef 1: Kurumlarda afet risklerinin azaltma çalışmalarının raporlanması

D.3.1.2. Afet risk azaltma planlarının hazırlanması, izlenmesi, değerlendirilmesi ve kamuoyuna sunulmasına yönelik mekanizmaların oluşturulması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

EK 4

TÜRKİYE AFET MÜDAHALE PLANINDA(TAMP) KIRILGAN GRUPLAR PERSPEKTİFİNDEN AFET RİSKLERİNİN AZALTILMASINA YÖNELİK DİKKAT EDİLMESİ FAALİYETLER

Güvenlik ve Trafik (İB, AB, UAB, KTB, MSB (GB), MİT)

- Afet ve acil durum bölgesinde asayiş, can ve mal güvenliğini sağlamak, kamu düzenini bozabilecek, hizmetin yapılmasını ve sürdürülmesini engelleyebilecek faaliyetlere mâni olmak
- Afet ve acil durum bölgesinde çalışanların ve geçici barınma alanlarının güvenliğini sağlamak.
- Afet bölgesindeki halka, trafik ve devriye ekipleriyle tahliye duyurusunun yapılmasına destek vermek ve
- Afetzedeleri afet ve acil durum toplanma alanlarına yönlendirmek

Arama ve Kurtarma (AFAD, ETKB, İB, UAB, STB, ÇŞİDB, TOB, TB, SB, MSB, SSB, TÜBİTAK)

- Afetzedeler için arama ve kurtarma çalışmalarının yürütülmesini sağlamak
- Müdahale ekiplerini ve ekipmanlarını hazır tutmak

Sağlık (SB, MSB (ASHGM), ÇŞİDB, TOB, İB, YÖK, Yerel Yönetimler, Türk Kızılay)

- Seyyar hastaneleri hazır bulundurmak ve afet sonrası gerekebilecek acil durum ekipmanları ile donatmak.
- Afet bölgesine yeterli personel ile araç, gereç ve malzemeyi göndermek, sev ve idare etmek.
- Hasta ve yaralıların tahliyesi ve tedavisini yapmak.
- Afetlerde vefat eden ve yaralanan vatandaşların takip ve kontrol edilmesi amacı ile vatandaşlarımıza bileklik takılmasını ilgili kurumlara koordine etmek.
- Salgın hastalıklar açısından çevresel ve suya bağlı risk faktörlerinin önlenmesi hususunda ilgili kurumların koordinasyonunu sağlamak.
- Çevre ve su sanitasyonu bakımından risk oluşturacak faktörlerle ilgili tüm tedbirlerin alınmasını sağlamak

Tahliye ve Yerleştirme (İB, ASHB, ÇŞİDB, TOB, KTB, MEB, GSB, MSB, DİB, Yerel Yönetimler)

- Afet bölgesindeki halka tahliye yapılacağına duyurulmasını sağlamak
- Tahliye edilenlerin afet bölgesinden güvenli bölgelere taşınarak yerleştirilmesini sağlamak.

Barınma (AFAD, MSB, ÇŞİDB, İB, GSB, ASHB, MEB, TOKİ, Türk Kızılay)

- Afet bölgesine giden personelin ve afetzedelerin acil barınmaları, temizlik, sağlık ve sosyal ihtiyaçları için gerekli tesislerin hazırlanmasını sağlamak.

Beslenme (Türk Kızılay, ÇŞİDB, SB, TOB, MEB, GSB, KTB, MSB (GB), İB, ASHB, Yerel Yönetimler)

- Afet bölgesine giden personelin ve afetzedelerin beslenme hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonunu sağlamak
- Afet bölgesine yiyecek, içecek, su teminini sağlamak.
- Gıda dağıtım standartlarını belirlemek.

Psikososyal Destek (ASHB, DİB, GSB, ÇŞİDB, İB, ÇŞGB, KTB, MEB, SB, Yerel Yönetimler, Türk Kızılay)

- Afet/acil durumlardan etkilenenlerin acil ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu ihtiyaçların ilgili çalışma gruplarına/kaynaklara bildirilmesini sağlamak.
- Afet/acil durumlardan etkilenenlere ve incinebilir gruplara özel uzmanlaşmış psikososyal müdahale çalışmaları yapmak.
- Afet/acil durumdan etkilenenlerin gündelik hayata uyum sürecini kolaylaştırmak için sosyal iyileştirme etkinliklerinin yapılmasını sağlamak
- Afet/acil durumlardan etkilenenlerin ihtiyacı olması halinde ilgili sosyal hizmet model/uygulamalarından faydalanmasını sağlamak.

Kimliklendirme ve Defin (ÇŞİDB, DİB, İB, AB, SB, DİB)

- Vefat edenlerin kimliklerini tespit etmek ve gereken hallerde, DNA, foto film, parmak izi vb. yöntemlerle kimlik tespiti yapmak.
- Defin işlemleri için cenaze nakil araçları, seyyar ölü yıkama aracı, kefen, tabut, ceset torbası, insan gücü vb. ihtiyaçların tedariki ile ilgili planlamaları ve gerekli dini hazırlıkları yapmak.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- *Defin işlemleri için cenaze nakil araçları, seyyar ölü yıkama aracı, kefen, tabut, ceset torbası, insan gücü vb. ihtiyaçların tedariki ile ilgili planlamaları ve gerekli dini hazırlıkları yapmak.*

Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme (AFAD, Tüm Kamu Kurumları)

- *Afet bölgesine ilişkin tüm veriye erişim sağlayarak her türlü bilginin toplanmasını sağlamak*
- *Tüm raporlama prosedürleri için hazır formatlar sağlamak.*
- *Çalışmalara ilişkin raporlar hazırlamak.*

İletişim (CİB VE İB (AFAD), TRT, AA, Türk Kızılay, BTK, İlgili Bakanlıkların Basın Müşavirlikleri)

- *Afet ve acil durumlarda medya iletişimi hizmetlerinin usul ve esaslarını belirlemek,*
- *Afet ve acil durumlarla ilgili olarak kamuoyuna doğru, etkin, hızlı ve koordineli bilgi akışını sağlamak*
- *Halkın güvenliği için alınması gereken tedbirleri kamuoyu ile paylaşmak*

Aynı Bağış, Depo Yönetimi ve Dağıtım (ASHB, İB, GSB, TOB, TB, ÇŞİDB, MEB, SB, DB, EGM, JGK, Türk Kızılay, Yerel Yönetimler)

- *Dağıtım kriterlerini belirlemek.*
- *Yardım dağıtım çalışmalarını yürütmek*

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

EK 5

ULUSAL ÇERÇEVE ÇALIŞMA ALANLARI, PAYDAŞ ROLLERİ ve KIRILGAN GRUPLAR PERSPEKTİFİNDEN ÖNEMLİ KONULAR

Afet Öncesi Dönem

Afet Risklerini Anlamak (TARAP Stratejik Öncelik A)

Çalışma Konusu	Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Konular
Tehlike ve Risk Analizleri ve Risklerin Dikkate alınması	<ul style="list-style-type: none"> - Ulusal ve yerel afet tehlike ve risklerinin tespit edilmesi, değerlendirilmesi - Kurum faaliyet planlarında afet risklerine yönelik azaltma stratejilerinin oluşturulması - Temel hizmetlerin sürekliliğinin sağlanması - Risk azaltma planlarının mekânsal planlama dahil tüm planlara entegre edilmesi afet risklerinin dikkate alınması	AFAD, Tüm Kamu Kurumları	<ul style="list-style-type: none"> • Temel haklara yönelik hizmetlerin devamlılığı için gerekli afet risk planlarının yapılması • Risk analizlerinde kırılgan gruplara yönelik özel zarar görebilirlik ve kapasite kriterlerinin oluşturulması • Risk planlarında kırılgan gruplara özel risk analizlerinin yapılması • Risk analizlerinde hedef bölgede yaşayan kırılgan grupların alışkanlıkları, kültürel kodları, bölgesel ihtiyaçları vb. dikkate alınması • Kırılgan gruplara verilen temel haklara yönelik hizmet kapasitelerinin tespiti • Katılım mekanizmalarının oluşturulması • Kırılgan grupların katılımı ve risk analizlerinin kırılgan gruplar hassasiyeti ile oluşturulması konusunda personelin eğitilmesi • Risk azaltma analizlerinde kırılgan grupların katılımlarının sağlanması • Kentlerin risk analizleri için oluşturulan afet senaryolarında kırılgan grupların özel ihtiyaç ve kapasitelerinin senaryolara yansıtılması • Mekânsal planlamalara kırılgan gruplara yönelik özel ihtiyaç ve risklerin dahil edilmesi
Toplumsal Farkındalık ve Afet Bilincinin Geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> - Afet riskleri ve afete etkin müdahale için toplumsal farkındalığın artırılması (özel gereksinimli gruplar ve eğitim sistemine entegrasyon ayrıca belirtilmiştir.)	AFAD, MEB, ASHB, Türk Kızılay, Yerel Yönetimler	<ul style="list-style-type: none"> • Kırılgan gruplar özelinde afet riskleri için özelleşmiş bilgilendirme ve farkındalık içeriklerinin oluşturulması • Eğitim müfredatlarına yaş gruplarına uygun afet ve afet risk azaltmaya yönelik içeriklerin entegre edilmesi • Yerel düzeyde kırılgan gruplara bölgesel farklılıkları ve riskleri yansıtan afet bilinci ve hazırlık eğitimleri verilmesi • Afet bilincine yönelik eğitimler ve planlanan tatbikatlarda kırılgan grupların katılımına imkân sağlayacak tedbirlerin alınması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afet Risk Yönetişimini Güçlendirmek (TARAP Stratejik Öncelik B)

Çalışma Konusu	Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Konular
Veri Toplama ve Güncelliğinin Sağlanması	<ul style="list-style-type: none"> - Veri toplama ve paylaşım standartlarını belirlenmesi - Veri tabanlarının güncel, doğru, tutarlı hale getirilmesi	AFAD, Tüm Kamu Kurumları	<ul style="list-style-type: none"> • Kırılgan gruplara yönelik veri toplama sınıflandırılmasının ve güvenlik kriterlerinin oluşturulması • Veri tabanlarında kırılgan gruplara özel sınıflandırılmış verilerin tutulması • Veri paylaşımı için şeffaflık ve hesap verebilirlik kriterlerinin oluşturulması • Kırılgan grupların hizmetlere erişimini kolaylaştıracak, esnek veri paylaşımının, güvenlik riski oluşturmayacak şekilde hassas bir dengede oluşturulması • Verilerin sürekli güncellenmesi ve takibi
Risk Azaltma Mevzuatların Güncellenmesi	<ul style="list-style-type: none"> - Afet risk azaltma mevzuatlarının geliştirilmesi - İkincil Mevzuatların oluşturulması	AFAD, Tüm Kamu Kurumları	<ul style="list-style-type: none"> • Kırılgan grupların hassasiyetlerinin mevzuata yansıtılmasının sağlanması
Erken Uyarı Sistemleri	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Afet risklerinin azaltılmasına yönelik erken uyarı, ikaz ve alarm sistemlerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması</i> - <i>Haber Alma ve Yayma Yönetmeliği hazırlanması</i> - <i>Ulusal Bütünleşik Erken Uyarı ile ilgili düzenlemelerin yapılması</i>	AFAD, Tüm Kamu Kurumları	<ul style="list-style-type: none"> • İlgili yönetmelik ve sistemlerde kırılgan grupların ihtiyaçlarına yönelik strateji ve faaliyetlerin tanımlanması • Erken uyarı, haber alma ve yayma sistemlerinin kırılgan grupların erişimine uygun geliştirilmesi
Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi ve İşbirliklerinin Geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> - Kurumsal yapıların afet risk azaltmaya yönelik geliştirilmesi, hizmet sürekliliği için tedbirlerin alınması - İnsan kaynağı kapasitesinin afet risk azaltma planları ve müdahaleleri doğrultusunda geliştirilmesi - Afet yönetiminde çalışan insan kaynaklarının kırılgan gruplar konusunda kapasitesinin güçlendirilmesi - Kurumlar arası iş birliği ve koordinasyonunun geliştirilmesi	Tüm Kamu Kurumları	<ul style="list-style-type: none"> • Afet alanında çalışan tüm personel için afetin farklı aşamalarında tüm kırılgan gruplarla çalışma konusunda davranış kod ve kurallarının oluşturulması • Kamu personeli afetin farklı aşamalarında kırılgan grupların değişen ihtiyaç ve kapasiteleri konusunda farkındalık kazandırılması • Kendi alanlarında yetkin personel ve gönüllülerin gerçekleştirecek faaliyet alanına göre gerekli ve yeterli düzeyde eğitim, makine ekipmanlarının hazır ve yeterli olması • Kamu tarafından düzenlenen tatbikatlara STK'ların da katılımının sağlanması, iş birliğinin geliştirilmesi • Kırılgan gruplara mensup personelin istihdam edilmesi. • Kırılgan gruplara mensup gönüllü ağlarının oluşturulması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

			<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların özel ihtiyaçları, sorunları ve kapasitelerine yönelik bilgi ve farkındalık geliştirilmesi Uygulamalarda kırılgan grupların özel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması Kendi alanlarında yetkin personel ve gönüllülerin ve gerekli makine ekipmanların hazır bulundurulması
İzleme Değerlendirme Sistemlerinin Kurulması	- Afet risk azaltma çalışmalarında etkili izleme, değerlendirme sistemlerinin oluşturulması	AFAD, ASHB, Tüm kamu kurumları	<ul style="list-style-type: none"> Afet yönetim döngesi genelinde ve kurum içinde kırılgan grupların farklı ihtiyaç ve kapasitelerini göz önünde bulunduran izleme ve değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi ve sisteminin kurulması Kırılgan grupların tüm süreçlere geri bildirim verebilmesi için gerekli mekanizmaların kurulması Kırılgan gruplar özelinde kurumlar arası izleme ve değerlendirmelerin yapılması

Risk Azaltma Faaliyetlerine Yatırım Yapmak (TARAP Stratejik Öncelik C)

Çalışma Konusu	Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Konular
Şehirleşme ve Mekânsal Planlama Kentsel Altyapı Güvenli Yerleşim Alanları (Konut, Kentsel Dönüşüm)	<ul style="list-style-type: none"> Afete dirençli şehirleşmenin sağlanması Yapıların afetlere dirençli ve çevreye duyarlı tasarlanması Güvenli yerleşim alanlarının ve afetlere dirençli yapılaşmanın sağlanması Acil durum ve toplanma alanı, geçici barınma ve sığınak hazırlıkları Kent içi ulaşım sistemlerinin afete dirençli hale getirilmesi Özellikle tahliye koridoru özelliğindeki güzergahlarda ulaşım sürekliliğinin sağlanması Tüm kritik yapıların afete dirençli hale getirilmesi	ÇŞİDB, AFAD, Yerel Yönetimler, İB, ASHB, MEB	<ul style="list-style-type: none"> Kadın, çocuk, engelli, yaşlı dostu kentler yaklaşımının benimsenmesi ve mekânsal planlamaların bu perspektiften yapılması Kent planlamalarına kırılgan grupların katılımının sağlanması için katılım mekanizmaları oluşturulması Kırılgan grupların için acil durum, toplanma alanları ve sığınıklarla ilgili bilgiye erişiminin planlanması Kırılgan grupların kentte güvenli seyahati için gerekli düzenlemelerin yapılması Mikro bölgeleme çalışmaları yapılması. Belediyeler, yerel örgütleri, kırılgan grupları temsil eden STK'lar ve toplulukların sürece dahil edilerek yerel planlamaların yapılması Kırılgan grupların temel hizmetlere erişiminin sürekliliğinin gözetilmesi. Servislerin devamlılığı açısından hastane, sağlık ocakları gibi kamusal alanların doğru yerlere ve dirençli bir biçimde kurulması sağlanması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afet Müdahale Dönemi

Afet Müdahale (TAMP Sektörel Yaklaşım)

Çalışma Konusu	Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Konular
Güvenlik ve Trafik	<ul style="list-style-type: none"> - Asayiş, can ve mal güvenliğinin sağlanması - Çalışanların ve geçici barınma alanlarının güvenliğini sağlamak. - Afet bölgesindeki halka, trafik ve devriye ekipleriyle tahliye duyurusunun yapılması - Afetzedeleri afet ve acil durum toplanma alanlarına yönlendirilmesi	İB, AdB, UAB, KTB, MSB (GB), MİT	<ul style="list-style-type: none"> • Kırılgan grupların tüm müdahale süreçlerinde korunması ve güvenliklerinin sağlanması • Kırılgan grupların her türlü istismar ve şiddet risklerinde emniyet güçlerine ve adalete erişimlerini sağlanması • Afet öncesi koruma tedbiri bulunan kırılgan bireylere karşı özel tedbirler geliştirilmesi • Kırılgan gruplara erişimin sağlanması ve tahliye duyurularının yapılması • Kaybolan resmî belgeleri nedeniyle hizmetlere, medeni ve siyasi haklara erişimindeki sorunlar için gerekli tedbirlerin alınması • Cinsiyete dayalı şiddeti önleme başta olmak üzere hukuki destek ve güvenlikle ilgili olarak cinsiyet duyarlı politika ve programların geliştirilmesi
Arama ve Kurtarma	<ul style="list-style-type: none"> - Afetzedeler için arama ve kurtarma çalışmalarının yürütülmesini - Müdahale ekiplerini ve ekipmanlarını hazır bulundurulması	AFAD, ETKB, İB, UAB, STB, ÇŞİDB, TOB, SB, MSB, SSB, TÜBİTAK	<ul style="list-style-type: none"> • Kırılgan grupların özel ihtiyaçlarına yönelik özelleştirilmiş arama kurtarma tedbirlerinin belirlenmesi ve uygulanması • Ekiplerin kültürel kodlar doğrultusunda bilgilendirilmesi, davranış kuralları, insan onuruna saygı, güvenlik, gizlilik gibi konularda öncesinde eğitim ve farkındalık çalışmaları ile yetkinliklerinin artması • Arama kurtarma personelinin temel haklar ve kırılgan gruplar konusunda yetkinliklerinin sağlanması • Kurtarma operasyonlarının iletişimde temel hakların gözetilmesi • Arama kurtarma faaliyetleri sırasında kişisel hakların korunması ve basınla ilişkiler konusunda standartların ve prosedürlerin belirlenmesi ve personelin bu konuda eğitilmesi • Akreditasyon süreçlerinde kırılgan grupların özel ihtiyaç, kapasite ve haklarını dikkate alan özellikle kırılgan gruplarla çalışan ekiplerin önceliklendirilmelidir. • Kırılgan gruplarla iletişimde kadın istihdamının artması • Arama kurtarma ekiplerinin yetkin ve uygun malzeme ile donatılmış olması
Sağlık	<ul style="list-style-type: none"> - Hasta ve yaralıların tahliyesi ve tedavisi - Salgın hastalıklar açısından çevresel ve suya bağlı risk faktörlerinin önlenmesi	SB, MSB (ASHGM), ÇŞİDB, TOB, İB, YÖK,	<ul style="list-style-type: none"> • Sağlık hizmetlerinin kesintiye uğramadan devam etmesi için gerekli tedbirlerin alınması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

	<ul style="list-style-type: none"> - Çevre ve su sanitasyonu bakımından risk oluşturacak faktörlerle ilgili tüm tedbirlerin alınması	Yerel Yönetimler, Türk Kızılay	<ul style="list-style-type: none"> • Kadınlara özel sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak cinsiyet duyarlı acil sağlık hizmetleri sağlanması • Kırılgan grupların haysiyet, mahremiyet, gizlilik, güvenlik ve bilgilendirilme hakkını garanti altına alacak bir sağlık hizmeti sunulması • Kırılgan grupların sağlığa erişiminin kolaylaştırılması için gerekli tedbirlerin alınması • Personelin yetkin ve temel haklar konusunda yeterli bilgiye sahip olması • Kırılgan gruplar özelinde çevre su sanitasyon riskleri doğrultusunda özel tedbirlerin alınması • Kırılgan grupların, salgın hastalıklara yönelik önleyici bilgilendirmeler dahil tüm sağlık hizmetleriyle ilgili bilgilere erişiminin sağlanması için ek tedbirlerin alınması • Çevre sağlığı ile ilgili gerekli tedbirler alınması • Yaş ve cinsiyete dayalı veri tutularak kadınların sağlık hizmetlerine erişim düzeyinin değerlendirilmesi • Sağlık personelinin de korunması ve psikososyal destek mekanizmalarının oluşturulması
Tahliye ve Yerleştirme	<ul style="list-style-type: none"> - Afet bölgesindeki halka tahliye yapılacağına duyurulması - Tahliye edilenlerin afet bölgesinden güvenli bölgelere taşınarak yerleştirilmesi	İB , ASHB, ÇŞİDB, TOB, KTB, MEB, GSB, MSB, DİB, Yerel Yönetimler	<ul style="list-style-type: none"> • Kırılgan grupların tahliye sırasında özel hassasiyetlerinin belirlenmesi ve gözütülmesi • Tahliye edilecek bölgelerde kırılgan grupların temel hizmetlere erişiminin sağlanması • Tahliyeler planlanırken kırılgan grupların güvende hissetmemelerini sağlayacak sosyal ağların, aile, komşu, arkadaş ilişkilerinin yeniden tahsisine özen gösterilmesi • Tahliye edilecek bölgelerde kırılgan grupların koruma ve güvenlik risklerinin oluşmaması için gerekli tedbirlerin alınması • Kırılgan grupların, tahliye süreci, güvenlik bilgileri ve yardım hizmetleri hakkında açık ve anlaşılır bilgiye erişiminin sağlanması • Zorunlu tahliye durumunda riskler açık ve şeffaf bir dil ile kırılgan grupların özel ihtiyaçları da düşünülerek tahliye öncesinde anlatılması • Koruma riskine neden olmaması için gerekli tedbirlerin alınması
Aynı Bağış, Depo Yönetimi ve Dağıtım	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Dağıtım kriterlerinin belirlenmesi ve yardım çalışmalarını yürütülmesi</i>	ASHB , İB, GSB, TOB, TB, ÇŞİDB, MEB, SB, DB, EGM, JGK, Türk Kızılay, Yerel Yönetimler	<ul style="list-style-type: none"> • Afetlerden etkilenen kırılgan grupların ihtiyaçları ile ilgili ve uygun yardım almalarının sağlanması • Yardım dağıtımlarının insan onuruna uygun şekilde planlanması ve yapılması • Kırılgan grupların, ihtiyaç duydukları insani yardıma doğru zamanda erişmelerinin sağlanması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

		<ul style="list-style-type: none"> • Dağıtılacak yardımların ihtiyaca uygun yapılabilmesi için katılım ve geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması • Dağıtımlarda kırılgan grupların önceliklendirilmesi ancak etnik köken, din veya inanç gibi faktörlere dayalı ayrımcılık yapılmaması için gerekli önlemler alınması. • Yardım dağıtacak personel kırılgan gruplar bakış açısına sahip, yetkin ve temel haklar konusunda bilgi sahip olmasının sağlanması. • Kırılgan grupların kısa ya da uzun vadede sağlanan insani yardımdan olumsuz etkilenmemeleri için katılımcı planlama süreçlerinin oluşturulması • Dağıtım sürecinde, yardım alanların fiziksel güvenliğinin sağlanması ve her türlü kötü muameleye karşı kırılgan grupları korumak için uygun güvenlik önlemlerinin alınması • Yardım alıcılarının mahremiyeti ve kişisel gizlilik haklarının korunması. Kişisel bilgilerin toplanması, saklanması ve kullanılması için uygun güvenlik önlemlerinin alınması • Yardımların dağıtımı afet sırası ve sonrasındaki iyileştirme süreçleri için ayrı ayrı planlanması, değişen ihtiyaçlar konusunda farkındalık oluşturulması
--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afet Sonrası Dönem

Afet Ön iyileştirme (TAMP Sektörel Yaklaşım)

Çalışma Konusu	Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Kırılgan Gruplar Perspektifinden Önemli Konular
Barınma	- Acil barınma, temizlik, sağlık ve sosyal ihtiyaçları için gerekli tesislerin hazırlanması	AFAD, MSB, ÇŞİDB, İB, GSB, ASHB, MEB, TOKİ, Türk Kızılay	<ul style="list-style-type: none"> Geçici barınma merkezlerinin kırılgan grupların ihtiyaçları ve temel haklara erişimin (güvenlik, mahremiyet, sağlığa erişim, eğitime erişim, su-sanitasyon) gözetilmesi Geçici barınma alanlarında yetkin ve kırılgan grupların farklı ihtiyaçları ve temel hakları hassasiyetleri konusunda bilgi sahibi, güvenilir personelin çalışması sağlanması Kadınlar ve kız çocukları için sosyal bağları oluşturmaya destek olan alanlar tasarlanması Engellilerin geçici barınma alanlarının erişiminin sağlanması Hanelerin, kırılgan grupların, özellikle de kadın ve kız çocuklarının mahremiyet ve güvenliklerini sağlayacak, nitelikte tasarlanması Barınma alanlarının yönetiminde kırılgan grupların aktif olarak rol almaları için gerekli mekanizmaların oluşturulması
Beslenme	- Beslenme hizmetlerinin yürütülmesi - Afet bölgesine yiyecek, içecek, su teminini - Gıda dağıtım standartlarını belirlenmesi	Türk Kızılay, ÇŞİDB, SB, TOB, MEB, GSB, KTB, MSB (GB), İB, ASHB, Yerel Yönetimler	<ul style="list-style-type: none"> Kırılgan grupların uygun ve yeterli gıdaya erişiminin sağlanması Beslenme yardımları yapılırken insan onuruna uygun planların yapılması Yetkin ve kırılgan grupların hassasiyetleri konusunda bilgi sahibi personelin çalışması Beslenme faaliyetleri sırasında çevresel koruma tedbirlerinin alınması Beslenme durum değerlendirmelerinin düzenli olarak yapılması ve güncellenmelerin yapılması Beslenme dağıtımının süresi ve niteliğinin değişen koşullara göre gözden geçirilerek kültürel değerlere zarar vermeden gerçekleştirilmesi Beslenme yardımlarının dağıtılma biçiminin güvenlik riski yaratmaması ve tacizi imkanı kılınmaması için gerekli tedbirlerin alınması
Psikososyal Destek	- Acil ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu ihtiyaçların ilgili çalışma gruplarına/kaynaklara bildirilmesi - Özel uzmanlaşmış psikososyal müdahale çalışmaları - Sosyal iyileştirme etkinliklerinin yapılması	ASHB, DİB, GSB, ÇŞİDB, İB, ÇSGB, KTB, MEB, SB, Yerel Yönetimler, Türk Kızılay	<ul style="list-style-type: none"> İhtiyaç tespitinde kırılgan grupların özel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması Kırılgan gruplara özel uzmanlaşmış psikososyal müdahalelerin yapılması Kırılgan gruplara odaklı sosyal etkinliklerin yapılması Koruma tedbirlerinin psikososyal destek sırasında tespit edilen hak ihlallerine yönelik koruma mekanizmalarının kurulması Afet alanında yetkin ve kırılgan grupların hassasiyetleri konusunda bilgi sahibi personelin çalışması Hizmetlerin düzenli, güven hissedilen bir ortamda, aynı personel tarafından yapılması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

	<ul style="list-style-type: none"> - <i>İhtiyaç doğrultusunda sosyal hizmet model/uygulamalarına yönlendirme</i>		
Güvenlik	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Asayışı, can ve mal güvenliğinin sağlanması</i> - <i>Çalışanların ve geçici barınma alanlarının güvenliğini sağlamak.</i>	İB, AdB, UAB, KTB, MSB (GB), MİT	<ul style="list-style-type: none"> • Kırılgan grupların tüm müdahale süreçlerinde korunması ve güvenliklerinin sağlanması • Kırılgan grupların her türlü istismar ve şiddet risklerinde emniyet güçlerine ve adalete erişimlerini sağlanması • Afet öncesi koruma tedbirleri bulunan kırılgan bireylere karşı özel tedbirler geliştirilmesi • Kaybolan resmî belgeleri nedeniyle hizmetlere, medeni ve siyasi haklara erişimindeki sorunlar için gerekli tedbirlerin alınması • Cinsiyete dayalı şiddeti önleme başta olmak üzere hukuki destek ve güvenlikle ilgili olarak cinsiyet duyarlı politika ve programların geliştirilmesi
Kimiklendirme ve Defin	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vefat edenlerin kimliklerini tespiti</i> - <i>Defin için gerekli dini hazırlıklar</i>	ÇŞİDB, DiB, İB, AdB, SB, DiB	<ul style="list-style-type: none"> • Kırılgan gruplara yönelik adrese dayalı veri paylaşımı ile kimlik tespitinin etkin yapılması • Kimlik tespitlerinin doğru yapılması • İnsan onuruna yaraşır, kültürel kodlara uygun defin işlemlerinin yapılmasının sağlanması • Cinsiyete dayalı veri tutulması • Afetler sonrası ölü sayıları, zamanında, açık ve şeffaf bir biçimde, kırılgan grupların da erişimine uygun şekilde paylaşılması
Eğitim	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Eğitim kurumlarının ve personelin görevlendirilmesi</i> - <i>Eğitim devamlılığının sağlanması</i>	MEB	<ul style="list-style-type: none"> • Kadın ve kız çocuklarının afet sonrası eğitimlerine hızlıca geri dönebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılması, eğitime erişimin sağlanması • Uygun eğitim ortamı ve eğitim içeriklerinin oluşturulması • Çocuklarının eğitime geri dönmesini sağlayacak yerel politikalar geliştirilmesi ve uygulanması • Okulların afetler sonrası barınma alanı olarak kullanılabilceğinden hareketle gerekli düzenlemelerin kırılgan grupların hassasiyetleri düşünülerek yapılması. • Afet bölgesinde çalışan eğitimcilerde travma desteği sağlanması
İyileştirme İhtiyaç Analizi	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Kırılgan grupların afet sonrası ihtiyaçlarının analizi</i>	ASHB, AFAD, Tüm Kamu Kurumları	<ul style="list-style-type: none"> • İhtiyaç analizinde kırılgan grupların katılımının sağlanması • Kırılgan grupların özel ihtiyaçlarının analizlerde göz önünde bulundurulması • Yeniden inşa faaliyetlerine yönelik planlamanın şeffaf ve açık bir şekilde kamuoyuna bildirilmesi • İyileştirme süreçlerine yönelik planlamaların (yardımların kesilmesi, azaltılması, yöntem değiştirmesi vb.) şeffaf ve açık bir şekilde tartışılması • İyileştirme sürecinde ekonomik, sosyal ve kültürel hakların korunması ve uygulanmalarını güvence altına almak için gerekli tüm önlemlerin alınması

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun Güçlendirilmesi Projesi

